

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BREVE

FRA J. P. B. JESSEN TIL H. P. BERGMANN

*En ung dyrlæges breve fra Danmark (1823—1824)
og Rusland (1826—1834)*

J. P. Jessen

Udgivet af Ivan Katić

København 1977

Kilder til veterinærhistorisk forskning III

Dette eksemplar er:

Nr. 426

BREVE

FRA J. P. B. JESSEN TIL H. P. BERGMANN

*En ung dyrlæges breve fra Danmark (1823—1824)
og Rusland (1826—1834)*

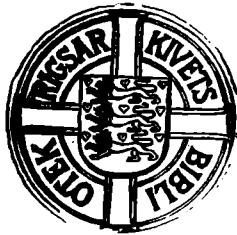
Udgivet af Ivan Katić

København 1977

Bogen er sat med fransk antikva og trykt i
Kandrup og Wunsch Bogtrykkeri, København.

Vignetten på omslagets første side:
Jens Peter Boye Jessen (før 1863).

Vignetten på omslagets sidste side:
Tartu Veterinærskolens våben,
tegnet i anledning af Veterinærskolens
120 års jubilæum.

Breve fra Jens Peter Boye Jessen til Hans Peter Bergmann.

En ung dyrlæges breve fra Danmark (1823—1824) og Rusland
(1826—1834).

Udgivet af Ivan Katić, København, 1977, 110 s.; ill.; 23 cm. —
(Kilder til veterinærhistorisk forskning; no. 3).

Med tysk, engelsk og russisk resumé.

FORORD

Biblioteksassistent *Carl Chr. Nielsen* skænkede i begyndelsen af dette århundrede Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliotek en række værdifulde håndskrifter. Deriblandt var også breve fra J. P. B. Jessen (Hdskr. Saml. 2° IV, 18:2) til H. P. Bergmann, som sammen med koncepterne af H. P. Bergmanns svarbreve danner denne tredje (og formodentlig sidste) samling af breve i bibliotekets håndskriftsamling fra danske veterinærer i Rusland.

Jens Peter Boye Jessen (1801—1875), født Holstener, studerede veterinærmedicin i København 1819—1823 og kom kort derefter til Rusland, hvor hovedparten af landets knap trehundrede veterinærer var udlændinge. Efter at have tilbragt tre år som kontraktansat militærdyrlæge i Novgorod hos den berømte general, grev A. A. Arakčeev, kom han til Sct. Petersborg, hvor han praktiserede. Senere beskæftigede han sig især med kvægpesten og hesteavl. Hans dygtighed, gode menneskelige egenskaber og litterære virksomhed medførte, at han i 1848 blev udnævnt til direktør for den første russiske veterinærskole i Dorpat (Tartu, Jurjev), Estland, en stilling han kom til at beklæde i 10 år. Samme sted var han professor i flere fag indtil sin død i 1875. *Den veterinærskole, han anlagde, var Ruslands første og længe landets bedste til stor ære for den veterinærskole han var udgået fra.*

Selv om brevene kun belyser en relativ kort periode af hans liv — de få måneder før afrejsen fra hjemlandet og de første år i Rusland, er de dog af interesse som skildring af russiske forhold og danske og russiske veterinærforhold. Brevene giver også et godt billede af det unge, ærlige og retskafne og arbejdssøgende menneske Jessen.

Gennem *Hans Peter Bergmanns* (1805—1871) svarbreve får man et indblik i en ung sjællandsk dyrlæges liv i 1820'erne. Om korrespondance mellem Jessen og Bergmann er fortsat efter 1830 videt ikke.

De andre breve m. m., som findes her som Tillæg 1—8 skulle belyse personer omkring Jessen (hans fader og svigerfader) og vise den tid og de vilkår, han levede under. Brevene er skrevet på dansk og tysk. Af hensyn til ikke-veterinærer er noterne udvidet betydeligt.

Obertierarzt *Dietrich Korth*, Heide, Holsten, takker jeg, fordi han allerede i 1968 gjorde mig opmærksom på Jessens personlighed og hans indsats i Rusland. Endvidere takker jeg pastor *Flemming Møller*, Tønning, Sydslesvig, for fotografier af Jessens barndomshjem. Overbibliotekar *Helge Nielsen*, Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek, er jeg tak skyldig for hjælp og interesse for mine veterinærhistori-

ske studier. *Det kgl. Biblioteks kort- og billedafdeling* har også denne gang bidraget med fotografier fra Rusland, hvorfor jeg hjerteligt takker. Professor, dr. *Julius Tehver*, Veterinærskolen Dorpat, Estiske SSR og biblioteket samme sted takker jeg for frugtbart flerårigt samarbejde, modtaget billedmateriale og andre værdifulde oplysninger.

Til Fa. *C. F. Mortensen* udtrykker jeg min tak for public relation arbejdet omkring bogens udsendelse.

Endelig ønsker jeg at udtrykke min anerkendelse af det smukke grafiske arbejde, som bogtrykkeriet *Kandrup & Wunsch* har lagt i såvel i Engelsens og Mæhls breve som denne brevsamling.

Min tak gælder også Statens jordbrugs- og veterinære Forskningsråd (formand: professor, dr. med. vet. *Sv. Dalgaard-Mikkelsen*) og *Carlsbergfondets legat ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole* samt *Carlsbergs Mindelegat for Brygger J. C. Jacobsen* for støtte ved afskrivning af brevene, korrekturlæsning, dækning af en del kliché-udgifter m. m.

København, den 11. august 1976.

1870 Bülowvej 13.

I v a n K a t i ć

dyrlæge, forskningsbibliotekar

Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek (DVJB)

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole (KVL)

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	5
Biografiske oplysninger	8
Oversigt over korrespondancen mellem Jens Peter Boye Jessen og Hans Peter Bergmann o. a. med korte sammendrag	10
Korrespondancen mellem Jens Peter Boye Jessen og Hans Peter Bergmann	15
Tillæg 1 og 2. To breve fra pastor Peter Jessen til prof. Erik Viborg	87
Tillæg 3. Brev fra prof. Erik Viborg til pastor Peter Jessen	89
Tillæg 4. Brev fra Jens Peter Boye Jessen til prof. Erik Viborg ..	90
Tillæg 5. Henvendelse fra Det kgl. Danske Gesandtskab i Sct. Pe- tersborg til Den kgl. Danske Veterinærskole	91
Tillæg 6 og 7. To breve fra Jens Peter Boye Jessen til prof. Carl Viborg	92
Tillæg 8. Brev fra stutmester Ludwig Berghofer til de danske myndigheder med anmodning om beskyttelse	98
J. P. B. Jessens bibliografi	101
An den Leser	102
To the readers	103
Našim čitateljam	104
Emneregister	105
Personregister	106
Stedregister	108
Billedfortegnelse	109

BIOGRAFISKE OPLYSNINGER

HANS PETER BERGMANN

- 1805 (18 august) født i Sundbyvester (Amager), København
Forældre: smedemester Anders (Andreas) Bergmann og Karen Nielsdatter
- 1820 (6 marts) immatrikuleret på Den kgl. (Danske) Veterinærskole i København
- 1823 (5 nov.) dimitteret, derefter praktiserende dyrlæge i Brøndbyvester, vest for København
- 1828—1839 dyrlæge ved Grevskabet Bregentved med bolig i Thurebyholm i nærheden af Køge
- 1839 arvefæstede Snedkærgård / Jomfruens Egede, Dalby Sogn ved Rønnede og senere en del af Dalby Præstegårds jorder var i 16 år formand for Dalby-Thureby Sogneråd og forligskommissær i Gisselfeld-Bregentved Birk i over 20 år
- 1848 (10. dec.) kongevalgt medlem til Den grundlovgivende Rigsforsamling 12 okt. 1848—5 juni 1849 (Højre)
- 1871 (28 febr.) død

Ugift.

Søskende: overlæge Bergmann og en (?) søster, Marie (?)

JENS PETER BOYE JESSEN

- 1801 (5 marts) født i Katharineheerde, Eidersted, Trittau Amt (Holsten)
Forældre: sognepræst Peter Jessen (1770—1826) og Henriette Dorothea Augusta Schumacher (17 ?—1826)
- 1819 (1 nov.) immatrikuleret på Den kgl. (Danske) Veterinærskole
- 1823 (14 juni) dimitteret, derefter i praksis i Oldesloe
- 1824 (ult. april) afrejst via Kiel til København og sandsynligvis derfra til Rusland
- 1824—1827 regimentsdyrlæge ved 1. grenader brigade (grev Arakotzevs kolonier, Novgorod, Nordrusland)
- 1827 russisk veterinæreksamen ved Sanctpeterborgske Medikokirurgiske Akademi
- 1828 russisk indfødsret
- 1828—1832 dyrlæge ved den kejserlige marstald
- 1832—1833 privat praksis i Sct. Petersborg
- 1834 dyrlæge ved Chevalier-garderegimentet
- 1839 russisk overdyrlægeeksamen
- 1840 ansat tillige ved Hestegarden
- 1843 besøger Danmark
- 1844 permanent medlem af Statens Stutterikommission
- 1847 rådgivende medlem af Indenrigsministeriets Medicinalråd
- 1848 direktør for Veterinærskolen i Dorpat
- 1852 korresponderende medlem af Det Gorigoretiske Landbrugsinstitut
- 1855 æresmedlem af Litauiske økonomiske Selskab
- 1857 æresmedlem af Veterinærsekskabet i Sct. Petersborg
- 1858 medlem af Kommissionen for bekæmpelse af kvægpest
- 1858 besøger Sverige, Danmark, Belgien, Holland og Tyskland
- 1866 rejse til England
- 1872 deltagelse i den 3. Internationale veterinærkongres i Wien
- 1873 repræsenterer Rusland ved festlighederne omkring Veterinærskolens 100 års jubilæum (København 13 og 14 juli 1873)
- 1875 (21 maj / 2 juni) død i Dorpat, begravet sammesteds

Dekorationer: Ridder St Stanislav ord. 1. kl., Vladimir ord. 3 og 4 kl., Sct. Anna ord. 2. kl., K² (1873). Krigsmedalje 1853—1856.
Virkelig Statsråd

gift med: 1. Louise Berghofer (død 1828)
2. N. N.
3. Maria Amanda Querfurth Berghofer (død 1879)

børn: Ludwig (født 1828), levede endnu i 1899 i Troick, Orenburg Gub., Sydrusland
Louise, datter (født 18 ?), levede endnu 1875 i Dorpat

søskende: se note 79 s. 39

OVERSIGT OVER KORRESPONDANCEN MELLEM J. P. B. JESSEN OG H. P. BERGMANN

1. Eichede, 7. juli 1823.

Jessen til Bergmann: I sit første brev efter afsluttet eksamen i København fortæller Jessen, at han ikke skal rejse til Brasilien. Skriver samtidig til prof. Carl Viborg med anmodning om en fortegnelse over tysk veterinærlitteratur.

Bergmanns svarudkast (uden sted og dato): Carl Viborg har ikke udarbejdet den omtalte litteraturfortegnelse. Beretning om andre veterinærstuderende, Jessens samtidige.

Bergmann til Jessen: København, 15. november 1823. Beskrivelse af Helpers operation (neurektomi) hos heste.

2. Oldesloe, 29. november 1823.

Jessen til Bergmann: Har startet praksis i Oldesloe. Holder foredrag for unge landmænd på Fresenborg. Har tre kvaksalvere i nabolaget, som generer hans praksis. Var ved hingstbesigtelserne i Heide og Itzehoe. Tænker på at rejse til Rusland. Udfører farmakologiske forsøg på gamle heste. Skylder Bergmann penge.

Bergmanns svarudkast: Sundbyevester, d. 19. december 1823. Beretter, hvordan kollegernes eksamen er foregået. Kan intet fortælle om de nybagte kollegers skæbne i praksis. Prof. C. Viborg ønsker, at Bergmann skal ansættes ved Københavns Amt.

3. Oldesloe, 23. januar 1824.

Jessen til Bergmann: Har haft 65 patienter siden d. 11. november, da han kom til Oldesloe. Har haft en patient, hoppe med seneruptur, en anden hoppe havde vattersot i æggestok. Hans foredrag handler om ydrelære. Har ikke opgivet planer om at rejse til Rusland.

Bergmanns svarudkast: Sundbyevester, 19. marts 1824. Har fået stilling i Københavns Amt efter prof. Viborgs anbefaling. Praktiserer på Amager.

4. Oldesloe, marts 1824.

Jessen til Bergmann: Jessen skal til Rusland og kunne tænke sig Bergmann som efterfølger i Oldesloe. Har haft over 100 patienter eller ca. 1 dgl. Der er mange store herregårde omkring.

Bergmanns svarudkast: Sundbyevester, 22. marts 1824. Bergmann kan ikke afløse Jessen. Ønsker at vide noget om arbejdsvilkårene for en dyrlæge i Rusland.

5. Uden stedsangivelse, 22. aug. / 3. sept. 1826.

Jessen til Bergmann: I sit første brev fra Rusland fortæller Jessen, at hans far er død. Kort efter at Jessen kom til Rusland, havde han mange vanskeligheder. Forlovelse med datteren af stutmester Berghofer. Har korresponderet med Gustav Michelsen. Sender et brev til prof. Carl Viborg. Interesserer sig for forholdene ved Veterinærskolen.

Bergmanns svarudkast: Lykkensgave, 2. januar 1827. Har længe savnet et brev fra Jessen. Bergmann har det godt i praksis, har haft ca. 1.000 patienter i de første 2½ år. Bekymret over søsterens sygdom. Ved ikke meget om kolleger, Jessens og Bergmanns samtidige. Bor midtvejs mellem København og Roskilde, ved Roskilde kro.

6. Grev Arakceevs regimentsstab 18/30 april 1827.

Jessen til Bergmann: Jessens moder er død. Hans 3-årige kontrakt udløber snart, fremtidsudsigterne er uvisse. Har bestået den russiske eksamen i Sct. Petersborg. Rejser d. 1. maj (12. maj gl. stil) til Sct. Petersborg. Hans tilkommende kone kan ikke dansk. Har i de knap 3 år, han har været i Rusland set 4.000 stk. kvæg og 200 heste dø (lungesygen og kvægpest henhv. miltbrand). Ønsker at arbejde sammen med Jürgen Schütt.

Bergmanns svarudkast: Kjøbenhavn, 29. sept. 1827. Bergmann utilfreds med sin stilling, har fået to konkurrenter, desuden er der en del kvaksalvere; han må efter 4 år forlade egnen for ikke at sulte ihjel. Stadig ugift. Søsterens sygdom bekymrer ham meget. Har længe ønsket at rejse til Island. Lærer i fritiden latin.

Bergmann til Jessen: Lykkensgave, 16. maj 1828. Dyrlæge O. F. Borchsenius har besluttet sig til at rejse til Rusland. Bergmann har søgt en plads hos grev A. W. Moltke.

7. Paulowski 5/17 juli 1828.

Jessen til Bergmann: Gør tjeneste ved Maria Feodorovnas marstald udenfor Sct. Petersborg, mister derved praksis i byen. Hans kone er meget syg, efter at hun har født et barn d. 27. april 1828. Jessen har også selv været syg. O. F. Borchsenius kan ikke tysk og kan ikke tage den russiske veterinær-eksamen. Jessen ville gerne hjem igen, men økonomien forhindrer det. I Rusland er man vant til at arbejde lidt og få det godt betalt. Hans svigerfader, Ludwig Berghofer kom sammen med en dyrlæge Chr. Steensballe Pedersen til Rusland. Denne var en kortere periode ansat som regimentsdyrlæge, men rejste tilbage til Lübeck. Har modtaget Neergaards skrifter, ønsker at vide Bergmanns mening om hele sagen. Det ville være en lykke for Rusland, hvis man turde skrive så frit som i Danmark. Har behandlet mange heste med held. Har set mange tilfælde af snive og miltbrand hos heste. Æresminde til de gamle kejserlige heste. Skal til Carskoe Selo, hvor der findes mange forskellige kvægracer. Sammenligning mellem Paulowsk, Carskoe Selo og Frederiksberg. Københavns Panorama.

Bergmann til Jessen: Thurebyholm, 28. 4. 1829. Bor nu 7 mil fra Kbh. Har vanskeligheder ved forsendelse af bøger til Jessen. Det ser ud til, at Neergaard har ret, men det er beklageligt, at han ikke har en stilling, hvor han mere kunne gavne veterinærfaget. Bergmann er ansat hos grev A. W. Moltke, skal passe dyrenes helbred på de 6 herregårde, der tilhører greven. Skal også syne bøndernes avlsdyr. Har den samme mening om åreladningen som Jessen. Nyttige veterinære bøger diskuteres. Hvis Jessens broder en dag kommer til Kbh., er han velkommen hos Bergmanns forældre.

8. Sct. Petersborg, 25. sept. 1829.

Jessen til Bergmann: Jessens kone døde af tuberkulose. Har fået Neergaards skrifter gennem sin svigerfader. I hovedstaden er man ikke altid oplagt til alvorlige studier. Store vanskeligheder med anskaffelse af gode udenlandske bøger i Rusland. Samarbejder godt med Schütt. Beskrivelse af forårskastrationer. Komplikationer hos heste efter englisering. Har tilbragt sommeren i Carskoe Selo. Omtale af de importerede hollandske avlsdyr med henblik på forbedring af russisk hesteavl. Kersting jr. er p. t. i England, før denne rejse var han flere gange i Persien og Arabien.

Bergmanns svarudkast: Uden stedsangivelse, 15. marts 1830. Medfølelse for Jessens vanskelige situation. Striden Neergaard — Stutteridirektionen. Landdyrlægerens stilling. Assessoren (Erik Rasmus Viborg) er afskediget på gr. af drikkeri. Bergmann lider af gigtfeber. Der drøftes engliseringen af heste og de nyttigste veterinære bøger for en praktiker.

9. Carskoe Selo 4/16 oktober 1830.

Jessen til Bergmann: Er for tiden i Carskoe Selo. Der er kolera i Rusland. Omtaler sin søn Ludwig. Sympatiserer med J. V. Neergaard og omtaler E. Viborgs indsats i bekæmpelse af kvægpesten i 1814 i Hertugdømmerne. Komplikationer ved englisering. O. F. Borchsenius er ved militæret. Carl L. Helper er arbejdsløs og lever hos J. C. Drejer. Jessen ønsker at blive medlem af Veterinærsekskabet.

Med Bergmanns påtegning: besv. 20. marts 1831. (Bergmanns brevudkast ikke fundet).

Tillæg 1. Eichede 5. febr. 1819.

Peter Jessen til Erik Nissen Viborg: Pastor Peter Jessen henvender sig til prof. Erik Viborg med anmodning om at få optaget sønnen Jens Peter Boye Jessen på Veterinærskolen i København. Faderen nævner hvilke færdigheder den 18 årige søn er i besiddelse af.

Tillæg 2. Eichede 5. febr. 1819.

Peter Jessen til Veterinærskabet: Brev med omtrent samme indhold som ovenstående (skulle egentlig være stilet til Veterinærskolens Direktion).

Tillæg 3. København 16. februar 1819.

Erik Viborg til Peter Jessen: Svar på brev af d. 5. febr. med opremsning af alle de forpligtelser, der hører til veterinæstudiet (arbejde i smedien, passe heste, have nattevagt, afhude døde dyr, deltage i havearbejde samt dissektion). Udsigterne til beskæftigelse i Holsten er ikke gode, da Holsten har for mange dyrlæger. Hvis sønnen opnår første karakter, kan han blive lærer ved Veterinærskolen i København. Studietiden er 4 år, og hvis han er nøjsom, kan han leve for 80 specier årligt.

Tillæg 4. Eichede 8. marts 1819.

Peter Jessen til Erik Viborg: Pastor Jessen takker for de gode nyheder angående sønnens optagelse på Veterinærskolen i København og anmoder Viborg om at stå ham bi i den første tid, da de ingen andre har i denne by, som kan hjælpe ham.

Tillæg 5 a og 5 b. Sct. Petersborg 15/27 nov. og 23. dec. 1822.

Uddrag af et brev + bilag fra den danske gesandt i Sct. Petersborg og grev Kočubej, der overbringer den russiske regerings ønske om at engagere 2—3 danske dyrlæger til tjeneste i Rusland. Grunden til denne henvendelse er den høje anseelse, den danske veterinærskole nyder. Desuden ønskes der 6—8 veterinærteknikere. Der er stort behov for dyrlæger i Rusland.

Tillæg 6. Oldesloe 15. marts 1824.

Jens Peter Boye Jessen til Carl Viborg: Jessen takker Carl Viborg, fordi denne har sørget for, at han kan komme til Rusland. Betingelserne for Jessens ansættelse drøftes. Jessen ønsker 100 rubler à conto til indkøb af bøger, instrumenter m. m. og delvis dækning af transportudgifterne.

Tillæg 7. Nowaja Derewna 19. juni / 1. juli 1834.

Jens Peter Boye Jessen til Carl Viborg: Dyrl. Carl Helper skal hjem til Danmark og tager med sig et brev til prof. Carl Viborg. Jessen har tidligere skrevet til ham, men ikke fået svar. Jessen lever af praksis i Sct. Petersborg og er tillige ved hestegarden.

Ved Universitetet i Dorpat vil der blive åbnet en lærestol i veterinærvidenskab. Flere af daværende professorer har givet ham håb om ansættelse der; Jessen tror dog ikke, at hans kundskaber slår til. Denne gang følger ingen flere faglige nyheder med.

Tillæg 8. Sivenski Chozjajstva, Gouv. Perm, 1. febr. 1839.

Johann Ludwig Berghofer til Det danske Gesandtskab, Sct. Petersborg:
I foråret 1836 blev stutmester Johann Ludwig Berghofer anmodet om at overtage ledelsen af fürstehuset Vsevoljski's stutteri. Samme efterår afrejste Berghofer østpå, mod Ural og fandt hele stutteriet i en meget forfalden tilstand. Berghofer gav sig straks til at gennemføre de nødvendige forbedringer, hvorfor han ved flere lejligheder blev rost. I maj 1837 blev han imidlertid kaldt tilbage til Sct. Petersborg, hvor der blev ham bevilget 50.000 rubler til indkøb af avlsdyr. På gr. af mangel på penge i statskassen og andre ulemper og forhindringer kunne han ikke udrette ret meget, og han blev uretfærdig beskyldt for flere forseelser og ustandselig chikaneret. Derfor henvender han sig til det danske gesandtskab med anmodning om at hans ansættelseskontrakt også bliver respekteret fra den russiske side, og at de skyldige måtte forfølges.

Korrespondance
mellem Jens Peter Boye Jessen
og Hans Peter Bergmann

Brev nr. 1.

Til Herr Bergmann
Veterinær Eleve
i/Kiøbenhavn

Eichede¹⁾ den 7de Juli 1823.

Kiære Bergmann!

Da jeg dog skriver til Professoren²⁾ saa kan jeg ikke undlade at tilskrive Dig min gode Ven ogsaa et par Linier. Af min Reise til Brasilien³⁾ bliver intet, thi Skibet seiler for gesvind af, saa at jeg ikke til den Tid kan blive færdig. — Jeg kom over til Kiel i 36 Timre og jeg var slet ikke søesyg men Heyden⁴⁾ desværre. Han reiste endnu samme Dag til Lübeck. — Af min Praxis kan jeg endnu ikke fortælle Dig noget, da jeg først kom her i Forgaars. — Den øvrige Tid⁵⁾ var jeg i Kiel og Preetz. — Jeg har bedet Professoren om at give mig en Fortegnelse paa tyske Veterinærskrifter, og at

afgive samme til Dig, og jeg beder Dig derfor at lægge det i et ret langt Brev fra Dig, og skrive min Adresse uden paa, dernæst at slaae det i en Couvert og paaskrive: an den Herrn B. Schumacher⁶⁾, wohnhaft in der Kettenstrase in Kiel. Det er min Onkel og han besørger Brevet til mig. Du maa give Capt. Hillebrandt⁷⁾ det med, saa koster det ingen Postpenge. — Vil du gjøre mig den Fornøielse at hilse Capt. Hillebrandt og min Cousin Nagel fra mig at jeg var lykkelig og vel overkommet og vilde saasnart som muligt skrive Dem til, saa skal Du har mange Tak. Stender^{8a)} saae jeg i Kiel. — Flittig Hilsen til Arpe⁸⁾, Eitzen⁹⁾, Erdmann¹⁰⁾ og alle gode Venner og til Din Søster og hele Familie. Tag mig det ikke ilde op at jeg smører saadant Tøi sammen, min Cousin er her og han skynder paa mig. Jeg skal snart gjøre det bedre. Men endnu snarere venter jeg et langt Brev af Dig.

Din Jessen. —

¹⁾ i Trittau Amt, Holsten, 600 indb. (ca. 1840).

²⁾ Carl Viborg (1783—1844), professor ved Den kgl. (Danske) Veterinærskole; brev ikke fundet.

³⁾ rejsens formål mig ukendt.

⁴⁾ apoteker, se ogsaa note 45 (s. 27).

⁵⁾ Jessens afsluttende eksamen fandt sted omkr. d. 14. juni 1823, sandsynligvis afrejste han straks derefter til Kiel med første skibsejlighed.

⁶⁾ ? frisør Balthazar Kl. Andreas Schumacher (død 1827).

⁷⁾ sandsynligvis skibskaptajn.

^{7a)} ikke nærmere kendt.

⁸⁾ Hans Barsbeck Arpe (?—1879), vet. eksam. 1823.

⁹⁾ Carl Eitzen (1803 — 1879), vet. eksam. 1823.

¹⁰⁾ Joachim Erdmann Nicolaus Schnitger (ca. 1788—1853), vet. eksam. 1825.

Udkast til besvarelse af ovenstående brev

Du maa undskylde at jeg har tøvet saa længe med at besvare dit mig saa velkomne sidste Brev, da jeg har ventet paa den Fortegnelse som Du har skrevet til Professoren om, for at jeg kunde have skikket den med, men da det gaar med den, ligesom med alle Ting fra ham, saa kan jeg ikke længer opholde mig efter den. —

Det glæder mig meget at Reisen er løbet saa lykkelig af; men hvem det endnu glæder mere er min Søster, at hendes Bønner har virket saa godt; thi hun var den Søndag i Trinitatis Kirke og bad til godt Veir, ligeledes glæder det mig at Du ikke kom til Brasilien, da man dog nu oftere kan høre noget fra Dig, og at være hjemme er dog altid bedre, thi nogen Praxis faaer Du dog ved, om det end ikke bliver saa meget i Førstningen.

Af Nyheder kan jeg fortælle Dig, at Dyrbye¹⁰⁾ har været her og fortalt os at han har havt god Praxis og været temmelig heldig baade med at udbøde og kastre; hans Bestemmelse var nok at hente sig en Kone her, men den han har udvalgt sig har ingen Lyst at reise med ham hvorfor han maatte reise allene tilbage igjen, og Gud veed hvad det bliver til med det. J. Lune[d?] ¹⁰⁾ og Alexander¹⁰⁾ har begge skrevet her til og har efter Brevenes Lydende meget god Praxis og ere ret fornøiede. Blandt andet kan jeg ogsaa fortælle Dig at Arpe og Jørgen Jensen¹⁰⁾ i disse Dage skal ud af Praxis og det paa en nye Maade; thi de som skal løse dem af er kommet uud uden at være examinerede; derimod slipper jeg nok ikke saa snart ud saa Gud veed hvorledes det skal gaae til Examen. — Ved at søge efter i mellem mine Bøger har jeg fundet een som tilhører Dig, hvilken jeg herved tillige sender Dig, da Leiligheden er saa beqvem. — Jeg maa nu slutte mit Brev med en flittig Hilsen fra Din Fætter som jeg har besøgt paa Hospitalet og fra Hildebrandts samt fra alle Dine gode Venner her ved Skolen; tillige hilses Du mange Gange fra mine Forældre,

¹⁰⁾ Anders Dyrbye, (? 1796—1856), vet. eksam. 1822.

¹⁰⁾ J. Lune = Hans Hansen Lund? (1799—1881) eller Christen Jensen Lund (1797—1837), begge vet. eksam. 1823.

¹⁰⁾ Joachim Friderich Alexander (1798—1855), vet. eksam. 1823.

¹⁰⁾ ? Jørgen Jensen (1802—1861), vet. eksam. 1823, praksis i Sønderby, Horns Herred.

min Søster og endelig fra mig som stedse forbliver

Din oprigtige Ven H. P. Bergmann

Kjøbenhavn d. 15de Nov. [1823.]

Kjære Ven!

Din lange Taushed forekommer mig ubegribelig. Jeg har over i 4 Maaneder forjæ[ves ventet].

At Mangel paa Tid skulde være Aarsagen kan man vel ikke saa lige til antage, da Du vel ikke kan have saa megen Praxis at ikke en Time skulde kunne blive tilovers for at skrive et Brev til Din Ven der saa inderlig længes derefter; imidlertid vil jeg ikke gruble paa, hvad det vel egentlig kunne være der kan hindre Dig fra at opfylde dit Løfte, da jeg ventur at faae det at vide i det første Brev Du nu skriver og som jeg haaber ikke længe vil udeblive. — I det jeg nu vil begynde at fortælle Dig noget, finder jeg saa meget, at jeg ikke veed hvor jeg skal faae Plads dertil, og dog synes jeg er det intet af alt dette Meget der er værdt at skrive. Først maae jeg nu lade Dig vide at Examen for denne Gang er endt og at Arpe, Eitzen, Egge¹¹⁾ og jeg har været saa hældige at faae første Character; vor stakkets Sjellandsfaar¹²⁾ derimod har kun faaet Anden. I Dit sidste Brev talte Du om en Fortegnelse paa tyske Veterinairskrifter, som Du havde bedet Professoren afgive til mig; men det er vist gaaet i Glemmebogen thi endnu har han ikke talt et Ord og jeg veed ikke om Du vil at jeg skal minde ham derom. I Følge med mit Br[ev] sendte jeg en Bog, begge Dele med Paqvetbaaden til Din Onkel¹²⁾ i Kiel, men da jeg intet Brev har faaet fra Dig siden saa veed jeg ikke om Du har erholdt samme eller ei, sæt mig derfor saasart det er dig mueligt ud af denne Uvished og skriv. —

Af hvad man egentlig kalder Nytt har jeg intet synderligt at tilmelde Dig, da Kjøbenh. endnu staaer hvor den altid har staaet og Altning er deri ved det gamle, dog kan jeg sige Dig at jeg har været nede

¹¹⁾ Peter Egge, nogle gange stavet Eggi (?—?), vet. eksam. 1823.

¹²⁾ Jørgen Jensen, Sønderby, Horns Herred.

¹²⁾ B. Schumacher.

Fig. 1. Interiør fra paketbåden København—Kiel. Litografi af Hj. Mørner 1829 (Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg, Helsingør).

og talt med Helper¹³), han har i denne Tid gjort megen Opsigt med en Operation som Du jo nok kjender, den bestaaer nemlig deri at han ved halte Heste, naar man ved disse ei er istand, til at hæve Haltheden paa anden Maade, overskjer Nerven paa Siden at Kodeledet, som gaar til Foden og herved har han kureret flere Heste som fra Skolen vare erklærede for ulægelige. — Jeg husker ikke om der var begyndt med denne Operation førend Du reiste og hvis saa er da maa Du undskylde at jeg opholder Dig med saadan dumt Tøi.

¹³) Johann Wilhelm Helper (1778—1861), vet. eksam. 1800. I den af Fritz Thomas affattede Inaugural-Dissertation: *Geschichte der Therapie des Spates der Pferde*, Borna-Leipzig 1912, 71 pp. nævnes Helper ikke, medens P. Chr. Abildgaard og H. V. Stockfleth nævnes flere gange.

Naar Du nu vil begynde at tænke paa at skrive engang igjen saa maa Du skrive til Dyrl. Bergm. i Sundbyvester paa Øen Amager og aflægges hos Urtekrammer *Find i Store Torvegaden N. 110 paa Christianshavn*¹⁴).

Nu intet videre for denne Gang end en flittig H[ilsen] fra Arpe, Eitzen, Egge og andre gode Venner, men især hilser Du fra mine Forældre og S.¹⁴⁾, men fremfor alle bliver Du hilset af mig der stedse indtil Døden forblive Din oprigtige Ven
H. P. Bergmann

¹⁴) N. 110 er matrikelnr.; i dag Torvegade 25. Husets beliggenhed kan ses i H. Chr. Bendixens: Omkring 200-året for oprettelsen af Den kongelige Veterinærskole den 13. juli 1773. *Dansk veterinærhistorisk årbog* 1973, 26, p. 79, fig. 21 (øverst).

¹⁴⁾ S. = Søster Marie? Søsken?

Brev nr. 2.

Sr: Wohlgebornen
Dem Thierarzte Herrn Bergmann
in Sundbyevester auf der Insel Amakis¹⁴⁾⁾)

Abzugeben an den Gewürzhändler
Hr. Find
Store Torvegaden No. 110
auf Christianshafen
Kopenhagen.

3—36¹⁵⁾)

Oldesloe¹⁶⁾) den 29de November [18]23

Kiære Bergmann!

Dit Brev fra 15de Nov: har jeg rigtig erholdt og det har ret glædet mig engang igien at faae noget at vide fra det kjære Kiøbenhavn. Det første jeg nu har at gjøre er at gratulere Dig til første Character, og dernæst maa jeg bede Dig af Hiertets Grund om Forlaldelse at jeg saa længe har sømt med, at skrive Dig til. Jeg kan ingen anden Undskyldning finde, end at jeg ei før vilde skrive førend jeg bestemt kunde sige Dig hvad Skiebnen har tiltænkt mig for et Lod i Fremtiden, og derom er jeg først nu i Stand til at give Dig sikker Efterretning. — Af Overskrivten seer Du, at jeg for nærværende Tid er i Oldesloe. Her er jeg nu snart 3 Uger som Dyrslæge, og jeg haaber her at kunde føre et for Sorrig frit Liv. —

Hver Tirsdag og Fredag holder jeg en Time Forelæsning for nogle unge Landmænd her i Nærheden paa et Gods som hedder Fresenborg^{16'))}). Vel forarsager dette mig megen Umage og Tidsspilde, men man maa jo i disse slette Tider paa alle muelige Maader søge at fortiene noget, og jeg faaar derfor til Paaske 20 Rigsdaler¹⁷⁾) Cour: Mit Logis har jeg billig; jeg giver indtil Paaske 25 Rd. Cour. hvorfor jeg har 2 Værelser, Staldrum og Alting frie. —

Til Nytaar haaber jeg at faae Godsene her omkring i Egnen, og der er mange, i Accord og saa kan jeg have mit Udkomme. — Noget Fast har jeg ikke, kun Besigtelsen paa de 3de Markeder her holdes i Byen, indbringer mig aarlig 3 Specier¹⁸⁾). — Dog dette være nok, for at give Dig et Begreb om, hvorledes jeg lever for nærværende Tid. Skulde det endnu ikke lykkes mig, saa seer jeg til at jeg til Foraar kommer til Rusland, men jeg vil ikke haabe det. Hidindtil har jeg her i Oldesloe havt 10 Syge i Behandling. Jeg har med 3 mægtige Quaksalvere at kæmpe, men jeg haaber at jeg kommer seirvindende ud af denne Kamp, thi vor Etatsrath Decker¹⁹⁾) er en mægtig Støtte for mig. — I denne Sommer gjorde jeg fra Eichede ud en Reise til

^{16'))}) Fresenburg, adeligt gods ved Traave.

¹⁷⁾) 1 Rigsdaler = 6 mark = 16 skillinger = 32 halvskillinger = ca. 2 kr. (ved møntreformen i 1875).

¹⁸⁾) 1 Specie = 4 kr. (1875).

¹⁹⁾) Statsraad Anton Johann Decker.

^{14'))}) Amager.

¹⁵⁾) brevporto; frimærker kom først i brug i Danmark i 1851.

¹⁶⁾) ca. 2.700 indb. (1840) ligger mellem Lübeck og Hamburg.

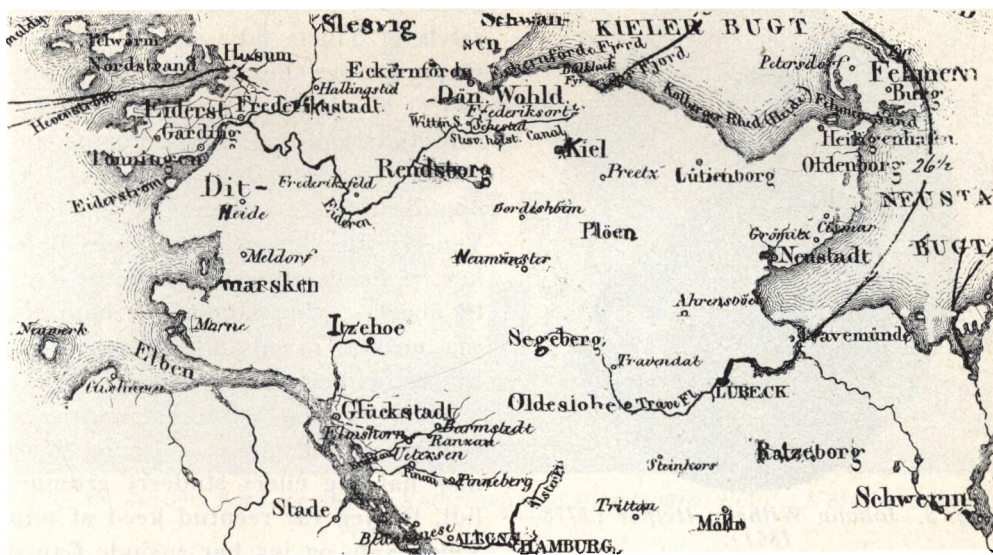

Fig. 2. Kort over Sydslesvig og Holsten. Fra F. Klee og C. M. Poulsen: *Motiveret Forslag til en successiv Fuldførelse af et Jernbane-, Dampskibs- og Telegraph-system for Danmark og Slesvig*. Kjøbenhavn, 1850, 84 pp.

Meldorf²⁰), og var ved Hingstbesigtelserne i Heide²¹) og Itzehoe²²), hvilket Sass²³) vel har fortalt Dig. — Jeg havde længe før sat mig hær i Oldesloe, naar jeg ikke havde tøvet paa en Anstilling i Russland, men da dette Projekt slog feil, saa tog jeg gesvindt herhen, for at ikke en anden skulde komme mig i Forkjøbet. Pienings Broder²⁴) vilde herhen, men han vilde

have noget Fast, og det blev ham ikke tilstaaet. —

Dit Brev med den indsluttede Bog, har jeg rigtig erholdt og jeg takker Dig ret meget derfor. — Du lover at fortælle mig saa meget kiære Ven, og dog er det mig for lidt. Jeg ønskede f. E. de speciellere Omstændigheder ved Examenet, især med Eitzen²⁵) at vide, endvidere hvad Eitzen nu har i Sinde, hvor Egge²⁶) og Arpe²⁷) tager hen, noget fra de med mig examine-rede, om Du besøger mig til Foraar o. s. v. — Jeg venter derfor med næ-

²⁰) ca. 3.000 indb. (1840) ligger i Ditmarsken.

²¹) ca. 5.300 indb. (1840) ligger i Ditmarsken.

²²) ca. 5.500 indb. (1840) ligger i Ditmarsken.

²³) Heinrich Sass, vet. eksam. 1824.

²⁴) Carsten Piening (1798—1834), vet. eksam. 1821; broder til Jürgen Piening (?—1879), vet. eksam. 1817.

²⁵) Carl Eitzen (1803—1879), vet. eksam. 1823.

²⁶) Peter Egge, vet. eksam. 1823.

²⁷) Hans Barsbeck Arpe (også stavede Arp) (?—1879), vet. eksam. 1823.

Fig. 3. Johann Wilhelm Helper (1778—1861).

Fotografiet synes at være det ældste kendte danske foto af en dansk dyrlæge.
Foto: J. Wunderlich, København.
(Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek).

ste Post at faae en ret lang Epistel fra Din kiære Haand hvori deslige Sager forhandles. — Jeg lover Dig derimod ogsaa, ei at sømme med at besvare Dine mig saa kiære Breve. —

Den Operation Helper²⁸⁾ udøver kiender jeg vel efter Navnet men ei praktisk, og jeg beder Dig derfor at beskrive mig samme saa udførlig som muelig. — Jeg kan intet videnskabelig Nyt meddele Dig, uden at jeg i Gaar indsprøitede en Hest med Drachma!!!²⁹⁾ R: resin: jalappæ, lavet paa vores Apothek hvilket ei havde anden Virkning end at det laxerede Hesten 2 Gange. Om Apotheket eller Hesten

²⁸⁾ Johann Wilhelm Helper (1778—1861), vet. eksam. 1800.

²⁹⁾ = 3,8879 gram; 1 fluid drachma = 3,552 ml.

havde Skyld maa flere Forsøg med selvlavet Tinct: udvise. — I Morgen vil jeg forsøge Olien af Kirsebær-Laurbær³⁰⁾ — Krogen og Vandet deraf som Indsprøitning. Disse Forsøg anstiller jeg paa gamle til Døden fordømmede Heste, i Overværelse af min Ven Hr: Dr: Levor³¹⁾ hos vores Rakker; et Beviis at ogsaa Rakkerne duer til noget. — Jeg samler hos ham ogsaa med al muelig Flid Præparater, thi jeg tænker med Tiden at vorde saa lærd en Mand at Viisdommen straalere mig ud af Øinene³²⁾. — Denne Sommer har jeg ellers studeert grumme lidt, thi jeg var reentud keed af min Videnskab, og jeg har tusinde Gange angret, at jeg ikke gik til Brasilien³³⁾, og holdt denne Kur paa Liv og Død ud. — Doch: Wem Muth gebricht dem gebricht alles, siger Tydsken / ikke Tydskeren, Du seer jeg kan endnu Dansk / min melankolske Stemning er nu temmelig forsvunden og jeg er igien saa munter, som Du altid har kiendt mig. —

Din Søster beder jeg at hilse ret flittig, og det skulde være mig en Glæde at finde et Par Ord fra Hendes Haand i Dit næste Brev. — Jeg tør ikke vove at skrive Hende selv til, thi jeg veed ikke om hun vilde tage det godt op, naar saadan en gammel Pebersvend som jeg corrensponderede med Hende.

³⁰⁾ virker på centralnervesystem, er meget toksisk.

³¹⁾ læge?

³²⁾ Jessens visdom kom frem ti år senere, i 1834, da han udgav sit første skrift *Die Rinderpest...*; indtil sin død i 1875 skrev han ca. 150 afhandlinger.

³³⁾ årsagen til denne rejse mig ukendt.

Fig. 4. Jessens barndomshjem, Kathrineheerd Præstegård. Foto: Fl. Møller 1975).

— Thi til denne Orden kan jeg med Rette tælles da jeg nu er 22 Aar gammel³⁴⁾ og endnu ikke gift. — Jeg lover Dig at skrive naar en Pige skulde gefalde mig, for at Du som Kiender kan bedømme om det er den rette Elskov der kunde forløse mig af den hæsleige Orden. — Hvad min Giæld hos Dig angaaer³⁵⁾, da seer Du vel, at skiønt jeg har Kapitaler paa Renter, saa er jeg dog for nærværende Tid en stakkels fattig Diævel, der maa bede om Skaanelse indtil Foraaret. — Dog en Gysen trækker igiennem alle mine Lemmer, naar jeg seer hvilken lang Epistel jeg har skrevet — Gid Du kun

ikke faaer Ondt af at læse den, men jeg vil give Dig et Raad — hævn Dig!! og skriv mig et Brev til som indtager et Rum af $\frac{1}{2}$ Bog Papir³⁶⁾.

Jeg iler derfor til Slutningen og beder endnu gesvind at hilse Dine Forældre³⁷⁾ og alle Bekiendtere ret inderlig af Din for Fremtiden sig bedrende Ven

Jessen.

Königlich - Dänischer examinirter authorisirter und beeidigter Thierarzt in der hochlöblichen Stadt Oldesloe im Herzogthume Holstein.

³⁴⁾ Jessen blev født d. 5. marts 1801.

³⁵⁾ ? 2 Rdl. (udgift til vet. eksamensbevis.

³⁶⁾ = $\frac{1}{2}$ ark (8 sider).

³⁷⁾ smed Andreas (Anders) Bergmann og Karen Nielsdatter.

Udkast til besvarelse af ovenstående brev.

Til Dyrslæge Jessen

Sundbyvester³⁸⁾ d. 19. December 1823

Kjære Ven

Med Glæde modtog jeg Din Skrivelse af 29de Nov.³⁹⁾ hvoraf jeg hører at Du nu forsaavidt er forsørget, hvortil jeg ønsker Dig til lykke, tillige maae jeg gratulere Hr. Professoren, om jeg saa maa udtrykke mig /: thi Du holder jo dog Forelæsninger :/ og ønske Dig Held i Dit Foredrag, at Du kan erhverve Dig Agtelse blandt Dine Tilhørere; imidlertid ønskede jeg gjerne — naar Du skrev igjen, Du da vilde lade mig vide i hvilke Materier Du oplyser Dine Landmænd. —

I Dit Brev skriver Du, at Du ønsker at vide de specielle Omstændigheder ved vores Examen og jeg kan i Korthed sige Dig det. — Arpe var meget heldig med Kortene; men meget forknytt saa at det ikke gik saa godt med ham som jeg havde ventet. Eitzen derimod gik det temmelig godt, men Gud maa vide hvorledes det gik til thi i Anatomien trak han *Avlingsdelene hos Hannen* som laae opvendt hvilket han dog ogsaa beholdt, med Assessoren slap han ret godt, men ogsaa paa en egen Maade; thi i Naturkyndigheden trak han det allerunderste og i Botanikken det allerøverste Kort, det første var Syrerne, det andet var Kjendemærkerne paa de første 13de Klasser. —

Jørgen Jensen³⁹⁾ gik det saa! saa! — Egge⁴⁰⁾ gik det derimod ret godt indtil Botanikken hvor det nær var gaaet skjævt. — Med mig gik det i adskillige Materier temmelig og i andre derimod maadeligt. —

Adskillige Besynderligheder havde vi ved denne Examen. — For det første, da vi skulde smede, svandt Arpes Bagskoe bort og Egges Forskoe blev forbyttet. — Det første var imod og det sidste med Eierens Villie; thi Eitzen⁴¹⁾ vilde bytte sine Skoe og tog i Hast fat af Arpes og

³⁸⁾ ligger på Amager.

³⁹⁾ 1823.

³⁹⁾ Jørgen Jensen (1802—1861), vet. eksam. 1823 (Sønderby, Horns Herred).

⁴⁰⁾ Egge og Eggi er den samme person; se også note 11.

⁴¹⁾ Carl Eitzen, (1803—1879), vet. eksam. 1823.

Fig. 5. Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek, hvor brevene opbevares.

kastede den bort. — Arpe og Egge smedte om igjen. —

Ved vores practiske Anatomie havde vi alle 5 hvert et Hoved og Eitzen havde derpaa Tyggemusklerne og Ørespytkjertelen med Kanal og Luftrørhovedets Kjertler. —

Jeg havde Ørets Muskler, og Kjevenæveg og *Øiets Hinder* hvilket sidste kostede mig megen Umage og lykkedes mig dog ikke saa gandske. — Til Skrivtlig Prøve havde vi Trommesyge. — Endnu en Besynderlighed var ved denne Examen, nemlig ved de udtrukne Kort i Exterieur; thi alle de der udkom vare ikke egentlig af Exterieuren selv udtagen Øiet som Arpe fik og Bugen som Egge fik endskjøndt enhver trak 4re til 5 Stk. — Gangen, Kjendemærker paa en melkrig Koe o:s f.⁴¹⁾ vare de der bleve trukne. — Dette vare nok herom da jeg ellers seer det bliver alt for vidtløftigt, Eitzens Bestemmelse bliver nok at reise til Lübeck. — Arpe og Egge ere reiste Hjem for det første, uden

⁴¹⁾ og så fremdeles.

at vide noget bestemt endnu. — Arpe kom over paa 22 Timer og Egge maatte ligge 14ten Dage. Jeg talte med Professoren om et Sted, og han meente at da ingen Dyrlæge var paa Kjøbenhavns Amt, kunde det være værdt at forsøge det der og jeg troer jeg skal prøve det til Sommer. — Fra de Dyrlæger der ere examinerede med Dig⁴¹⁾) kan jeg intet Nyt melde Dig, da ingen af dem har skrevet, og hvad mit Besøg hos Dig til Foraaret angaaer da kan jeg intet bestemt Svar give Dig derpaa, efterdi jeg maa rette mig efter Omstændighederne.

Du tillægger Dig i Dit Brev Navn af Pebersvend. — Endnu kan det gaae an med Dig, men bliver Du noget længere inden Du givter Dig kan det snart blive Sandhed. — Jeg bør dog ikke forglemme at takke Dig for den Tillid Du har til mig, i det Du siger at jeg som Kjender, skal bedømme Din Elskov; imidlertid maa jeg frabede mig den Ære, og bede Dig prøve Dig selv, saa behøver Du ingen andre til at bedømme den. — Førend jeg slutter maae jeg endnu bede Dig ikke at bryde Dig om den Gjæld Du taler om og lade det beroe til Leilighed gives Dig, efterdi jeg saalænge jeg er hjemme ingen Nød har. —

For denne Gang maa det nu være nok, endskjøndt Du ønsker at faae Helpers Operation beskrevet; men da jeg ikke

⁴¹⁾) følgende blev eksamineret med Jessen i sommeren 1823: Jørgen Jensen, Knudstrup, Sorø; Hans Hansen Lund, regmdyrl. v. holst. Lansenerreg i Haderslev 1826; v. Livr. Drag. i Itzehoe 1828; v. sjæll. Lansenerreg. (4. Dragonreg. i Næstved 1837; Slesv. 1853. afsk. 1864. Efter 1872 bosat ved Randers. † 25/5 1881. Christen Jensen Lund. † 1837. Jens Pedersen, Udesundby v. Frederikssund. † 1870. Lauritz Hansen Schmidt. Fra Slesv. Ærøskjøbing. † 1871. Joachim Friderich Alexander, Baahauge, Odense. A. Jørgen Mogensen Holm, Villing S. Ringk. † efter 1858.

Fig. 6. Biblioteksassistent C. C. Nielsen (1872—1945). Fotograf ukendt). (Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek).

selv er saa gandske nøie Kjender deraf, maae jeg opsætte det til næste Gang, og slutte med at ønske Dig et glædeligt Nyt-aar samt en Kone, og hvis Du er rask, da tillige Børn inden i Dag et Aar tillige med en flittig Hilsen fra mine Forældre, Sødskende og alle Bekjendtere, men først og sidst hilses Du

af Din Ven

[H. P. Bergmann]

Fig. 7. Oldesloe (Det kgl. Bibliotek).

Brev nr. 3.

Oldesloe den 23te Jan. 1824.

For ei at bringe Dig i Harnisk igjen, men meest dog for at underholde mig med en oprigtig Ven, griber jeg til Pennen, og vil see om jeg har Noget, som er værd at gjøre saa lang en Reise, at skrive Dig til. — Det har ret meget glædet mig, at Du ikke har hævnnet Dig og stiltiet et halvt Aars Tid, men snart igjen svaret mig. —

Jeg haaber, at Du og Din hele Familie er sund og munter, ligesom jeg. — Hvad ellers mine Omstændigheder angaaer, da kan jeg ikke meget Nyt sige

Dig derom. Af Patienter har jeg nu havt siden den 11te Nov: da jeg kom hertil 65⁴²). Jeg har Gudskeelov været heldig, kun 2de Køer ere død, den ene af Forstoppelse, hvormed den havde staaet i 3 Dage førend jeg blev hentet, og den anden havde Børkrængning. Ved Aabningen af den sidste fandt jeg, at de havde ved at bringe Børen ind igjen, revet et stort Hul i samme. —

Siden den 29de Nov: har jeg havt en Hest i Behandling, som havde overskaret Senen af Fodens udv: Bøiemuskel lige bag i Kodeledet med et Plovjern. — Da jeg sagde Eieren at Senen var af, vilde han lade dræbe

⁴²⁾ gennemsnitlig 1 patient dgl.

den, men da det var en god Hoppe som tillige var drægtig, saa overtalede jeg ham til at han lod den leve. — Jeg lod Saaret forbinde om Morgen og Aften med Aloetinctur og om Middagen med pulveriseret Harpax⁴³). — Saa snart der viste sig den mindste Fremstaaenhed i Saaret, blev det paa sin hele Overflade ætset med concentreret Svovlsyre. — Saaret var næsten en Tomme⁴⁴) dyb og 3 Tommer bredt. Nu er der et ganske lidet Saar tilbage, som har et godt Udseende, Hoppen halter ganske ubetydelig og viser tydelige Tegn til Drægtigheden. — Ellers har jeg just ingen vigtige Patienter havt undtagen for Øieblikket har jeg en Hest som af gammel Forfangenhed, er saa stiv paa Forbenene, at den næppe kan gaae. —

Jeg husker ikke om jeg sidste Gang skrev Dig at jeg hos en gammel Hest har fundet Vattersot i den ene Æggestok, saa at denne var saa stor som et Barnehoved og havde en vægt af 14 Ø.

Ellers kan jeg ikke melde Dig noget Nyt, uden at jeg har Haab i det mindste at faae snart nogle store Godser i Accorden.

Du ønsker at vide, hvorom mine Forelæsninger handler, og jeg skal sige Dig det med faae Ord: Om Ydre-læren⁴⁵) eller Kundskaben om de udvortes Feil Fuldkommenheder og Sygdomme. — At jeg ei indlader mig paa den specielle Behandling af Sygdom-

mene, kan Du nok tænke. — Ellers har jeg hørt, at Heyden⁴⁵) har etableret sig som Dyrlæge i Mølln⁴⁶), hvor han før har været Provisor⁴⁷). Om det saa forholder sig, skal jeg næste Gang melde Dig. Du skriver at Eitzens⁴⁸) Plan er at sætte sig i Lübeck⁴⁹). Hvad vil han der? Dyrlæger ere der vist nok af, og han skal forundre sig, naar han erfarer hvad det hedder at etablere sig i en stor Bye, og der vil høre megen Veltalenhed til, naar han skal tage Praxis fra dem der er i Brød. — Du kan kun troe, at skiønt Knoll⁵⁰) og sin Kone have tilsammen nu 15.000 Rdl. Cour: saa maa han dog i Hamborg spare det som mueligt er, thi det er næppe det Halve, hvorfor han kan købe sig en Leilighed. Deri har man det i en liden Bye bedre. — Jeg troer, at Du som en duelig og ferm Dyrlæge, paa Kiøbenhavns Amt vil faae nok at bestille, men ellers synes jeg dog det var bedre at reise til Sverrig⁵¹) eller Norge⁵²), hvor det ikke maa være vanskelig at faae en Anstilling.

Aldeles har jeg endnu ikke opgivet Planen at Reise til Rusland, og da kan

⁴⁵) Johann Wilhelm Heiden fra Wittenburg, har oprindelig været apotekersvend 3½ år i Mølln, forlod Veterinærskolen i juni 1823, har ikke fuldendt veterinæruddannelse i Kjøbenhavn.

⁴⁶) ca. 1.800 indb. (1840) ligger i Holsten.

⁴⁷) viceapoteker.

⁴⁸) Carl Eitzen (1803—1879), vet. eksam. 1823.

⁴⁹) ca. 27.000 indb. (1840).

⁵⁰) Peter Hermann Knoll (?—1862), vet. eksam. 1820.

⁵¹) mange danske dyrlæger praktiserede i Sydsverige.

⁵²) også Norge manglede dyrlæger.

⁴³) her anvendt som antiseptikum.

⁴⁴) 26 mm.

⁴⁵) ydre lære interesserede ham også senere, og han skrev i Rusland flere afhandlinger derom.

Toreviseren af dette Hans Hansen Lund have opholdt sig i 4 Aar ved den Kongl. danske Dyrlægeskole, hvor han har faaet Underviisning i de Videnskaber, som vedkomme en Dyrlæge. Og da han ved offentlig Examen har erhvervet sig forste Character, og er ovet i at skære og udbøde Huusdyr, saa meddeles ham dette Vidnesbyrd, hvorved han som prøvet Dyrlæge berettiges til at nyde de Fortrin, som den Kongl. Fundation for Veterinaarskolen og andre Kongl. Anordninger tilhjemle saadanne offentlig prøvede Dyrlæger.

Kjøbenhavn den 24. April 1823

P. B. Berg
 Professor i de kongl. Veterinaar-
 skoles Forstaaelse

Vidnesbyrd for den i Dyrlægekunsten offentlig prøvede
 Dyrlæge Hans Hansen Lund for det første
 af Landets Dygimant.

Fig. 8. Et veterinærdiplom fra 1823. (Rigsarkivet).

Fig. 9. Prof. Carl Viborg (1783—1844).
(Danmarks Veterinær- og Landbohøjskole).

vi gjøre Compagnie. — Derfor er det bedst at Du kommer herover, saa kan vi holde nærmere Aftale. — Hilsen beder jeg at bestille til Herr og Madame Hillebrandt og deres Niece. Fortæl dem hvorledes det gaaer mig. Naar min *Kone* Trine⁵³⁾ er der endnu, saa hils ogsaa hende og Herr Schwarz⁵⁴⁾. Siig kun til Hillebrandt at jeg nu snart engang vilde skrive ham til. — For alting glem ikke at hilse vores Lærere, især Professoren⁵⁵⁾ meget flittig fra

mig. — Tolstrup⁵⁶⁾ kan Du gjerne forbigaae. — Skriv mig dog ellers noget Nyt fra Skolen. Du besøger jo vel endnu Forelæsningerne? og kan fortælle mig hvad og hvorledes der læses. — Hils Dine Forældre og Sødskende og alle gode Venner og Veninder. Lev vel og lykkelig og glem ei at skrive mig til, da jeg, skjøndt vi ere langt fra hinanden, dog stedse glæder mig at jeg kan kalde mig

Din oprigtige Ven
Jessen.
Dyrlæge.

Inliegenden Brief bitte ich zu versiegeln und an meinen Vetter zu schicken.

⁵³⁾ ikke opklaret.

⁵⁴⁾ ikke opklaret.

⁵⁵⁾ Carl Viborg (1783—1844).

⁵⁶⁾ Hans Pedersen Tolstrup (? 1788—1853), vet. eksam. 1813, var dyrlæge og beslagmester ved Veterinærskolen 1813—1847, derefter praktiserede han i København.

Fig. 10. Prospekt af bommen på Amager. Ved bommen betalte vejfarende fra Amager til København bompenge. Vor Frelsers Kirke ses i baggrunden og overfor denne Veterinærskolens bygninger. Efter C. Bruun, 1776. Fra W. Møllerup: Danmarks gamle Hovedstad. I Prospekter fra Middelalderens Slutning til Voldene faldt. København og Kristiania 1912, 79 pp.

Udkast til besvarelse.

Sundbyvester d. 19de Marti [18]24.

Kjære Ven!

Da saa gunstig en Leilighed tilbyder sig, kan jeg ikke lade den gaae ubenyttet forbi, endskjøndt jeg egentlig intet har at tilmelde Dig som er værdt at skrive om. — Om mine Patienter kan jeg intet mærkværdigt melde Dig endskjönt jeg har havt omtrent 50 Stk. — Kløvesygen har her hos en Bonde viist sig enzootisk i det alle hans Køer omtrent 22 i Tallet fik Sygdommen dog kun 3 i en meget høi Grad og hvoraf 1 endnu er i Behandling efter 3 Maaneders Sygeleie. —

I Dit sidste Brev skriver Du om at komme over til Dig, og viser derved at Du allerede har forglemt Dit Løvte om at besøge os først, hvilket vi dog endnu alle haaber at Du ved en lille Paamindelse igjen kommer i Hu og opfylder saa-

snart Sommeren kommer. — Jeg har for Øieblikket travlt med at opsøge mig et Levebrød og en Kone, og haaber at jeg ikke længe skulde være paa Amager meer og heraf kan Du da let slutte at det er mig umueligt at besøge Dig denne Gang.

At tænke paa nogen Anstilling i Norge eller Sverrig vil jeg nu ikke for det første, efterdi Professoren har recommanderet mig til Kjøbenhavns Amt derfor vil jeg nu først forsøge det der; finder jeg mig derimod ikke fornøiet skal jeg snart besøge Dig for at gjøre Dig Compagnie til Rusland hvis der bliver noget af. —

Hvad Forelæsningerne paa Skolen angaaer, da maae Du rigtig undskylde at jeg kan sige Dig noget desangaaende; thi tænker Du ikke jeg har andet at bestille end gaae til Forelæsning jo vist. Ha! Ha! Ha! nu maae jeg lee, nei den gamle Smed lader sig ikke saadan narre.

Om Morgenens besørge man Praxis som rigtignok medtager temmelig lang Tid; thi jeg er nu saa temmelig bekjendt

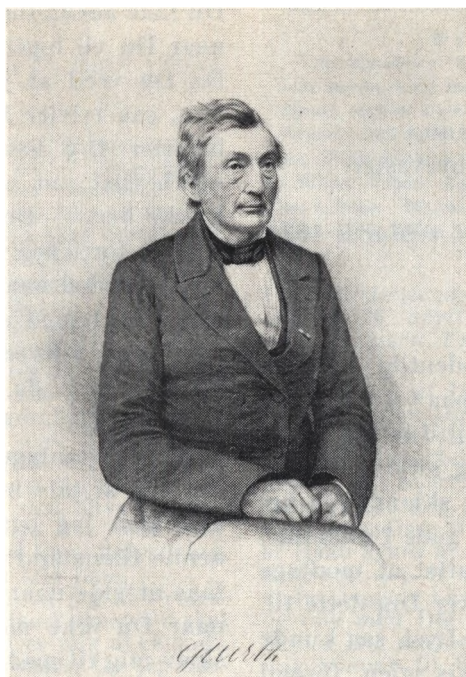

Fig. 11. Georg Chr. With (1796—1861).

med Amagerpigerne; og hver Dag havest Nyeheder at høre og igjen fortælle; ja Du kan troe det gaaer ha! ha! ha! Du er ikke den eneste der [er] munter kan Du nok høre. — Naar nu endelig den vidtløftige Praxis er besørget, saa maa jeg hjem og slaae med en Hammer der er saa stor.

Det er en anden Snak hvad Nyehederne fra Skolen angaa, dog kan jeg fortælle Dig at her for Øieblikket opholder sig en Dyrslæge Møller⁵⁷⁾ fra Bremen som i Forbindelse med Lector With⁵⁸⁾ foretager mange Forsøg med at indsprøite Blodkarene med Vand, som Du jo nok kjen-der. —

Du lover mig ogsaa at skaffe mig at vide hvorledes det er med min gamle Kjerling /: Heyden^{58')} mener jeg :/ om han virkelig practiserer eller ei; men glem det nu ikke for Guds Skyld. —

⁵⁷⁾ uopklaret.

⁵⁸⁾ Georg Chr. With (1796—1861), lektor, dr. med., senere professor ved Veterinærskolen.

^{58')} Heyden kom til Mölln, se note 45.

Naa endelig maa jeg vel til at holde op med min Sludder og slutte med at hilse Dig og din hele Familie mange tusinde Gange fra mine Forældre og Søster der ere ligesaa fornøiede over at det gaaer Dig vel som Du selv er, men endelig maa jeg dog ogsaa hilse Dig fra en vakker Knægt paa Amager som Du vel nok kjen-der for sin Næsvished i det han ei engang skammer sig ved at kalde sig Din oprig-tige Ven og

H. P. Bergmann
Natmand

N.B. Om Forladelse min Herre jeg havde nær forglemt at gratulere Dig til Din Fødselsdag som, hvis jeg ikke husker feil, nok er den 5te Marti^{58'')} og hvis saa er da har jeg tillige et heelt Vognmandslæs fuldt af Lykønskninger fra dem alle her hjemme. — Endnu een Ting har jeg glemt nemlig en Patient jeg har som har brækket Bækkenknok i Hofteskaalen og hvorved Laarknoklen tillige springer ud. —

^{58'')} korrekt.

Brev nr. 4.

Til

Dyrlægen Bergmann
i/Sundbyvester.

Oldesloe d: Martii 1824.

Kjære Ven!

Du veed det formodentlig giennem Professoren⁵⁹⁾ at jeg paa fordeelagtige Vilkaar kan komme til Rusland⁶⁰⁾. — Du veed ogsaa, at jeg altid har havt megen Lyst dertil, og skiøndt jeg ogsaa her kan have mit gode Udkomme, saa har jeg dog besluttet at modtage Tilbudet. — Jeg skriver Dig dette til, for, at naar Du havde Lyst, saa kunde Du træde i min Praxis igien, førend en anden melder sig dertil⁶¹⁾. — I det Tydske Sprog er du noksom bevandret som jeg veed, og naar Du vil komme herover, medens jeg endnu er her, saa vil jeg indføre Dig hos alle hvor jeg har havt Praxis, og som jeg med mine Bøger kan bevise er ikke ringe, thi jeg har allerede havt over 100 Syge⁶²⁾. Her ligger mange og tildeels store Herregaarde omkring, hvor Du faaer Praxis, og det bliver her dog vist altid dobbelt saa dyrt betalt som i Danmark. — Logis og Bispisning kan

Du faae aarlig for 50 Rdl Courant⁶³⁾, naar Du vil logere hos min Vært. — Da Du veed at jeg er Din oprigtige Ven, saa tvivler Du vel ei paa at jeg beretter Dig Sandheden, og jeg er overbeviist om, at Du vil gjøre Din Lykke her. — Det er sandt, med Kastreren fortienner man her ikke meget, men derimod naar en Dyrlæge her vil give sig af med at udbøde Sviin, saa kan han allerede dermed fortiene mange Penge, da der gives saa megen Leilighed til. — Jeg ønskede hiertelig at Du vilde antage dette Tilbud, og beder Dig at tale med Professoren derom, som jeg ogsaa skriver til over denne Gienstand⁶⁴⁾. — Af ham vil Du faae at vide naar jeg skal reise⁶⁵⁾, og naar Du ikke modtager Tilbudet da skriv mig til med omgaaende Post, og ellers kom selv og overtyd Dig. — Jeg vilde ikke gierne at en anden⁶⁶⁾ skulde tage dette fra Dig, da jeg er ganske forvissat om, at Du her vil gjøre Din Lykke. — Bryd Dig ikke om at det er saa langt borte fra Din Familie, thi jeg kommer jo endnu længere borte, og gode Mennesker træffer man overalt. — Jeg seer med Længsel Dit Svar eller Din Ankomst imøde og i hvert Tilfælde haaber dog snart at see Dig

Din hengivne Ven
Jessen

⁵⁹⁾ Carl Viborg (1783—1844, se ogsaa brev til Carl Viborg, dat. 15. marts 1824 (Tillæg 6) (s. 92).

⁶⁰⁾ kontraktens vilkår for en dyrlæge var gode, se ogsaa note 70.

⁶¹⁾ Jessens efterfølger blev Hans Barsbeck Arpe (?—1879), vet. eksam. 1823.

⁶²⁾ eller ca. 1 patient dgl. i gennemsnit.

⁶³⁾ 1 Rigsdaler Courant = 2 kr. (1875).

⁶⁴⁾ brevet ikke fundet på Rigsarkivet.

⁶⁵⁾ afrejsen skete sandsynligvis i sommeren 1824.

⁶⁶⁾ fra brevene i Rigsarkivet (Veterinærskolens- og Forstanderkorrespondancen) ses, at Erik Viborg ofte har hjulpet sine tidligere elever.

Udkast til besvarelse af ovenstående brev.

Sundbyvester d. 22. Marti [18]24.

Kjære Ven!

Dit sidste Brev⁶⁷⁾ erholdt jeg gandske rigtig men for sildig til at tilbagekalde min allerede bortsendte Skrivelse; lad det derfor ikke forundre Dig at Du har faaet et Brev der aldeles ikke omtaler de Ting hvorom Du har skrevet, og jeg seer mig derfor atter nødsaget til at gribe Pennen for at svare Dig. —

Først maa jeg aflægge min inderligste Tak for Din Godhed imod mig, men paa den anden Side maa jeg igjen bede Dig undskylde at jeg nu ikke kan tage derimod efterdi jeg allerede har begyndt at søge om Pladsen her paa Kjøbenhavns Amt⁶⁸⁾, tillige veed jeg ikke ret hvorledes Professorens⁶⁹⁾ mener det thi han er meget bestemt paa at jeg skal blive her ved Kjøbenhavn og da Du jo selv veed hvor meget han kan gjøre til Eens Befordring, saa maa man passe at føie ham. —

I Dit Brev siger Du: at jeg af Professorens vel veed paa hvilke Vilkaar Du skal til Rusland⁷⁰⁾; men alt er mig ubekjendt, fortæl mig det derfor snart; thi jeg haa-

⁶⁷⁾ dat. marts 1824.

⁶⁸⁾ Københavns Amt anvendte dyrlæger bl. a. til syn af heste i forbindelse med bekæmpelse af snive.

⁶⁹⁾ Carl Viborg (1783—1844).

⁷⁰⁾ Vilkaarene var følgende: lønnen ca. 1000 rubler årligt, omtrent det samme som den danske legationsekretær havde. Ansættelsesperioden var 3 år og rejsen betalt frem og tilbage. Kendskab til russisk sprog krævedes ikke. Ialt 15 danske veterinærer virkede i Rusland i perioden ca. 1820—1930 med mere eller mindre held.

Rejsende.

(En Rejsende.) Kommet her side Gæst. Deres
meder Gjæst, Carl Viborg, Professor i Medicin, Kbh.
Gjæst, Jørgen Eriksen, og i Gæst. Gæst i Gæst i
Gæst. Gæst i Gæst i Gæst. Gæst i Gæst i Gæst
i Gæst. Gæst i Gæst i Gæst. Gæst i Gæst i Gæst
i Gæst. Gæst i Gæst i Gæst. Gæst i Gæst i Gæst
i Gæst. Gæst i Gæst i Gæst. Gæst i Gæst i Gæst

Fig. 12. Rejsende ankomne til Kbh. fra Kiel d. 26. april 1826 og bl. dem også Jessen. Fra avisen Dagen

ber dog vel at faae endnu en Skrivelse fra Dig inden Du reiser⁷¹⁾.

Du skriver ligeledes: Jeg seer med Længsel Dit Svar eller Din Ankomst imøde, og i hvert Tilfælde haaber jeg dog snart at see Dig. Hvorledes skal jeg forklare mig disse sidste Ord, et svagt Glimt af Haab synes at straae mig imøde, men maaskee det er falskt; skulde man vel endnu engang havde den Glæde at see[s] og tale med Dig forinden Du reiser. — Skynd Dig derfor at skrive igjen og lad mig komme til Vished i en Sag der er mig saa meget magtpaaliggende. —

For denne Gang har jeg nu intet videre at sige Dig endskjøndt jeg synes at der endnu er overordentlig meget som ligger mig paa Hjertet. —

Mine Forældre og Sødskende lader Dig hilse mange Gange og dersom det skulde være sidste Gang jeg havde den Glæde at skrive Dig til, sendes Dig ogsaa herved et velmeent Lev vel tilligemed Ønske om en lykkelig Reise og et fornøiet Liv; men af Ingen ønskes dette inderligere end af

Din oprigtige Ven
H. P. Bergmann

⁷¹⁾ ikke fundet.

Brev nr. 5⁷²).

Den 22de Aug./3die Sept.⁷³) 1826.

Kiære gamle Ven! Bergmann!

Lykke og Ulykke aabne Hiertet og den Lykkelige saavel som den Ulykkelige, føler Trang til at meddele sig en Anden! Den Første omfatter hele Verden med Kiærlighed; han kan ikke nyde sin Lykke allene han maae meddele sin Ven den og er i den Vane: at ogsaa denne kunne have Deel i hans Lykke. — Den Ulykkelige søger ved Meddelelsen af sin Ulykke at befrie sig for en Deel fra den Byrde, der sønderknuser hans Hierte; om det ogsaa kun var for en Tidlang, saa føler han sig dog lettere naar han kan udgyde sine Taarer ved Vennens troe Bryst, naar han kan opdage ham den Kummer der sønderslider hans Hierte. — Jeg min Ven, er baade lykkelig og ulykkelig, og denne blandede Følelse minder mig om at jeg saa længe har forsømt /skiøndt aldrig glemt / en Ven, en Ungdoms-Ven. — Jeg kan skildre Dig min Tilstand med faae Ord og Du vil tilstaae, at jeg har ret. — Ei er det længe, at jeg fandt den

⁷²) ingen konvolut, ingen adresse; af indholdet synes at fremgå, at dette var Jessens første brev fra Rusland til Bergmann. Efter Jessens ankomst til Rusland fandt følgende vigtige begivenheder sted: i efteråret 1824 oversvømmede Neva Sct. Petersborg, og i 1825 var dekabristernes opstand og samme år døde kejseren Alexander d. I (1777—1825, regerede fra 1801), kendt for sine liberale ideer. Efter hans død kom mørke skyer over Ruslands politiske liv.

⁷³) gl/ny stil.

Ven der skulde forsøde mig de Dage af Livet, som Skiæbnen endnu har lævnet mig, jeg mener en Pige der elsker mig og ved min Haand skulde vandre Livets Vej. — Ak! hvor var jeg lykkelig! — Ei længe er det, at jeg fik mine Forældres Velsignelse til mit Valg, at jeg af Deres Mund kun hørte Lovtaler over min Udvalgte, men faae Dage derefter fik jeg Brevet der underrettede mig om — min Faders⁷⁴) Død. — Saaret er ikke lægt endnu; mine sædvanlige Beskiæftigelser kunde ikke udfylde den Tomhed som jeg føler i Hiertet; selv Underholdningen med min Familie, med min elskede Brud vare ikke i Stand til at udslette de Følelser der saa tung opfylder min Barm. — Da mindede jeg Ungdommens glade Dage, og tænkte paa Dig, min Ven. Jeg greb til Pennen og tænkte at Underholdningen med Dig, skulde adsprede mig. Jeg veed, at Du bliver glad ved at see disse Linier fra Din Vens Haand, og ei vil vredes naar han har glemt Dit Modersmaal, og ei kan udtrykke sig saaledes, som hans Hierte ønskede det. —

O i Ungdommens herlige skønne Dage, saa varer i saa kort; Hvi maa Mennesket saa snart føle at den skønne Tid, hvor han Ulykke ei kiendte, hvor Naturens Bog laae aabent for ham og hvor hele Verden fremstilledes for hans Syn, i et blidt smilende Lys; hvor han endnu levede frie som Fuglen under Himlens blaae Hvelving, som Raadyret i Skoven, og hvor hans

⁷⁴) sognepræst, prædikant Peter Jessen (1770—1826), theol. eksam. 1790 (Kiel).

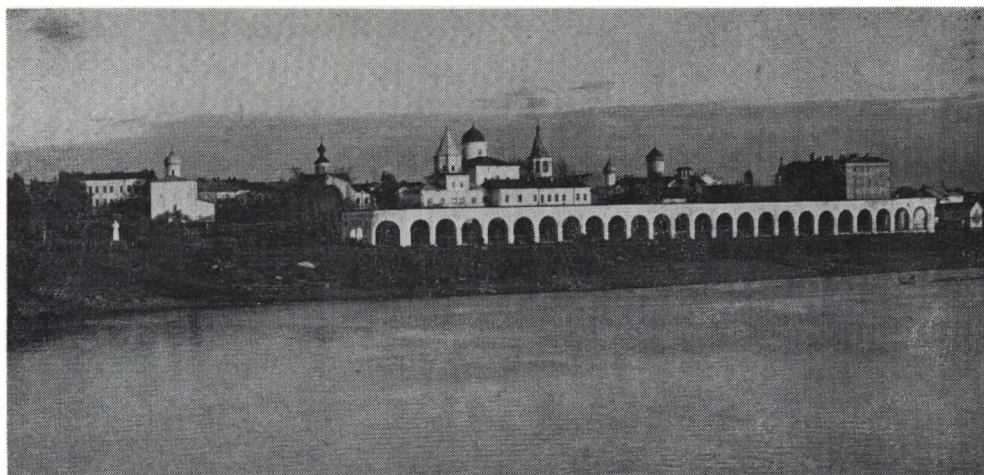

Fig. 13. Novgorod. Foto D. V. Venevitinov. Fra: *Pamjatnik „Tysjačelitie Rossii“* (Tekst af S. N. Semanov). Moskva 1974, 71 pp.

Hierte lod ham finde, naar han følte Trang dertil; Venner, troe, sande op- rigtige Venner, — er ei mere. —

Ynglingen stormer ud i Livet! med Kiærlighed for alle Mennesker er hans Hierte opfyldt; hans Bryst slager varmt for Dem og han aabner Ar- mene — for at omfavne hele Verden. — Men hvor snart bliver han oplyst om, at han har bedraget, skrækkelig bedraget sig. — Den Verden hvori han nu lever, har end ikke den ringeste Lighed med hin, som han saa nyeli- gen forladt. — Han trænger til en Ven og troer at have fundet den; men ikke længe inden han føler, at denne Ven kun knyttes til ham ved egen Inter- esse⁷⁵). —

Lykken smiler ham til, naar man det kan kalde Lykke, hvad man gemene- ligen forstaaer derunder. — Han stilles

paa en Plads, hvor han skulde kunde virke meget. O! med hvilken Iver, med hvilken Flid begynder han Arbeidet for at naae Maalet. — Men ak! snart bliver det ham klart, at han aldrig, aldrig vil naae det. Tusinde Vanske- ligheder stiller sig ham i Veien, Van- skeligheder der ei lader sig beseire! Hans Møie bliver ikke lønnet ved Anerkiendelsen, den er omsonst! Med inderlig Smerte seer han at alle hans Bestræbelser for at gavne Forbundet, ere forgiæves, han lever i en ganske anden Verden, end den, han drømte om, i en Verden hvor Alting er kun overfladeligt, og hvor man, naar kun Udensiden glindser, ei spørger om og- saa det er kun et laant Skin, om ogsaa det Indre er Guld. — Lysten til Arbei- det forgaaer og Ynglingen styrter sig ind i Strudelen af Hverdagslivet og lader sig bortrive af dens hvirvlende Vover. — Han gjør Alting med! Han

⁷⁵) derom vides intet nærmere.

Den 22de August: 17de Septbr. 1826.
Kjære yndelige H. H. Bergmann.

Ljtte og uljtte verbuud giendat vjerdn Ljtte
iga pverudalpe du uljtteballe, folar evnue, til
til uadale sig nu bade! du bryte orefviler
gale standne med kioeligsad; fume du i bte agde
fin Ljtte allene fere uadale fin H. H.
i nu og no i den H. H. ut og fere du nu du nu
fere du i fere Ljtte. du uljtteballe pver
med uadalepe ut fin uljtte til balle sig fere
nu. du fere du Ljtte, du fere balle fere
fere; du ut og fere du nu fere ut Ljtte,
fere folar fere sig dag balle uadale fere fere
id yde fere evnue med uadale L. H. balle,
idale fere du agde fere du uadale du
fere fere du fere fere. - fere nu H. H. no
balle Ljtteballe og uljtteballe, ag dale balle
balle mindre mig nu ut jag fere balle fere
fere fere ut balle fere fere, nu balle
fere - H. H. - fere du fere fere ut balle
med fere balle og du til balle, ut jag fere
fere. - fere nu balle, ut jag fere du H. H.
du fere fere mig du balle ut balle, fere
balle nu ut fere balle mig, jag uadale
nu fere du balle mig og med uadale fere
uadale balle fere. - ut! fere nu jag Ljtte
Ljtte. - fere balle no balle, ut jag fere balle balle.
du ut balle balle til mig balle, ut jag ut du
nu uadale balle fere balle nu ut balle
du, nu fere du balle fere jag balle
du ut uadale mig nu - nu balle balle.
fere ut no balle balle; nu fere balle
balle balle fere balle ut fere du balle
fere jag folar i fere; fere balle balle
uadale nu. ut balle, med mig ut balle. ut uadale

Fig. 14. Prøve på Jessens håndskrift. (Orig. på Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek).

Fig. 15. Et hus fra landsbyen Ryseva ved Novgorod. Fra: Novgorod. Pamjatniki drevnerusskogo zodestva. Udarbejdet af B. S. Skobel'cyn. Leningrad 1975, upag.

nyder Øieblikket og tænker aldrig paa Fremtiden. — Hans bedste Følelser blive undergravet; hans varme Hierte bliver koldt og tomt. — Vel kommer der Øieblikke, som minder ham om forsvundne bedre Tider, om Ungdommens blide Dage, om Alt hvad der før var ham saa kiær! Med Taarer i Øie minder han Alt dette, men minder det som Noget der er tabt for ham, uigienbringelig tabt. — Fornuftens Stemme taler ham til: riv Dig løs fra dette Liv, lad igien Dine Dage vorde glade, stræv derhen at de gamle Følelser atter opfylder Dit Hjerte. — Endnu er det Tid; o! følg min Stemme. — Men ak! den er ikke stærk nok. Vel fatter han Mod, vel tager han sig for at undvige, atter at betræde den Vej, der tilsidst efter mange overvundne Vanskeligheder, fører til Tilfredshed, Menneskets sande Lykke. —

Dog hvad er Menneskets svage Beslutninger! Atter henrives han af den vilde Strudel! og staaer i Fare for at tabe Alt, Tilfredshed, Lykke endda Hiertet, at tabe det for evigt.

Dog ogsaa dette Liv bliver ham kiedsommeligt og han væmmes ved det. Han seer at han staaer ved Randen af en dyb frygtelig Afgrund. Kun eet Skridt, og Alt er tabt; tabt for evigt. — Atter taler Fornuften ham til, siger ham: at det endnu er Tid at vende tilbage, medens ikke Alt er forloren. Men allerede er han for svagt til at gjøre det afgjørende Skridt, at fatte en fast Beslutning, og nu staaer han Fare for, at blive et Offer for det skrækkeligste af alle Onder for —

Fortvivlelsen. — Det af mange Stormer ilde tilredede Skib, driver om paa Bølgerne uden Lænker, et Rov for Bølgerne! Ikke et eneste Glimt af Haab trænger giennem de sorte, tykke Skyer der formørker Horisonten; alt nærmere og nærmere drives det imod den Klippe, hvor det skulde sønderslaaes, og modfalden, haabeløst staaer Menneket og seer allerede den visse Død nærme sig, seer hvorledes Havet aabner sit frygtelige Gab, for at opsluge det — da, / stor er Gud! / opklares Horisonten, Solen træder frem og viser ham den, ei fierne, Kyst. — Med Glæde og inderlig Tak til Forsynet, der frelste ham fra en Fare, den han først nu seer i sin hele Størrelse, griber han med fornyet Kraft og Mod til Styret, sætter alle Sejl til — og lykkelig naaer han Strandbredden. — Nu i Sikkerhed, styrter han ned paa Ansigtet, og takker med Glædestaarer Forsynet for sin Frelse!! — Billedet, min kiære Ven, som de forestaaende Linier fremstillede for Dit Øie er ikke Fantasie, nei! Det er en Giengivelse af det hvad jeg i dette Øieblik følte, en troe Beskrivelse af mit henrundene, for en stor Deel tabte Liv. Ja min Ven! Jeg var den Yngling der stod ved Afgrundens Bredde, men Gud skee Lov! Jeg blev reddet. —

I dette Foraar reiste jeg til Petersborg, og lærde der kiænde Datteren af en hvis Berghofer⁷⁰⁾, om hvem Du

⁷⁰⁾ Louise Berghofer, datter af stutmester Ludwig Berghofer.

maaskee har hørt, thi han var allerede anden Gang der med Heste fra Holsteen, og har ogsaa været hos Stutmester Nielsen⁷⁷). — Jeg elsker hende og bliver igien elsket og haaber, at hun til Foraaret skulde blive min lykkelige Kone. — Hvad denne Elskov har bragt for en Forandring i mit Liv, kan Du tænke Dig. — Nu kommer dertil Døden af min Fader; jeg er den ældste Søn og af mig maae Moderen⁷⁸) og Sødskende⁷⁹) vente Erstatning for deres store Tab. O min Ven! Eet Aar, en vigtig Tildragelse, kan gjøre os gammel⁸⁰). — Jeg føler nu at mit Liv har Værdie, thi jeg maae sørge for en elsket Moder, for Sødskende og Brud. — Kun det gjør mig Kummer, at jeg er her paa et Sted, hvor jeg kun kan gavne saare lidet, og hvor inderlig vilde jeg takke Forsynet, naar det opfyldte mit Ønske, og lod mig faae et anden Sted, en bedre Virkningskreds. — Dette Aar inden jeg bliver givt, vil endnu være meget kiedsommelig for mig, og derfor ønskede jeg saa saare, at Du min Ven skulde nu og da glæde mig med en Skrivelse. — Jeg haaber at Du har faaet den Hilsen, som jeg forgangne Aar sendte Dig giennem

⁷⁷) Frederik Carl Emil Nielsen (1769—1851), vet. eksam. 1790, stutmester ved Frederiksborg Stutteriet 1798—1833.

⁷⁸) Henriette Dorothea Augusta Schumacher (17?—1826).

⁷⁹) Henrietta Catharina Jessen, født 11.-9.-1802, Carl Theodor Jessen, f. d. 3.-3.-1804, Friedrich August Jessen, f. d. 15.-12.-1805, Heinrich Georg Jessen, f. d. 23.-9.-1807.

⁸⁰) han var på dette tidspunkt kun 25 år!

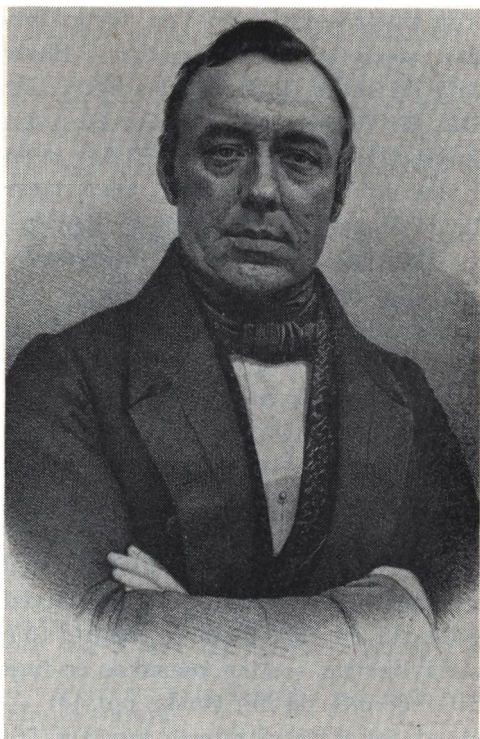

Fig. 16. Gustav Michelsen (1800—1846). (Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek).

Professoren⁸¹). Jeg har siden den Tid ei skrevet ham til, ei heller faaet Brev fra ham. Men jeg sender med Dit Brev ogsaa en Skrivelse til Professoren⁸²). — Fra Mikkelsen⁸³) har jeg faaet Brev, men skylder ham endnu Svar. Til Professoren skal jeg skrive som Dyr læge, og Du vil derfor det Nye af vores Fag, som jeg veed, faae af ham at vide, thi for denne Gang kan jeg

⁸¹) Carl Viborg (1783—1844); brevet ikke fundet.

⁸²) brevet ikke fundet.

⁸³) Gustav Michelsen (1800—1846), vet. eksam. 1825, rejste i årene 1825—1828 til Tyskland og Ungarn.

kun tilskrive Dig som Ven, for at fornye vores gamle Forbund. — Skriv mig da snart til, hvorledes det gaaer Dig. Er Du gift, eller tænker Du i det mindste paa at gifte Dig? Et Liv uden Kone, min Ven, er intet, man lever hen i Dagen og veed selv ei hvorfor. — Hvorledes lever Dine Forældre⁸⁴⁾ som jeg beder hiertelig at hilse, jeg haaber ikke at Du har at begræde et Tab, saa som jeg. — Hvordan gaaer det Din elskede Søster Marie, som jeg altid minder med den største Høiagtelse? Aldrig skal jeg glemme de glade Timer som jeg har henlevet i Din Faders Huus, i Dit og Din Søsters Selskab; altid skal jeg minde dem med Fornøielse. — Gid at hun snart ved Siden af en elsket Mand, maatte føle sig lykkelig. — Men maaskee er hun allerede gift, og mit Ønske opfyldt. — Hvad for Efterretninger har Du fra

⁸⁴⁾ smed Andreas (Anders) Bergmann og Karen Nielsdatter.

⁸⁵⁾ efter Erik Viborgs død i 1822 blev der rejst mange beskyldninger om nepotisme ved Den kgl. (Danske) Veterinærskole; herom findes mere i Veterinærskolens arkiv på Rigsarkivet i København og i J. V. Neergaards: Mit Livs vigtigere Tildragelser, historisk-psychologisk fremstillede. Et Bidrag til Menneskekundskab (2 dele). Kjøbenhavn 1844, 533 pp.

vores fælleds Venner? Hvorledes er Tilstanden ved Skolen⁸⁵⁾? Stutteriet⁸⁶⁾? Disse og deslige Spørgsmaale, haaber jeg at Du snart vil svare mig paa i et langt Brev, som jeg med Længsel seer i Møde. Arpe⁸⁷⁾ skal det slet ikke lykke i sin Praktik; jeg veed ikke hvorledes det gaaer til. Jeg har endnu ikke faaet et Bogstav fra hans Haand. —

Dog Farvel, inderlig elskede Ven, som jeg aldrig skal glemme. Endnu engang beder jeg om mange Hilsner til Din Familie, og alle Bekiendter.

Farvel og glem ei Din sande Ven
Jessen.

Addr. Dem Divisionsthierarzt Jessen, in den Kriegsansiedelungen des Gräfllich Araktocheefschén Regimentes. — Abzugeben an Herrn G. Prehn⁸⁸⁾, Wasilii Ostroff⁸⁹⁾ in der Kadetten Linie⁹⁰⁾ No. 99 in Sct. Petersburg.

⁸⁶⁾ dr. med. Jens Veibel Neergaard (1775—1864) beskyldte i en række artikler Veterinærskolens som Stutteriets ledelse og staten iøvrigt for de elendige tilstande i den danske hesteavl.

⁸⁷⁾ Jessens efterfølger i Oldesloe.

⁸⁸⁾ købmand, konsul?

⁸⁹⁾ Vasilevskij Ostrov, en bydel i Sct. Petersburg.

⁹⁰⁾ Kadetskaja Linija.

Udkast til besvarelse.

[Lykkensgave⁸⁸)] d. 2den Jan. 1827.

Kjære Ven!

Med hvilke blandede Følelser jeg modtog og aabnede et Brev fra Dig kjære Ven kan jeg ikke beskrive Dig, da jeg maa tilstaae Dig at den smertelige Tanke, at Du gandske have forglemt mig og Mine, hvor meget jeg end har søgt at undgaae den Indpas hos mig og med hvor mange Grunde jeg end undertiden søgte at overbevise mig selv om det Modsatte, dog i den senere Tid næsten havde rodfæstet sig hos mig især da adskillige Gange og fra flere Sider den Tiltale har mødt mig: „Jo! Du kan troe Jessen har siden han kom til Rusland baade glemt Dig og os Alle“ og hvor tungt maatte det ikke være for mig at maatte tie dertil, uden at kunne føre andet Modbeviis end det tomme „Nei“, som tilsidst forekom mig selv kun lidet vægtigt. Forestil Dig derfor min Triumph og min Glæde over, ja min dobbelte Glæde ikke allene at have det sikkerste Beviis for min Paastand i min Haand, men tillige ved dette at faae noget at vide om Dig, som jeg saa inderlig har længtes efter at høre noget fra. Din Hilsen Du gjennem Professoren⁸⁹) har tilsendt mig har jeg ikke faaet og ved et Par Gange at have spurgt ham om Dig har jeg altid kun faaet det korte, lidet fyldestgjørende Svar „Det skal gaae ham ret godt“. — med dette Lidet har jeg altsaa maattet lade mig nøie og desforuden været i den tunge Stilling heller ikke at kunne meddele Andre noget naar jeg kom hjem. — Derfor kjære Ven vær hjerteligen takket for Dit Brev skjønt det vel ikke har bragt Glæde og Fred i enhver Barm ja selv presset Taarer i Øinene paa Din Ven og opvakt Følelser der i mit Bryst, der baade vare smertelige og glædelige; thi ved at bringes paa Tanken om Fortiden, kan jeg endnu glæde mig ved Erindringen om de fornøiede Timer vi nøde sammen; ved derimod at tænke paa Nutiden, opvækkes hos mig, ved din Stemning jeg ved Dit Brevs Gjennemlæsning troer at opdage hos Dig, smertelige Følelser, da det vist ikke som Professoren⁸⁹) sagde „har gaaet Dig ret godt“; thi Dit inderlige Ønske efter et Sted hvor Du kunne virke noget mere for Din Familie lader mig formode, at Du vist ikke

finde Dig ti[1]freds der og ikke vil blive i Rusland længere end til den best.[emte] Tid er udløben⁸⁹) og dette glæder mig inderligen; thi jeg længes ret efter dog at faae Dig noget nærmere da vi jo saa oftere kan høre noget fra Dig. Dog Gud skee Lov! Den Tid hvori Du har længtes saa meget efter en Forandring er dog vel nu forbi, da Du har været saa lykkelig at finde en værdig Gjenstand for Din Kjærlighed; der som Du selv føler siger: „Skal forsøde Dig de Dage af Livet Skjæbnen endnu har levnet Dig“ gid det maa blive saa! Det ønsker jeg af Hjertet, dog ikke allene jeg men min hele Familie der ligesaa hjertelig tager Deel i Din Lykke og Ulykke som jeg, og endnu ofte kan glæde dem ved at tænke tilbage paa den Tid da Du tog til Takke med deres og mit Selskab. — Du spørger om jeg er gift⁹⁰) eller om jeg tænker derpaa; det sidste kan jeg vel egentlig ikke nægte, skjønt mine Tanker i den Henseende ere langt fra at være alvorlige, eftersom mine Udsigter endnu ere altfor uvisse til at jeg tør vove et Skridt som har saa megen Indflydelse paa mit hele tilkommende Liv og hvorpaa saa at sige mit Fremtids Vel og Vee beroer, og det ikke allene mit men ogsaa den Persons, hvis Skjæbne jeg jo derved binder til min.

Det Ønske til min Søster at hun snart maatte see sig lykkelig ved en elsket Mands Side, har hun hidintil ikke tænkt paa at opfylde, og naar det vil efter denne Dag eller om det nogensinde vil skee, veed allene Gud, i hvis Haand jeg troer sikkerst at kunne overgive hendes saavel som min egen Fremtids Skjæbne til Afgørelse og trøste mig ved at Tiden, den største af alle Læger, vil medlidende drage Forglemmelsens Slør over det Forbigangne. —

Du ønsker at vide hvorledes jeg har det og jeg kan let tilfredsstille Dig: Mine Kaar ere saaledes at jeg naar Intet Andet var i Veien kunde leve fornøiet, jeg er endnu i den lykkelige Alder hvor, som Du siger, Naturens Bog ligger aaben for mig, virkelige Sorger trykker mig fra min egen Side endnu ikke, jeg har et Udkomme, hvorved jeg seer mig istand til at ernære mig agtværdigt saalænge jeg er allene, og min Praxis er lykkedes mig, jeg har i en Tid af 2½ Aar jeg har boet her behand[let] over 1000⁹¹) Syge, har

⁸⁸)) ligger i Glostrup ved København.

⁸⁹) Carl Viborg (1783—1844); brevet ikke fundet.

⁸⁹) 3 år.

⁹⁰) Bergmann forblev ugift.

⁹¹) d. v. s. ca. 1 gennemsnitlig pr. dag.

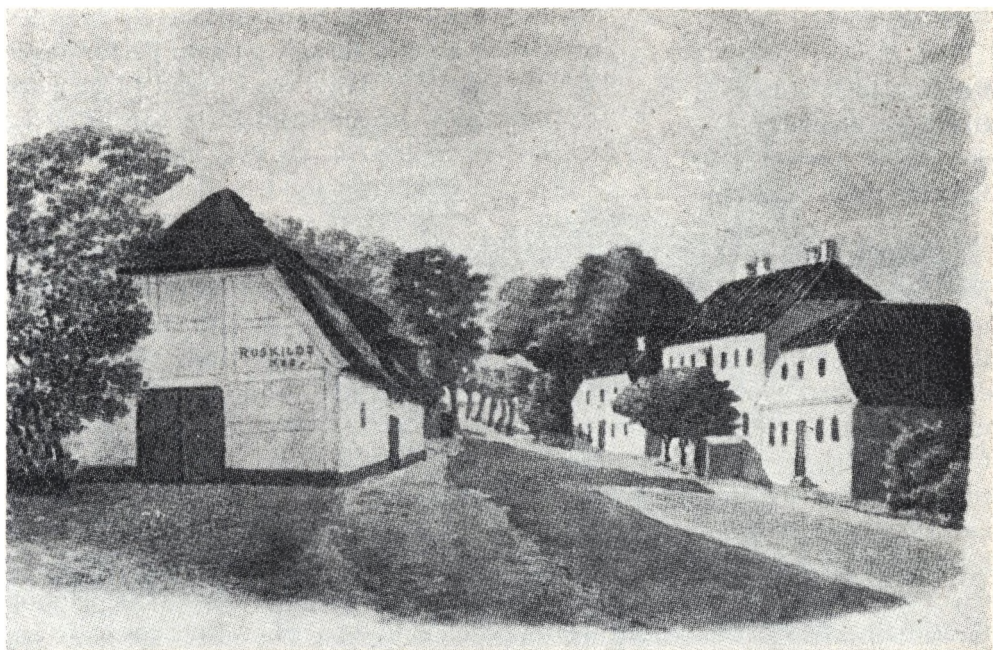

Fig. 18. Roskilde kro 1828. Akvarel af C. Bauer.

seet en Tøddel siden han forlod Kbhvn., jeg veed ikke i hvilket Hjørne af Verden han opholder sig eller om han er levende eller død. — Nyheder fra Skolen kan jeg ikke bringe Dig, da jeg kun kommer der meget sjelden.

Saavidt det er mig mueligt troer jeg nu at have tilfredsstillet Dig, jeg vil derfor ile til Slutningen, idet jeg bringer Dig min Families hjerteligste Hilsen og deres Ønsker for Din Lykke, saavel i Henseende til den rigtige Forbindelse Du agter at indgaae og i Dit hele tilkommende Liv og vi vil nu alle i Forening nedbeder Dig Kraft af Forsynet til med den fornødne Fasthed og Styrke at kunne betræde den Bane Du nu haver at vandre uden at nedtrykkes enten af det haarde Stød Skjæbnen saa rigelig har tilføiet Dig, eller om den i Fremtiden skulde tilføie Dig flere lignende. En Bøn som maaskee vil forekomme Dig besynderlig maa jeg endnu tilføie og jeg vover at tilføie den, da jeg saa sikkert veed Du under ingen Omstændigheder vil miskjende Din gamle Ven; den er nemlig denne: At hvis Du til Sommer kommer til Kbhvn, Du da vil besøge mig inden Du besøger mine For-

ældre /: thi Du seer at vi Alle saa ganske sikkert gjøre Regning paa et Besøg af Dig :/ og jeg haaber, Du ikke lader os regne feil. Jeg er let at opspørge, da jeg boer lige ved Kongeveien som gaaer fra Kjøbenhavn til Roeskilde og midt imellem begge Steder, naar Du altsaa reiser fra Kjøbenhavn og 2 Mile ud kommer Du til Roeskilde Kroe hvor Du ved at spørge Dig fore, og Enhver vil da kunne give Dig Underretning. Skulde Du ikke faae Leilighed at komme derud, da skriv naar Du kommer til Kbhvn blot et Par Ord og adresseer dem til: Dyrnlæge B. paa Lykkensgade og: Aflægges i Roeskilde Kroe, og jeg skal da komme til Dig. Aarsagen til denne Bøn skal jeg mundtlig forklare Dig dersom jeg faaer den Glæde at tale med Dig⁸³). —

Lev nu vel kjære Ven! Gid jeg snart maa erholde et Brev fra Dig hvori jeg kan spore en bedre Stemning end i det sidste; det ønsker af Hjertet

Din hengivne Ven
H. P. B.

⁸³) ikke opklaret.

Brev nr. 6.

I Staben af Regimentet:
Greve Araktocheief⁹⁴⁾
den 18/30 April⁹⁵⁾ 1827.
Beendt⁹⁶⁾ den 22 de. —

De sidste Dage jeg forlever her, skal jeg endnu hellige ved at besvare Dig min Ven, Dit, mig saa kjærkomne Brev. — Jeg erholdt det i Forgaars — det har altsaa været over 2 Maaneder underveis⁹⁷⁾. — Meget — meget har forandret sig, dyrebare Ven, siden jeg tilskrev Dig. — Jeg er nu gandske forladt thi min elskede Moder⁹⁸⁾ har ikke længe overlevet ham — der var hendes Alt — hun er fulgt ham i Fredens Boliger allerede i December Maaned⁹⁹⁾. — Dit Brev har truffet mig i en Stilling, der ikke er behageligt. Jeg har min Afskeed¹⁰⁰⁾ og veed endnu ikke om jeg snart faaer et Sted igien eller ikke; det hvad mig paa Jorden er det kiæreste og dyrebareste, min elskte Brud, er maaskee i dette Øieblik allerede anbetroet Søens ubestandige Vover. — Udsigten i Fremtiden er saa uvist! Vil jeg stedse være i Stand til at

understøtte mine Sødskende saaledes som jeg ønsker, og som de forlanger det? Vil jeg være i Stand til at gjøre min elskede Brud Livet behageligt og sørgeløst? — Og dog, min Ven, er jeg hverken modfalden eller tungtsindigt. — Ulykken vækker i Mennesket de slumrende Kræfter og ansporer ham til at kæmpe imod med al sin Magt. — Jeg har tabt mine Forældre; jeg maae erstatte mine Sødskende dette haarde Tab og denne Tanke vil altid være mig en mægtig Drivefiær til at virke, at være flittig, at benytte en hver Leilighed hvor jeg kan fortiene noget. — Det er jo ikke for mig, det er for en elsket Brud, elskede Sødskende, jeg lever. — Du har ikke forstaaet mig ret, min Ven, naar Du mener, at jeg havde et slet Sted hvor jeg ikke kunde gjøre noget for min Familie. Nej, det var ikke det, der gjorde mig Livet kiedsommeligt, men Omstændighederne som forbød mig at virke saaledes som jeg ønskede det. — Jeg maa nu søge at faae et andet Sted og smigrer mig endnu med det Haab at blive Hof Dyrslæge¹⁰¹⁾, hvor jeg da deler min Virkningskreds med min gode Ven Schütt¹⁰²⁾. — Maaske skuffes jeg i mit Haab; saaledes som det saa ofte skeer i Livet — men ogsaa det skal ikke nedslaae mit Mod; thi for et ungt Menneske, der kan og har Lyst til at arbejde, staaer hele Verden aaben. — Jeg har taget i Petersborg

⁹⁴⁾ grev Aleksej Andrejevič Arakčeev (1769—1834).

⁹⁵⁾ gl/ny stil.

⁹⁶⁾ afsluttet.

⁹⁷⁾ ca. 50 år senere var postforbindelserne betydelig bedre, se f. eks. Breve fra Chr. Engelsen til H. Krabbe og B. Bang 1884—1906 . . . Kbh. 1974, 163 pp. og Breve fra Carl Mæhl til Harald Krabbe 1886—1916 . . . Kbh. 1975, 143 pp.

⁹⁸⁾ Henriette Dorothea Augusta Jessen, født Schumacher.

⁹⁹⁾ 1826.

¹⁰⁰⁾ efter kontrakten: 3 år (inkl. ferie?).

¹⁰¹⁾ se også note 165.

¹⁰²⁾ Jürgen Schütt (? —1865), vet. eksam. 1818.

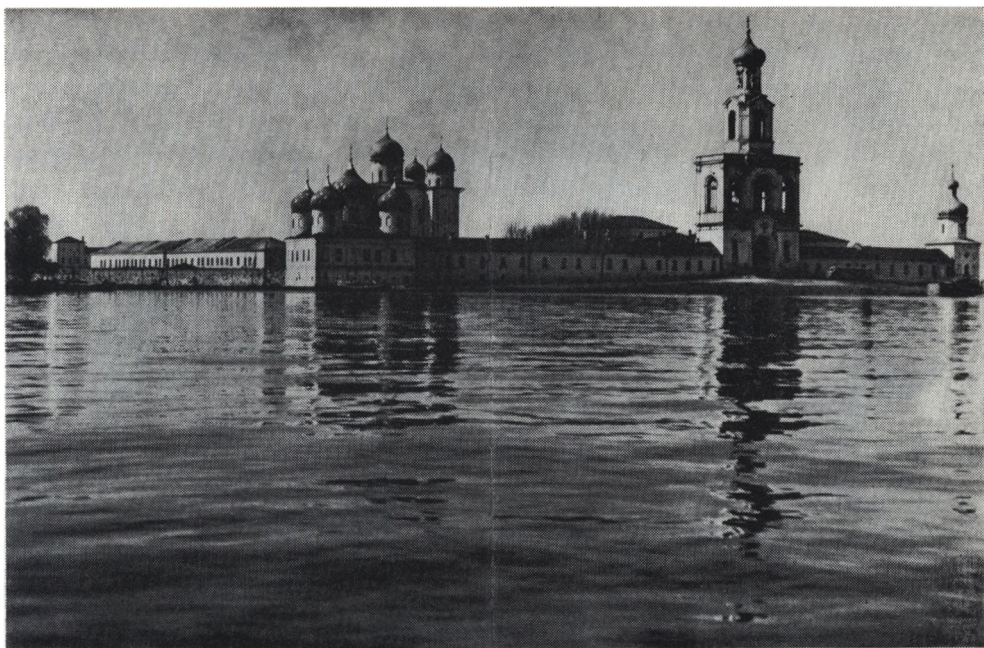

Fig. 19. St. Georg Kloster (Jurjev Monastyr'). Fra: Novgorod. Pamjatniki drevne-russkogo zodčestva. Udarbejdet af B. S. Skobel'cyn. Leningrad 1975, upag.

Examen¹⁰³⁾ i denne Vinter, men mit Diplom har jeg endnu ikke faaet og veed derfor ikke, hvor riig jeg er. — Jeg faaer vel den anden Charakter, som iøvrigt ogsaa kan være mig aldeles ligegyldigt, thi jeg gjorde det derfor at kunne frit praktisere i Rusland. Jeg har siden den Tid allerede tilskrevet Professoren¹⁰⁴⁾ og af ham faaet en Skrivelse¹⁰⁵⁾.

Den 1ste/12te Mei^{105')} reiser jeg her til St. Petersburg, og naar jeg ikke strax faaer et godt Sted, saa kan det nok hælde sig, at jeg med min

Kone¹⁰⁶⁾ gjør en Reise til Fædrenelandet¹⁰⁷⁾. Saa gierne jeg ønskede at see mit Fædreneland, mine Sødskende, at besøge Stedet hvor mine Forældre hvile, saa maa jeg dog opgive dette Ønske, naar min Fordeel derved lider — naar jeg var ene, saa skulde intet afholde mig derfra, men jeg maa sørgе for mange. —

Meget har det glædet mig at læse i Dit Brev: at Du er tilfreds med Din Skiebne og at Du har megen Praxis. — Du er et lykkeligt Menneske, min

¹⁰³⁾ sandsynligvis ved Universitetets Medikokirurgiske Akademi.

¹⁰⁴⁾ Carl Viborg (1783—1844).

¹⁰⁵⁾ udkast til brevet ikke fundet.

^{105')} gl/ny stil.

¹⁰⁶⁾ Jessen blev gift tre gange: 1. gang med Louise Berghofer. 2. gang med N.N. 3. gang med Maria Amanda Querfurth, født Berghofer, død 1879.

¹⁰⁷⁾ Jessen besøgte først Danmark i 1843.

Fig. 20. Universitetet i Sct. Petersborg (ca. 1860). Fra K. A. Timirjzev: *Žizn' rastenija. Moskva/Leningrad 1949, 254 pp.*

kiære Ven! Endnu staar Dit Livets Træe i den skjønneste Blomstertid¹⁰⁸) — ikke en eneste af dets Blomster har Stormen knikket. — Men der kommer en Tid hvor ogsaa Du maa tabe; gid denne Tid endnu længe ikke kommer. — Forsynet er retfærdigt! naar den haarde Skiebne røver os meget, saa giver den os dog atter *Noget*, der, om end ikke erstatter det lidte Tab, dog formindsker det. — Og tilsidst drager Tiden (som Du siger) Forglemmelsens Slør over det forbigangne *Onde*, og levner allene Paamindelsen om det Gode og om de glædelige Timer, vi

¹⁰⁸) P. Bergmann var på dette tidspunkt kun 25 år gl.

have nydt. — Hvor meget skulde det glæde mig, naar jeg engang kunde see *Dig* og alle de Steder igien, til hvilke sig knytter saa mange behagelige Erindringer fra de glade Ungdomsdage! Ofte drømmer jeg mig ind i den Tid og giennemlever endnu engang Ynglingsaarene. Men det er ogsaa kun *Drømme*! Jeg seer maaskee aldrig mit elskte Fædreland igien¹⁰⁹). — Tiden forandrer Alting; jeg har næsten aldeles glemt det danske Sprog og Du vil vel bemærke det. Altid vil der indtrænge sig Russiske Ord¹¹⁰). — Men

¹⁰⁹) efter næsten en snes år tilbragt i Rusland kom Jessen til Danmark i 1843.

¹¹⁰) dette tyder på, at han har ret hurtigt lært russisk (se ogsaa note 121').

naar jeg kommer til Petersborg saa skal jeg atter for Alvor tage fat paa den, og naar Gud skienker mig Liv og Sundhed, saa skal Du snart see mig optræde i den literariske Verden, om ikke i den Danske saa den Tydske¹¹¹. — Min tilkommende Kone taler ikke Dansk, som gjør mig meget ondt — men derimod taler hun engelsk, og vi skal derfor ombytte vores Sprogkundskab. Hun veed ikke andet paa Dansk end Pernilles Ord¹¹²). Min Syropskrukke, Balsambøsse p.p.

Da Du boer saa langt (hele 2 Mil)^{112*}) fra Dine Forældre, saa kan jeg tænke mig den store Glæde naar den lille Peter (som nu vel er en stor Peter) engang kommer hjem. — Vi kører her 7 til 8 Mil¹¹³) for at spise *Froekost* hos en god Ven, og om Vinteren kører vi til Petersborg herfra (omtrent 25 danske Miil¹¹⁴)) i 9 Timer. Giøres endnu Reiser til Saltholm?¹¹⁵) Til Charlottenlund? Til Dyrehaven?¹¹⁶) Spiller Du endnu flittig Kegler? eller Gnav? Drikker Du endnu Punske som før? Det sidste er her ikke i Mode, og man vilde mig skielde en Fyldebøtte naar jeg, som i Kiøbenhavn, drak hver Aften et Glas Punske. — Du siger, at

Du ikke kan nægte jo at have Givte-tanker. Det betyder vel ikke mere eller mindre: end at Du allerede har fundet en elsket Brud. Jeg ønsker til Lykke; thi at være ugift er en Plage, især naar man, saasom jeg, er allene i et fremmed Land. — Jeg haaber sikkert at blive lykkelig med min Louise¹¹⁷). — Jeg vilde nok invitere Dig til Bryllup, naar ikke den lille Bække, som man kalder „Østersøen“ skildte os fra hinanden¹¹⁸). — Til Slutningen, som Lector Viborg¹¹⁹) pleiede at sige, skulde jeg endnu sige Dig noget om min Praxis. — Jeg skal fatte mig kort. I den Tid jeg har været her (3 Aar) har jeg seet — døde 4000 Quægshoveder og henimod 200 Heste, første af Lungesygen, Quægsygen, Sult og andre Sygdommer og sidste for største Delen af Miltebranden (Karbunkulsygen)¹²⁰). Om Lægemedlernes Virkning mod disse Sygdommer har jeg gjort *mange* interessante Erfaringer, i Særdeleshed i de første 2 Aar, da jeg slet ingen havde. — I Henseende til Politieforanstaltninger har jeg ogsaa gjort en Hob Erfaringer (fra den fornægtende Side). Thi af Alt hvad jeg har anordnet, har man gjort det Modsatte. Du seer altsaa, at jeg har maattet forlade mig paa Naturen, som jeg her har lært at kiende, baade fra dens

¹¹¹) Die Rinderpest. Mit besonderer Beziehung auf Russland. Berlin 1834, 215 pp.

¹¹²) Holberg.

^{112*)} 1 dansk mil = 7.532,5 m.

¹¹³) ca. 50 km.

¹¹⁴) ca. 180 km.

¹¹⁵) hvor kørerne blev sendt til græsning om sommeren.

¹¹⁶) forløber for Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Ambulatoriske kliniks virksomhed.

¹¹⁷) Louise Berghofer, død nov. 1828 af tuberkulose.

¹¹⁸) en sørejse på mindst 4—5 dage.

¹¹⁹) Erik Rasmus Viborg (1792—1839), lektor ved Veterinærskolen 1822—1830.

¹²⁰) anthrax, russ. sibirskaja jazva

сибирская язва.

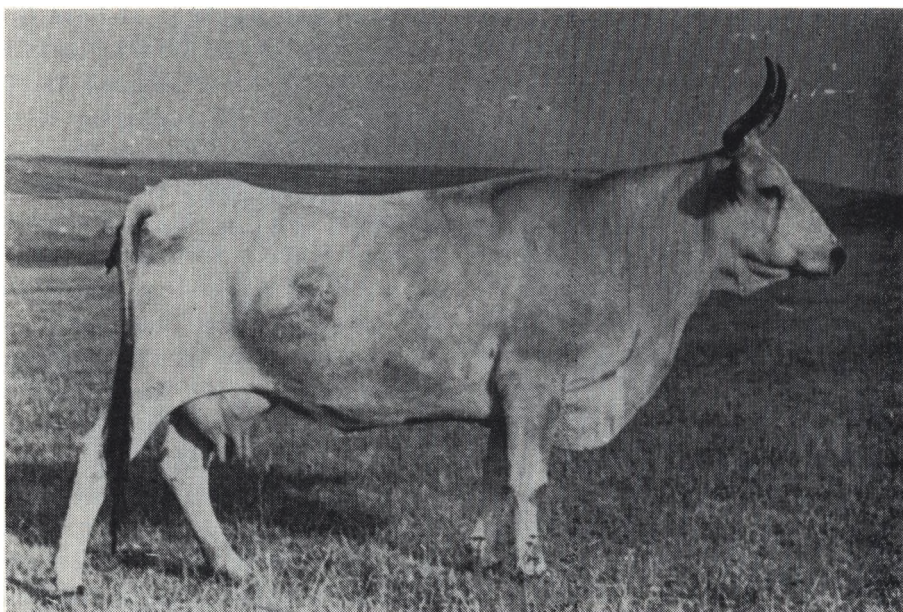

Fig. 21. Kvægpesten og andre sygdomme foruden sult har bortrevet 4.000 stykker russisk kvæg i de tre år Jessen var regimentsdyrlæge i Novgorod.

grumme, som ogsaa fra dens gode Side. — Men jeg har ved disse Omstændigheder omstunder tabt al Lyst og Iver, og først nu naar der aabner sig for mig en anden og bedre Virkningskreds, vil den komme igien. Naar Lykken føier det saa, at jeg kommer til at tiene tilsammen med Schütt¹²¹⁾, da vil Livet endnu mere vorde behageligt. Han er mig en sand og trofast Ven, vores Meninger ere for største Delen overensstemmende og vi skal vist ikke undlade at udvide vores Kundskaber. Jeg begynder at troe: at alle *Oelandere* ere godt Folk, thi Du er

fra Øen Amager i [(russisk)¹²¹⁾ og] Schütt fra Øen Femern. — Dog til Slutningen maa jeg tage Afskeed, min gode Ven. For mig er intet mere tungt end dette, og jeg støtter derfor det ogsaa og saalænge som mueligt. Men en anden Gang skal jeg gjøre det saaledes som Børnene, der altid levne det bedste tilsidst, og tage Afskeed ved Begyndelsen af Brevet. Jeg maa nu ogsaa snart *herfra* tage Afskeed, og skiøndt jeg ikke har nydt meget Godt, saa har jeg dog ogsaa her fundet Venner¹²²⁾, hvor det vil falde mig tungt, at skilles

¹²¹⁾ her har Jessen forglemt sig, se også note 110.

¹²²⁾ bl. a. i det tysksprogede Veterinærmedicinske Selskab i Sct. Petersborg, hvis medstifter han var.

¹²¹⁾ Jürgen Schütt (?—1865), vet. eksam. 1818.

ved. — Men Haabet skal snart trøste mig; jeg iler til Petersborg hvor en kiærlig Brud og en elsket Fader^{122')}, en trofast Ven, aabne Deres Arme for mig. — Eller skulde ogsaa dette Haab bedrage mig? — Nej!! Det var for haardt. — Det kan jeg ikke tænke. Fra Petersborg faaer Du et Brev fra mig, men jeg haaber at Du først tilskriver mig igien, og fortæller mig ret meget om Din Familie og om Sjælland og om Dit Liv. — Du vil vist ikke nægte Din Ven denne Fornøielse. — Lev da ret vel min kære gamle Ven. — Hils Dine Forældre og Dine Sødskende ret hiertelig fra mig, og siig dem: at de kan være forvisset om at jeg aldrig glemmer et Huus og et Sted, hvor jeg har nydt saa mange fornøiede Timer. — Gud, den Alvise erholde endnu ret længe Dine Forældre for Dig og Dine Sødskende, og naar Du føler ret inderlig den store Lykke at have endnu alt, hvad der er Dig dyrebart, o! da skiænk Din Ven en Taare, som har tabt i eet Aar det dyrebareste Fader og Moder. — Jeg skal ogsaa bede for Dig, at Forsynet vil forandre det som synes at kaste en Skygge paa

^{122')} Ludwig Berghofer.

Din Lykke, til det Bedste, skiøndt jeg ikke veed hvad det er. —

Endnu en Gang lev vel min Ven. Hils fra mig alle Bekjendte og naar der møder Dig nogen som siger: at Jessen i Rusland har glemmt Alting, saa siig dem, at det ikke er sandt. — Lev vel, Lev vel, Lev vel og glem ikke Din Jessen.

Addr. Herrn Veterinairarzt Jessen. Abzugeben an den Herrn Kauffmann Georg Prehn¹²³⁾, auf Wasilii Ostroff. 4te Linie No. 315 in Sct. Petersburg.

NB. Da jeg ikke veed Din paalidelige Adresse, saa sender jeg Brevet til Veterinærskolen.

J.

NB. Da jeg vil slutte Brevet faaer jeg endnu en Hilsen til Dig fra min Brud. Jeg har — hængt hende op over mit Skrivebord, men hun er slet ikke vred derover. Tværtimod smiler hun i eet væk. Hvad mener Du vil Hun altid smile?

J.

Med Bergmanns påtegning:
Besvaret 29de Sept. 1827.

¹²³⁾ købmand (konsul?)

Udkast til besvarelse af ovenstående brev.

Kjøbnhv. d. 29de Sept. [1827]

Kjære gamle Ven!

Længe har jeg denne Gang ladet Dig vente paa Svar, ja saalænge at jeg skammer mig for mig selv over min Uefferttelighed; alligevel haaber jeg endnu denne Gang Tilgivelse, da jeg har, eller: i det mindste troer at have en Aarsag til min Opsættelse som kan tjene mig nogenlunde til min Undskyldning. Førend jeg imidlertid begynder med at fremføre denne min Undskldn., vil jeg aflægge Dig hvad jeg saa længe har været Dig skyldig, nemlig min hjerteligste og inderligste Tak for Din hurtige Besvarelse af mit Brev; ja! jeg føler dybt hvor ufortjent den Glæde var Du undte mig, og rødmende af Skamfuldhed føler jeg hvor uforsvarligt jeg endda har kunnet handle. Imidlertid vil jeg nu, for ikke at ned sættes alt for meget i Dine Øine, fremføre hvad der indtil Dato [har] været Aarsag til min Opsættelse. — Jeg vil gjøre Begyndelsen med Dine egne Ord i Dit sidste Brev; hvor Du siger: „Meget, Meget har forandret sig siden jeg sidst skrev Dig til“ og jeg kan i al Sandhed sige det samme, skjønt jeg, Gud være lovet, ikke har faaet saa haardt et Stød som Du. — Da jeg skrev sidst var jeg tilfreds med min Stilling her hvor jeg er, men jeg har nu i en Tid af ½ Aar faaet 2 Rivaler, der boe 1 Miil paa hver Side af mig, disse have gjort et saa mægtigt Indgreb i min Praxis, at jeg nu slet ikke seer mig istand til at kunne leve her i Fremtiden, thi foruden disse er Egnen heromkring tillige saa opfyldt med Qvaksalvere, at meget liden Fortjeneste er bleven mig til Deel. Jeg har desaaarsag maattet fatte den Beslutning at forlade denne Egn, og at dette falder mig tungt kan Du let indsee, da Du veed hvor liden Lyst jeg [har] til at reise, og at jeg tillige nu seer mig bedraget i det kjære Haab hvorpaa jeg saa trygt havde bygget, at kunde blive nær ved min Familie hvis eneste Støtte jeg jo maa være, saasnt det behager Forsynet at bortkalde dens nuværende Støtte — min Fader, hvilket jeg saameget snarere maa gjøre Regning paa som han er meget svagelig. — Hertil kommer endnu, at jeg efter et Ophold af næsten 4 Aar i denne Egn, har lært at kjende adskillige Mennesker som det falder mig meg[e]t tungt at forlade. — Dog maa jeg

sige Dig, at jeg nu tildeels er bleven fortroelig med den Tanke, at jeg skal bort, og at det falder mig lettere at tænke mig det nu, da jeg er overbevist om at jeg ikke kan blive, end saalænge jeg endnu svævede i Uvished, og jeg trøster mig med: „At Den som ikke lader en Spurv falde til Jorden uden Hensigt, ogsaa har sine Hensigter med mig“.

Desuden naar jeg ret betænker det har jeg mere Aarsag til at være glad end bedrøvet; thi Sagen er i sig selv jo egentlig ikke farlig, da jeg endnu er Ene; vær[r]e havde det derimod været dersom jeg først havde etableret og givet mig; og som ungt Menneske vil der vel endnu altid kunne aabne sig en Vei for mig. — Dette er Aarsagen hvorfor jeg [har] opsat Besvarelsen af Dit Brev saalænge; jeg vilde gjerne have blevet saalænge til jeg kunde have givet Dig bestemt Underretning om hvor jeg havde fundet min fremtidige Virkekreds; men da der ingen sikkre Udsigter er til Noget endnu, kan jeg ikke bie længer. — Dersom Du nu kjære Ven finder denne Undskyldning tilfredsstillende; eller i det mindste saa vægtig at jeg ved den, i Forbindelse med en Portion Overbærenhed fra Din Side endnu denne Gang kan findes værdig til Tilgivelse, saa giv mig et Beviis for Din Tilgivelse ved et Brev; — Jeg veed meget vel at jeg langt fra ikke kan gjøre Fordring herpaa idetmindste ikke saasnt, men jeg haaber, at Du ikke gjengjælder Ondt med Ondt, men hellere Straffer Din Fjende ved at samle gloende Kul paa hans Hoved. —

Allerede i min fremførte Undskyldn. har jeg givet Dig en Skildring af mit nuværende Liv med Hensyn til min oekonomiske Stilling; fra den anden Side betragtet, kan jeg Gud ske Lov tilmelde Dig at baade min Familie og jeg er ved en ret god Helbred, og vi kunde altsaa Alle paa den Maade leve ret fornøiede og tilfredse; men selv den klar[e]ste Himmel er jo ikke fri for Skyer, og en dunkel Skygge har saaledes ogsaa leiret sig over os og fordunkler vores Tilfredsheds og Roligheds Himmel. —

Du siger i Dit sidste Brev at Du kan mærke at en Skygge har kastet sig paa min Lykke, men at Du ikke veed hvad det er; velan da! Jeg vil sige Dig det, da oprigtigt Venskab vist næppe kan existere uden Fortroelighed, og Vennen maa sikkert kunde fortroe sig til Vennen uden at han har nødig at befrygte nogen Misbrug af denne Fortroelighed og det er en

Die
RINDERPEST.

Mit
besonderer Beziehung
auf
R u s s l a n d

dargestellt
von
P Jessen,
Thierarzt in St. Petersburg.

Nicht so häufig durchtobt herwinternder Sturm
die Gewässer,
Als unzählbare Seuchen die Trift; nicht strecket
die Krankheit
Einzelne Häupter dahin; nein, ganze Lager auf
einmal,
Hoffnung und Heerde zugleich, und den ganzen
Stamm des Geschlechtes.
Virgil's Gedicht über den Landbau.
Vossische Uebersetzung.

Berlin, 1834.
Bei Ferdinand Dümmler.

Fig. 22. Jessens første publikation.

erkjendt Sandhed, at man, naar man er mismodig føler Lettelse ved at aabne sig for en Anden; ja man føler endogsaa paa en Maade trang til at gjøre det. — Hos min Søster er for allerede lang Tid siden foregaaet en Forandring i hendes Sindsstemning; en gammel Sorg synes at trykke hende og at gnave paa hendes Sundhed, en stille, men dyb Melancholi har angrebet hende; hun er meget indsluttet i sig selv og har ingen Sands hverken for Adspredelser eller Fornøielser og lider synneligen baade paa Sjæl og Legem, at dette kan smerte mig og ofte gjøre mig nedslaaet behøver jeg vel ikke at fortælle Dig, da Du selv har Søskende, og det saa meget mere som det ikke er mueligt at opdage os Aarsagen til ovenomtalte Forandring; denne har hun aldrig kunnet overtale sig til at optage os; og uagtet jeg ellers besidder hendes fuldkomne Fortroelighed fik jeg dog i denne Sag intet andet Svar, da jeg engang bad hende dog at sige mig Aarsagen til hendes Kummer, end at hun kastede sig om min Hals, græd og bad mig Tie dermed, hvilket jeg ogsaa siden har gjort. — At en skjult Tilbøielighed er Aarsagen, derom ere vi Alle enige /: da der ere gjorte hende flere Ægteskabstilbud og deriblandt nogle som efter hendes Stand endog vare meget brillante, men ingen ere istand til at bevæge hende :/ kun med at udfinde Gjendstanden for hendes Tilbøielighed, bryder vi alle vore Hoveder forgjæves. — Dette være nu nok sagt i denne Anledning. — Ved det som bedrøver os, skulle vi dvæle saa lidet som mueligt, da man ved at hengive sig til Modløshed altid bliver mere uskikkede baade til at tænke og arbejde; at denne Paastand er sand maa jeg i dette Øieblik erkjende; da min Tankegang nu næsten gandske er gaaet i Staae, eller i det mindste kun henvender sig paa den eneste Gjendstand jeg foroven har omtalt. — For nu altsaa at bringe den i Activitet igjen, maa jeg henvende dem paa noget Nyt, og jeg vil gjøre Begyndelsen med at fortælle Dig de Nyheder, jeg ved, som kun ere meget faa. — Jeg blev for nogen Tid siden af Professor¹²³⁾ anmodet om at gjøre en Reise til Island for om mueligen at hæve en blandt Faarene¹²³⁾ der paa Øen udbrudt Sygdom som man formodede at være Milte-

brand; men her kom atter min Hjemve mig i Veien; jeg afslog det fordi jeg endnu den Gang havde det ret godt herude og der desforuden vilde medgaae en Tid af 3 Aar inden jeg kom tilbage, og da var jeg jo atter brødløs. — Vel heed det: „At Regjeringen vilde sørge for mig naar jeg kom tilbage“; men da jeg ikke har synderlig fidem¹²³⁾ til Regjeringens Løfter, saa stoled jeg heller ikke saagandske paa dette. —

Alt hvad jeg af Nyt endnu har at tilmelde Dig, er dette at jeg fornyeligen har hørt at Wiese¹²⁴⁾, som Du jo nok kjender, og som var kommet til Fyen skulle være bleven slaaet ihjel af Hest. — Om det imidlertid er sandt kan jeg ikke bestemt forsikre. —

Dersom Du kommer til Peterb. vil Du ret for Alvor tænke paa at udvide Dine Kundskaber siger Du, og at Du snart vil fremtræde paa den litteraire Bane¹²⁴⁾; gid det snart maa skee! Det ønsker jeg af Hjertet. — Jeg maa sige Dig, at jeg saa at sige næsten har lagt Bøgerne paa Hyl- den; thi da min Praxis har været saa ubetydelig har jeg næppe kunnet fortjene det jeg skal betale for min Logis, end sige faaet noget tilovers til Anskaffelse af nye Bøger og i de gamle, man har tygget saa meget i paa Skolen er man ikke synderlig oplagt til at læse ret meget i, især naar daglig skal speculere paa hvor man skal faae Penge fra til Livets første Nødvendigheder. —

Den eneste Maade jeg sørger lidt for min Forstands Oplysning paa, er just ikke i Veterinairfaget; og hvis Du ikke vil udlee mig vil jeg fortælle Dig hvori det er. — I lang Tid har jeg ønsket at kunne bringe lidt Latin i mit Hoved og da her just i Nærheden af mig er kommet en Mand til at boe som Informator for min Naboes Børn og denne er en god Philolog og ikke en god Latiner; saa har jeg taget ham 3 Timer om Ugen for at læse Latin med mig; det er rigtignok kun lidt; men jeg har ikke Raad til at have ham tiere; desuden maa Du slet ikke troe, at jeg er falden paa at ville være en fuldkommen Latiner, thi dertil udfordres alt for meget kun ønsker jeg at lære saa meget at jeg kan oversætte en

¹²³⁾) tro.

¹²⁴⁾ Hinrich Wiese (ca. 1803—1855), vet. eksam. 1825, praktiserede i Nyborg.

¹²⁴⁾ Jessen benyttede tiden bl. a. til at indsamle materiale til hans „Rinderpest“, der udkom i 1834.

¹²³⁾ Carl Viborg (1783—1844).

¹²³⁾) se også materiale på Rigsarkivet i Veterinærskolens arkiv.

simpel Auctor; men desværre! selv dette naaer jeg vel ikke engang eftersom jeg ikke bliver her i Egnen; men imidlertid læser jeg dog saa længe jeg er her, da jeg haaber som saa, at det jeg har inde det har jeg dog; skade kan det aldrig. —

Nu kan Du om Du vil kalde mig en Nar, at jeg begynder paa saa svært et Sprog, og sandt er det at jeg hellere burde begyndt paa det Tydske; men jeg raisonerer saaledes, at da man for at lære et Sprog ordentlig, først maa lære Grammaticaen, saa har min Inform. sagt at naar jeg først havde den latinske inde, havde jeg de andre for ingen Ting, dette har altsaa bestemt mig til at læse Latin; Gjerne havde jeg taget fat paa det Tydske først, for maaskee engang at kunne have bringet det saavidt, at jeg kunde have overrasket Dig med et Brev i Dit Modersmaal, da det danske vist falder Dig besværligt; men den Tid tør maaskee ogsaa komme engang, da jeg kan skrive et tydsk Brev. —

Min Agt er det heller ikke at lade Bøgerne i Veterinairfaget ligge stille, nei! de allerførste Penge jeg faaer tilovers skal anvendes til Bøger, dem jeg da ret med Lyst skal læse; thi jeg haaber dog engang at blive i bedre Humeur til at læse end jeg er for Øieblikket; og skjønt jeg i den Virkekreds jeg nu er i ikke har Leilighed til at gjøre synderlig Fangst paa Erfaringens lærerige Mark, vil jeg dog sørge at drive det saavidt i Theorien som mueligt. —

Skriv mig nu snart til igjen kjære Ven og fortæl mig hvorledes det gaaer Dig, om Du nu er givt, hvorledes Du finder Dig i at være Huusfader om dit Haab er opfyldt i Hens.[eende] til Pladsen i Petersb. hvilket jeg især længes inderlig efter faae Oplysning om. — At bede Dig ikke at fortvivle dersom ogsaa dette skulde slaae Dig feil, er vist ikke nødvendig;

thi som mand med Relig.[ion] og Philo-[so]fi vil Du nok kunne bære alt hvad det behager Skjæbnen at paalægge Dig uden at synke under Byrden og jeg kan her sige til Dig det samme som jeg læste i en latinsk [Bog] nyeligen: „Debes optare optima, sed ferres quocunqve erunt“ /: Nu seer du at jeg nu allerede beg.[yn-der] at prale med mit Latin. — Jeg veed nu ikke om Du er Latiner og; nu /: herom maa du altsaa ogsaa give mig Oplysning, men jeg troer dog vist Du er det, og derfor vil jeg ikke oversætte det for Dig¹²⁵⁾. —

Slutteligen har jeg endnu kun denne Anmærkning at tilføie, at Du gandske har taget feil i Henseende til Udtydningen af mine Tanker om Givtermaal; thi Du troer vist jeg er forlovet; men jeg forsikkrer Dig, at jeg i den venstre Side i Brystet har det ligesaa roeligt som i den høire. —

Lev nu vel Kjære Ven og glæd Dig som jeg ved Haabet om bedre Tider. — Straf mig nu ikke for haardt, for min Forseelse det er en Bøn ikke allene fra mig selv men ogsaa fra dem Alle hjemme. — Mange hjertelige Hilsener har jeg at sende Dig fra min hele Familie, der siger med mig: at stort og tungt har det Tab været, ja, dobbelt tungt, saaledes i et Aar nedslaaes ved 2nde saa haarde Slag af Skjæbnens Haand; dog, kjære Ven! ikke allene Lykken er os tjenlig, ogsaa Sorgen kan bidrage ikke ubetydeligt til vores Bedring, og jeg er gandske enig med Dig i at det er en mægtig Drivefjeder til Virksomhed hos os. — Endnu engang, lev vel og vær inderligen hilset fra mig, der i Haab om Tilgivelse for min Seendrægtighed denne Gang endnu vover at kalde mig Din heng. og sig bedrende Ven

Bergmann

¹²⁵⁾ på dansk: Gør dit bedste, hvad end livet måtte kræve af dig!

[Lykkensgave]¹²⁶⁾ d. 16de Mai 1828

Kjære Ven!

Da saa beqvem en Leilighed tilbyder sig kan jeg ikke lade den gaae ubenyttet forbi, Borchsenius¹²⁷⁾ har nemlig, kjed af at sulte i sit Fædreland besluttet sig til at forsøge sin Lykke i Rusland. — Paa mit sidste Brev af 29de Sept.¹²⁸⁾ har jeg med Længsel seet et Svar fra Dig imøde, men endnu venter jeg forgjæves; imidlertid haaber jeg at Du denne Gang ikke vil lade mig sukke forlænge efter Dit Svar, der er mig af megen Vigtighed, da jeg jo deraf skal have at vide om Du er bleven ansat [i] St. Peters. som Du ventede eller ei, desuden har Du vist oplevet mange interr[ø]essante Begivenheder i den politiske Verden¹²⁹⁾ da Du er Krigsskuepladsen¹²⁹⁾ saa nær og jeg venter at Du vil tilfredsstille min hele Videbegjerlighed/: Nysgjerrighed vil jeg ikke kalde det, da denne Lidenskab som jo kun er egen for det smukke Kjøn ikke bør findes hos os Mandfolk:/ —

Hvad mine egne Omstændigheder angaaer, der er jeg endnu paa Kjøbenhavns

¹²⁶⁾ Bergmann boede på gården Lykkensgave.

¹²⁷⁾ Otto Friderich Borchsenius (1801—18 ?), vet. eksam. 1824, levede endnu 1854 i Rusland.

¹²⁸⁾ 1827.

¹²⁹⁾ bl. a. urolighederne i Polen.

¹²⁹⁾ den russisk-tyrkiske krig (Krim).

Amt, endskjøndt jeg, formedelst de to Na-boer¹³⁰⁾ jeg har faaet, har en meget indskrænket Virkekreds; imidlertid haaber jeg at en Forandring i denne Henseende, heller ikke er langt borte; thi jeg har søgt en Plads en 5 Mile herfra, hos en Grev Moltke¹³⁰⁾, som jeg haaber jeg faaer og endskjønt den ikke er synderlig brillant /: der følger nemlig ikke nogen fast Løn med /: saa er den dog under alle Omstændigheder en Deel bedre end denne jeg nu har, da jeg faaer et temmelig vidt udstrakt Terrain at virke i. — Nyheder har jeg ingen at tilmelde Dig, da som Du let kan tænke, Alt her gaaer sin sædvanlige jævne Gang uden nogen Forandring, desuden besøger jeg meget sjelden Veterinaireskolen, og i min Praxis er intet Mærkværdigt forefaldet som er værdt at tale om. — Det eneste jeg veed at fortælle Dig er at Wridt¹³¹⁾ er kommen tilbage fra sin udenlandske Reise; men hvilke Nyheder han har medbragt kan jeg ikke sige Dig, da jeg ikke har talt med ham siden hans Hjemkomst. —

Man siger ogsaa at Michelsen¹³²⁾ snart ventes her hjem til Byen; hvorvidt det er sandt veed jeg ikke, og det er jo mueligt at Du i disse Sager er bedre underrettet end jeg, og Du maa derfor tilgive mig hvis det er noget gammelt jeg her fortæller Dig, men jeg skulde jo dog fortælle Dig noget, for ikke at gjøre Brevet alt for kort, og i Mangel af noget Bedre fortæller jeg hvad jeg veed; thi den Nyhed

¹³⁰⁾ ikke opklaret; fra en fortegnelse over danske dyrlæger i 1820 fremgår det, at der var ca. 30 dyrlæger i Københavns Amt.

¹³⁰⁾ A. W. Moltke.

¹³¹⁾ Georg Chr. With (1796—1861), lektor ved Den kgl. (Danske) Veterinærskole.

¹³²⁾ Gustav Michelsen (1800—1846).

Fig. 23. Gisselfeld Gods sendte Otto Friderich Borchsenius til Veterinærskolen i 1822. Efter eksamen i 1824 praktiserede han ved Kalundborg, men kom senere til Rusland, hvor han virkede som militærdyrlæge. Senere blev han postmester. Fra O. F. C. Rasmussen: Optegnelser om Gisselfeld. Næstved 1869, 523 pp.

at jeg ved en, paa den Gaard hvorfra jeg sidst skrev Dig til¹³²⁾, opkommen Ildebrand, har lidt noget Tab, kan vel heller ikke være synderlig interr[ø:]essant for Dig.

Fra mine Forældre og Sødskende skal jeg hilse Dig tusinde Gange, de ere Gudskæe Lov, alle ved en god Helbred, og venter ligesaa længselsfulde som jeg efter den Glæde at høre noget fra Dig, de forner deres Bønner med mine om en snarlig Forklaring over Dit nuværende Liv; opfyld derfor endelig denne Bøn, fortæl os ret meget om Din nye Plads, om Din nye Kone, om Dine nye Børn etc. og Du vil derved glæde os alle; —

I det sikke Haab at Du vist snart opfylder os denne Bøn slutter jeg med at sende Dig et hjerteligt og velmeent Levvel fra min hele Familie og sidst fra Din hengivne Ven

B —

NB. Nær havde jeg glemt at bede Dig tillige i Dit Svar at underrette os om Du agter at opfylde det Haab vi alle have fattet, at see Dig her i Danmark i dette Aar¹³³⁾; vi vover ikke sikkert at nære dette Haab, men just fordi det er os saa kjært, faaer det ogsaa saa megen destomere hemmelig Næring.

¹³²⁾ d. 27. sept. 1827.

¹³³⁾ det tog 15 år før dette ønske blev opfyldt.

Paulowski¹³⁴) den 5/17 Juli 1828

Kiære Ven!

Naar Du læser Overskrivten, saa tænker Du vist at jeg atter har forandret min Plads. Men dette er ikke Tilfældet og jeg skal strax oplyse Dig derom. Kaiseren¹³⁵) er, som Du veed, ved Armeen i Tyrkiet og Kaiserinden¹³⁶) i Odessa. Men Kaiserens Moder, Maria Feodorowna¹³⁷), residerer hver Sommer her i Byen Paulowsk hvor hun har sit Lystslot, og jeg er afcommanderet hertil ved hendes Marstald¹³⁸). Det er et meget behageligt Sted og jeg, som en stor Elsker af Landlivet, vilde føle mig overmaade lykkelig her, naar der ikke var saa meget som forstyrrede denne Lykke. Min kiære Kone¹³⁹) som 27de April d. A. har født mig en sund og smuk Dreng¹⁴⁰), er meget sygelig og jeg frygter næsten for: at hun har en tærende Feber^{140^o}). Dog haaber jeg, at Landluften skal have en bedre Virkning paa hende, end Luften i Byen. Jeg taber ogsaa meget af min Privatpraxis, da Paulowsk er 4 Miil^{140^o}) fra

¹³⁴) eller rettere Pavlovsk, ligger i nærheden af Sct. Petersborg.

¹³⁵) Nikolaj d. I (1796—1855), regerede 1825—1855.

¹³⁶) Alexandra Feodorovna.

¹³⁷) Maria Feodorovna (177—1828).

¹³⁸) hestehold, stald-etat.

¹³⁹) Louise, datter af stutmester Ludwig Berghofer.

¹⁴⁰) Ludwig.

^{140^o}) tuberkulose.

^{140^o}) 1 miil (dansk) = 7.532,5 m.

Petersborg og jeg kun en Gang om Ugen kan kiøre ind i Byen. — Ogsaa er det her meget dyrt at leve. Imidlertid om Du for Alvor sætter saa stor en Priis paa mine Breve, saa kan Du takke Paulowski derfor, at Du faaer dette, thi jeg har her meget lidet at bestille, og der bliver mig Tid nok tilovers til at tænke paa mine Venner. — Jeg sidder her i en liden Hauge som erindrer mig Din Faders Hauge paa Amager, og skriver, thi min Kone er med Barnet og Ammen, paa min Droschke kiørt ud i Parken, for at nyde den friske Luft. Min lille Svoger¹⁴¹), som er 8de Aar gammel, sidder hos mig og læser, men hans Taalmodighed er ikke stor, og han løber snart bort, for at foretage noget andet. — Jeg vil nu tænke mig det for Alvor at jeg var hos Dig, og skulde berette Dig, hvorledes det i det sidste Aar har gaaet. — Slem nok! min kiære Ven, thi jeg har ligget i 9 Uger syg med Nervefeberen¹⁴²); men dog godt igien. Jeg havde tilsidst endnu en Betændelse i Hofte-nærven og kunde derfor hverken gaae eller staae, og dertil var jeg saa ussel og magert som omtrent de Køer vi engang saae paa Saltholm, der havde lidt i flere Dage Tørst. Men jeg fik siden en saadan Ædelyst at jeg kun sørgede for: min Gage vilde ikke være tilstrækkelig til at mætte mig allene, og min arme Kone maatte være fra Morgen til Aften i Kiøkkenet. Jeg har ogsaa lært at gaae igien ved Krykker, men jeg

¹⁴¹) Berghofer jr., fornavn mig ukendt.

¹⁴²) uopklaret; under betegnelsen nervefeber blev den gang systematiseret mange sygdomme.

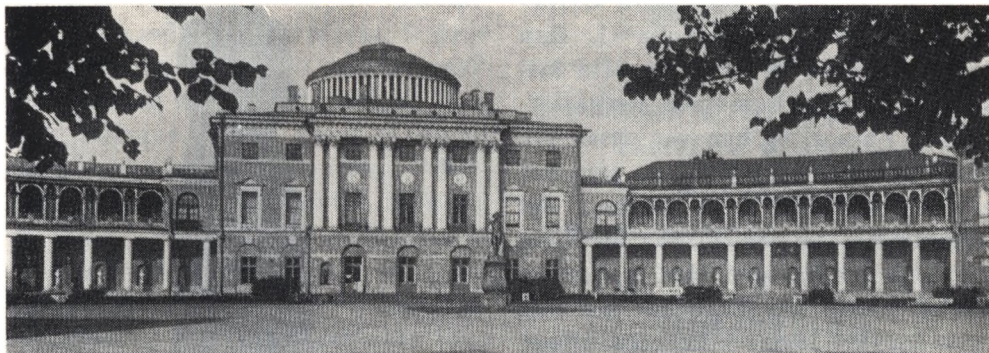

Fig. 24. Slottet Pavlovsk (Paladset). Tegnet og bygget af Cameron (1782—1786) og Brenna (1797—1799) for kejser Poul d. I (1754—1801, reg. fra 1796). Foto ca. 1974.

bortkastede dem snart og er nu Gud-skeelov frisk og gesund. Dog har jeg beholdt i min Hofte et Slags Barometer. — Naar bare min Kone var frisk igien, so skulde jeg slet ikke klage.

Du skriver i Dit Brev, jeg med Borchsenius¹⁴³⁾ har faaet, at Du haaber: jeg skulde komme til Fædrelandet igien. Men saa maatte Du ikke have begyndt med: Overbringeren, som er kied af at sulte, Du vil dog vel ikke have, at jeg, Din gamle Ven, ogsaa skulde sulte der hos Eder? Og andet vilde der vel ikke blive noget af, thi vi ere her i Rusland temmeligen vant til at arbeide lidet og faae godt betalt. — Dog for Alvor talt: jeg har ingenlunde opgivet Haabet om, engang endnu at see Dig og Din Familie, men hvor naar det bliver, det staae opskrevet i en Bog, som er tillukket for mig.

Den stakkels Borchsenius¹⁴³⁾ er ogsaa kommet hertil til urette Tid. — Han kan ikke blive til noget her, naar han ikke er examineret og han kien-der jo ikke saa meget til det Tydske Sprog, for at kunde tage Examen deri. Den Tid, jeg var endnu i Petersborg¹⁴⁴⁾, har jeg været med ham hos adskillige Smedemestere¹⁴⁴⁾, for at underbringe ham for det første som Smedesvend, men ingen vilde have ham. Gesandten¹⁴⁵⁾ er ikke her, og alle Store, der kunde bruge Dyr læger ikke heller. Dog, man kan jo ikke vide det, maa-skee træffer der sig endnu en Leilighed for ham¹⁴⁵⁾.

¹⁴³⁾ Borchsenius har virket i Danmark omkr. Kalundborg, kom til Rusland i 1828, se note 127 (s. 54).

¹⁴⁴⁾ 1827.

¹⁴⁴⁾ sandsynligvis ogsaa hos den danske beslagmester Johan Casper Dreier, der i 1814 forlod Veterinærskolen (i vrede?).

¹⁴⁵⁾ Otto Blome (17 —18), dansk gesandt i Sct. Petersborg.

¹⁴⁵⁾ Borchsenius kom til den russiske armé og levede som postmester i Rusland endnu i 1854.

¹⁴³⁾ Otto Friderich Borchsenius (1801 —?), vet. eksam. 1824.

Du erindrer Dig vel endnu Dyr-lægen og Berider Steensballe¹⁴⁶). Han tog jo til vores Tid Examen. Min Svigerfader bragte ham med hertil for-gangen Foraar, og han var ogsaa saa hældig at faae en god Plads som Re-giments Dyr læge. Men da han slet ikke kunde tale for sig, saa blev han kun et halvt Aar der. Han har denne Vinter levet i 4re Maaneder hos mig og er for ikke længe siden reist tilbage til Lübecke¹⁴⁶). — Naar Mikkelsen¹⁴⁷) kommer tilbage, saa skriv mig det dog. Jeg er ham Breve skyldig og skal da gjøre min Forsømmelighed godt igien. Giennem min Svigerfader¹⁴⁸) har jeg faaet Neergaards Strid-skrift¹⁴⁹), men jeg vilde ogsaa gjerne eie Besvarelsen dertil af Modpartet. Send mig den med en Skipper min kiære Ven. Omkostningerne skal jeg nok erstatte Dig paa en eller anden Maade. — Jeg havde gjerne vidst Din Meening derom, (thi at Du har een, tvivler jeg ikke paa, og ei hel-ler at Du maae dølge den, troer jeg ikke). Mig synes som om Neergaard i

¹⁴⁶) Christoffer Steensballe Pedersen (1790—1849), vet. eksam. 1818, bosat i Vejle. Steensballe kom med Jessens svi-gerfader, Ludwig Berghofer til Rusland i foråret 1827, afrejste derfra i foråret 1828.

¹⁴⁶) Lübeck.

¹⁴⁷) Gustav Michelsen (1800—1846), vet. eksam. 1825, kom tilbage fra sin udenlandske rejse (Tyskland, Ungarn) 1828, grundlagde i 1833 Landoeconomisk Veterinair-Tidende.

¹⁴⁸) Ludwig Berghofer.

¹⁴⁹) Anmærkninger til Indberetningen af den 1827 Allernaadigst anordnede Commission til at undersøge det Kongl. Frederiksborgske Stufteri . . . Kjøbenhavn 1827, 43 pp.

Fig. 25. Christoffer Steensballe Pedersen (1790—1849).

Fra K. Klastrup: *Af Horsensegnens veterinarhistorie. Dansk veterinærhistorisk Aarbog 1935, 2, 84—119.*

mange Punkter har Ret; og jeg skat-ter Danmark lykkelig for det, at en Forfatter saa frimodigen tør gjøre sine Ansigter offentlig. Om det var her ligesaadan¹⁵⁰), saa vilde det see om mange Ting bedre ud end det gjør nu.

— Vi have denne Vinter havt særde-les mange Heste at behandle mod

¹⁵⁰) der var censur på alt, som var be-regnet til trykning.

Lungebetændelse; allene fra Marstalden henimod 150, hvoraf kun 2 døde af Brystvattersoet, fordi de vare meldt for sildig og maaskee har vi ikke Blod nok aftappet. Vores Kuur er meget simpel. Saasomt som de første Feber-tilfælde mærkes aftappes fra 10 til 12 Ɔ Blod og indgives Glaubersalt¹⁵¹⁾ med Salpeter¹⁵²⁾ og Althea¹⁵³⁾. Aareladningen gientages indtil Pulsen bliver frie og Betændelsestilfælde tage af. I Almindelighed ere 2 til 3 Aareladninger tilstrækkelige. — Imidlertid gaves der Heste hvor Betændelsen vedvarede 6—8 Dage og disse bleve ogsaa 7 til 8 Gange aareladt, saa at de i denne Tid tabte henimod 50 til 55 Ɔ Blod.

Den 7de Juli.

Strax naar Hesten bliver bragt til Lasarethet faaer den et Fontanel¹⁵³⁾ for Brystet, og naar Betændelsen er haardnakket, sættes paa anden eller 3die Dag af Sygdommen, Spanskfluer¹⁵⁴⁾, hvilke efter Omstændighederne blive indgnidet 1—2 eller 3de Gange. Naar Betændelsen er hævet, saa staaer Hesten 2 Dage foruden Medicin, og 3die Dag begyndes Efter-

¹⁵¹⁾ virker laxerende.

¹⁵²⁾ virker urindrivende og laxerende.

¹⁵³⁾ her anvendt som ekspektorans.

^{153¹⁾} kunstigt frembragte sår fra hvilke man holdt pusafsondring i gang, oftest ved indlæggelse af fremmedlegemer eller irriterende salver eller pulvere, for at sygdomme derigennem kunne få afløb.

¹⁵⁴⁾ virker hyperæmisk og urindrivende.

Anmærkninger

til

Jubberetningen af den 1827 Ufernaadigst
anordnede Commission

til at undersøge det

Kongl. Frederiksbergske Stutteri,

og

Opfordring

til S. T. Directionen for det Laasenste
Sidecommissi,

i en Skrivelse til samme.

Maas trykkes.

I Kjøbenhavns Politiret, d. 6te Septbr. 1827.

P. Eberlin,

Kjøbenhavn 1827,

I den Wahlfste Boghandling.

Trykt i Orabes Officin.

Fig. 26. Den første af de mange polemiske artikler af Dr. med. J. V. Neergaard.

kuren med oplivende Bryst- og urindrivende Midler. Af Brystmidler er i Særdeleshed, i Fald Sygdommen er haardnakket, Spyd[s] glands Guldsvovlet¹⁵⁴⁾ fra en halv til en Unse¹⁵⁴⁾ dagligt at anbefale. Dampeposer bruger vi aldrig, de forværrer kun Betændelsen. — Jeg skulde ei have fortalt Dig saa

¹⁵⁴⁾ = Om spydglands midlernes virkning hos husdyr, se *Veterinær-Selskabets Skrifter* 1808, I, p. 77.

¹⁵⁴⁾ 1 unse = ca. 30 gram.

Fig. 27. Sct. Petersborg med sine 400.000 indbyggere og de mange tusinde heste var en udmærket by for en dyrlæge med hestepraksis. (Det kgl. Bibliotek. Kort- og billedafdeling).

meget om en saadan simpel Sygdom, naar det ikke var for Aareladningens Skyld, som ved den Danske Veterinair-skole ikke noksom bliver anvendt. Du skal see, at naar Du ved *Lungesygerne* ikke vil bryde Dig om Asthenia¹⁵⁵⁾ og Svækkelse, men aarelader dygtig og gientagne Gange langt flere Heste helbredes. Thi Lungesygdommene hos Hesten ere næsten *altid* reen betændelsesartet. — Vi have flere gange aareladt Hestene indtil Besvimelse, uden mindste skadelige Følge. Vel er det sandt, at Hestene ved vores Kuurmethode afmagres overordentlig, men den kommer sig ligesaasnart igien, og vi

have endnu aldrig havt: Forhærdelse i Lungerne eller Engbrystighed som Følge af Betændelsen. — Her i Omegnen hersker for nærværende Tid Miltebranden blant Hestene, og i denne Sygdom er Aareladning i den høieste Grad, næsten det eneste Redningsmiddel. — I Mavekolike har den hidindtil endnu ikke yttret sig, og kommer vel heller ikke, da Hestene holdes godt. Derimod har jeg for nogle Dage siden tabt en Hest af Tarmebetændelse, en Sygdom, der hersker her i de hede Dage og dræber Hesten sædvanlig inden 6 til 12 Timer. Den foranledigende Aarsag bør vel søges i den stærke Brug af Hesten medens den store Hede vedvarer, og derpaa følgende For-

¹⁵⁵⁾ svækkelse.

kiølelser. Vi have endnu ikke været saa hældig at helbrede en eneste Hest der havde denne Sygdom. — Vel forstaaet: at denne Tarmbetændelse ei maa forvæxles med andre, thi ved denne findes næsten altid Lungerne brandige, og den er vist af miltbrand-artet Natur. — En anden Sygdom, som jeg aldrig har bemærket i Danmark, og som vist ogsaa har Anthrax¹⁵⁶)-Giften til Grundprincip, bestaaer i pludselig fremkommende Bylder, der strax aabne sig og udsveder en ondartet Materia. Siden udfalder et større eller mindre Stykke af Huden og efterlader et brandigt Saar, der er vanskeligt at læge. De fremkomme paa alle muelige Steder af Kroppen. Den største Lighed have de vel med Mukbrandbylden; men de foraarsage Hesten ikke saa megen Smerte og fremkomme kun i de hede Dage. I Øvrigt ere de sielden farlige for Dyrets Liv. — I Vinteren havde vi Sniven i Mørstalden, blant de gamle Heste der fik Pension¹⁵⁶) og havde tilhørt den afdøde Kaiser¹⁵⁷). Der blev allerede bygget for dem en ny Stald og bestemt et Plads hvor de skulde jordes og hvor man vilde opreise dem et Æresminde¹⁵⁷). Men, beklagelige Skiebne! De faldte alle

¹⁵⁶) miltbrand.

¹⁵⁶) denne skik, at gamle heste i Rusland bliver pensioneret praktiseres ogsaa i vor tid på visse kolchoser.

¹⁵⁷) Alexander d. I (1777—1825).

¹⁵⁷) Iflg. S. v. Wiltschkowski (pp. 203—204) fik disse heste alligevel et mindesmærke! Nikolaj d. I sørgede for, at broderens yndlingsheste som f. eks. *Flora*, *Kob* og *l'Ami*, den hest A. d. I red ind i Paris på, fik alle en marmorplade med opremsning af deres fortjenester!

for Kuglen og fik ikke noget Æresminde, end Taknemmeligheden af de Hunde der blev mættet med deres Kiød. — Men det gaaer jo Mennesket ikke bedre. — Hvor mangen Helt, som Drømmen om Æresminde og Efterverdens Taknemmelighed drev til Døden for Fædrelandet, ligger vel begravet blandt de tusinde af hans Kamerader, og vi veed endog ikke Stedet. — Overalt ere Livet og Skiæbnen to Ting, der, jo mere man grandsker om Oplysning derover, jo mindre faaer man at vide derom; og Mørkets Slør udbreder sig om saa mere over disse Ting naar man forsøger paa at løfte det. — Men vi gaae vel allesammen en Tid imøde, hvor dette Slør bliver løftet, omendskiøndt jeg ingenlunde troer, at dette vil skee paa engang. Thi vi skrøbelige Skabninger vilde forgaae ved det Lys, som denne Erkendelse udbredte over os. Maaskee forgaae endnu Aartusinde inden vi blive modne til, at fatte dette. — Dog jeg seer, efter et kort Tids Forløb, at nogle dræbte Heste have bragt mig til filosofiske Yttringer over de vigtigste Gienstande. Men der kan man ikke undre sig over, thi overalt i Verden ligger jo det Høie og det Lave hinanden saa nær, at det kun behøver et Skridt eller et Spring naar man er paa det Ene, til at naae det andet.

— I Aften kjører jeg med min lille Svoger og min Kone til Zarskoe Selo¹⁵⁸), en deilig Kjøbstad med et Slot som Peter den Stores Gemalinde Catha-

¹⁵⁸) ligger i nærheden af St. Petersborg.

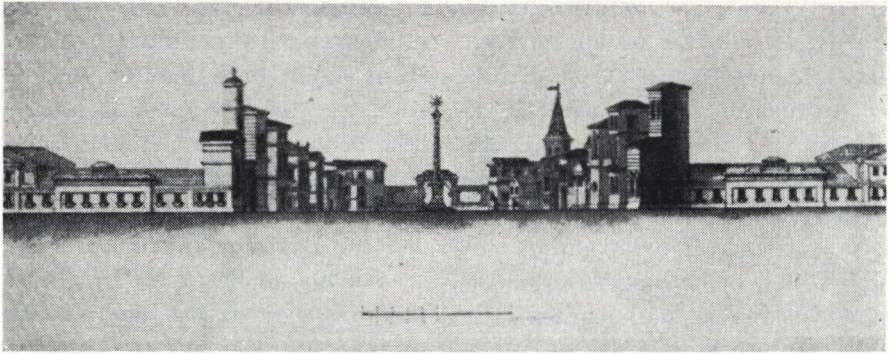

Fig. 28. Den såkaldte Materialienhof.

rina¹⁵⁹), endnu har bygget. (Der staaer nemlig [ɔ: g] ogsaa Heste fra Marstalden, som jeg hver anden Dag efterseer. Det er kun ½ Miil herfra). Slottet er vel 2 Gange saa stort som Frederiksberg Slot, og Haugen er fortryllende. I denne Hauge er der ogsaa et smukt Hollænderie og Skæferie. I hiint har man Engelske, Hollandske, Sweitser, Tiroler, Ungariske og russiske^{159'}) Køer, som ere meget velholdet.

¹⁵⁹) Katharina d. I (1684—1727, reg. fra 1725).

^{159')} ejendommelig nok lille r!

Men selv iblant disse, har allere[de] Lungesygen hersket flere Gange. — Der er ogsaa en Stald fuld af Lamaer¹⁶⁰), der, naar man gjør dem vrede, spyttede een lige ind i Ansigtet. I Haugen er der en Landsbye, som er bygget i chinesisck Maneur, og flere andre Mærkværdigheder. Naar Du kommer tilkommende Sommer hertil og besøger¹⁶¹) os med Din Søster, saa

¹⁶⁰) disse lamaer stammede fra Sydamerika og var en gave til kejseren.

¹⁶¹) det ser ud til at rejsen ikke blev gennemført.

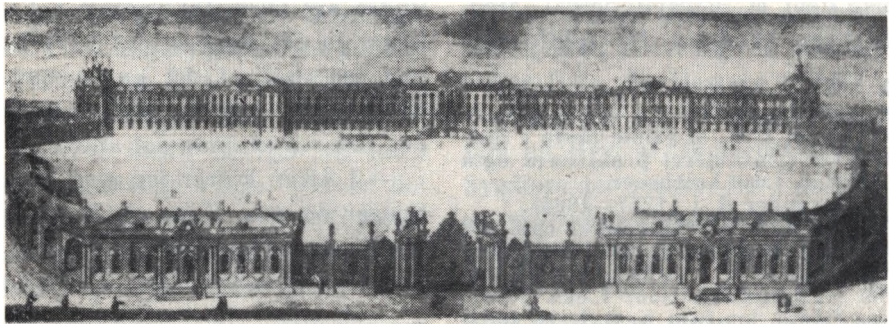

Fig. 29. Slottet Zarskoe Selo.

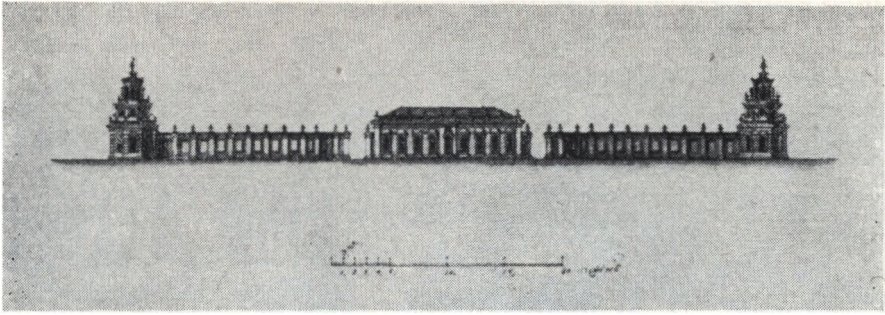

Fig. 30. Kejsertlige kostalde.

skal Du faae alting at see. Der er mere, baade end paa Amager i [o:og (russisk)] paa Saltholm; men jeg skal ikke svare Dig for, at Du finder saa megen Fornoielse derved, som jeg i fordums Dage har fundet hos Eder. Hiertet er overalt ikke mere saa aabent for ethvert Indtryk af Fornoielsen, end i hiin lykkelige Tid... Maaskee oplever vi endnu en svag Afglands deraf, naar vores Børn kommer i de Aar. —

Det som Frederiksberg har forud for Paulowsk saavel som Zarskoe Selo, er Udsigten. Hvor fortryllende er den ikke der paa Slotsbakken. Til

høire Side Amager med sine reenlige smukke Smaaehuse. Til venstre den skjønne Kyst af Sjælland. Lige for sig Kiøbenhavn, med sine Veirmøller, Taarne, Skibe og alt dette begrændset af Sundet og det fierne Sverrige. Jeg saa i Vinter et temmeligt godt Panorama af Kiøbenhavn, hvor jeg endog har set Din Faders Huus med Smedieskorsteen, Møller Knudsens Mølle og Havehuset. Du kan ikke troe, hvilken Fornøielse det gjorde mig, og jeg blev ikke keed af at gaee omkring med min Kone i Kiøbenhavn og dens Omegn. — Fra Zarskoe Selo kan man

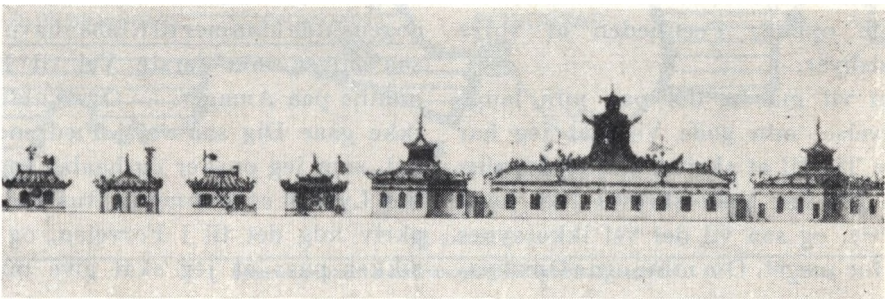

Fig. 31. Den kinesiske landsby. (Fig. 28—31 fra S. v. Wiltchkowski: Zarskoe Selo. Berlin/Schönberg [1911], 301 pp.)

Fig. 32. Et tidløst billede af Sct. Petersborg. Blik fra Admiraliteten. (Fra G. N. Savin, Leningrad 1968).

vel see Petersborg, men det præsenterer sig langt fra ikke saa smukt, som Kiøbenhavn, fordi det ligger saa lavt og har ingen høie Taarne. Ogsaa gjør det et ubehageligt Indtryk naar Blikket svæver ud paa Landsbyerne, og seer deri de usle og daarlige Træhytter. Vel blive de lidt efter lidt forbedret, men længe vil det endnu vare, indtil de opnaae Peenheden af vores Landsbyer.

Du vil mærke det paa min lange Skrivelse, min gode Ven, at jeg har mere Tid til at skrive, end sædvanlig. Men jeg har ikke skrevet i et heelt Aar¹⁶²⁾, og saa vil det vel ikke synes Dig for meget. Om mine egne Omstæn-

digheder har jeg nu intet videre at melde. Jeg beder derfor, at Du vilde opfriske mig en Smule i Ihukommelsen hos Dine Forældre og Din Søster, og forsikkre Dem, at jeg, skjønt langt fra Dem, endnu holder ligesaameget af Dem, end dengang jeg var i Kiøbenhavn. Og derfor kan Du ogsaa være ganske forvisset om: at naar jeg nogensinde kommer til Kiøbenhavn^{162')}, saa bliver min første Vei til Bergmanns paa Amager. — Og skulde det ikke gaae Dig saa vel i Fædrenelandet, som jeg ønsker og haaber, og Du har Lyst til at komme til Rusland, saa skriv mig det til i Forveien, og vær sikker paa: at jeg skal give mig al

¹⁶²⁾ sidste brev skrev han d. 18/30 april 1827.

^{162')} Jessen var i Danmark i 1843 og senere i 1858 og i 1873.

Umage for, at opfinde et godt Sted for Dig. Men, min Ven, om Du kan, saa bliv hiemme og lad Dig nøie, thi om Du ogsaa har *alting* her, saa mangler Du vist nok døg den sande venskabelige og O[ɔ: o]prigtige Omgang Du har der. Et Savn, der vilde for mig altid blive smertelig, om jeg endog sad i Guldet, /: som man siger :/ indtil Ørene. Giv mig et Sted i Danmark eller Holsteen med 200 Rigsdaler Courant¹⁶²⁾) fast Løn, og jeg kommer strax. — Det Venskab, Dine Forældre stedse have baaren for mig, giver mig ogsaa Haab om, at De ligesaa venskabelig vilde optage min yngre Bro-

der¹⁶³⁾, i Fald han kommer til Veterinairskolen¹⁶³⁾). — Og saa far vel min søde Ven. Hils fra mig alle Dem jeg kiender. Ogsaa Professoren og Lærerne ved Veterinairskolen. Lorentzen¹⁶⁴⁾ er jo Smedemester. Ham maae Du ikke glemme. Maaskee skriver jeg endnu med dette Brev til Professoren¹⁶⁵⁾, thi jeg ved ei Din Adresse. — Din Jessen.

Addr. Herrn Hofveterinair Jessen
Abzugeben an Joh. Dührsen et Compagnie in St. Petersburg.

¹⁶³⁾ efternavnet Jessen findes ikke i Fortegnelsen paa de Personer som have frequenteret de offentlige Undervisninger i den kongelige Veterinær-Skole fra Aaret 1773—1826.

¹⁶⁴⁾ Hans Mølgaard Lorentzen (1796—1870), vet. eksam. 1822, beslagmester 1827—1838.

¹⁶⁵⁾ Carl Viborg (1783—1844); brevet ikke fundet.

¹⁶²⁾ ca. 400 kr. (1875).

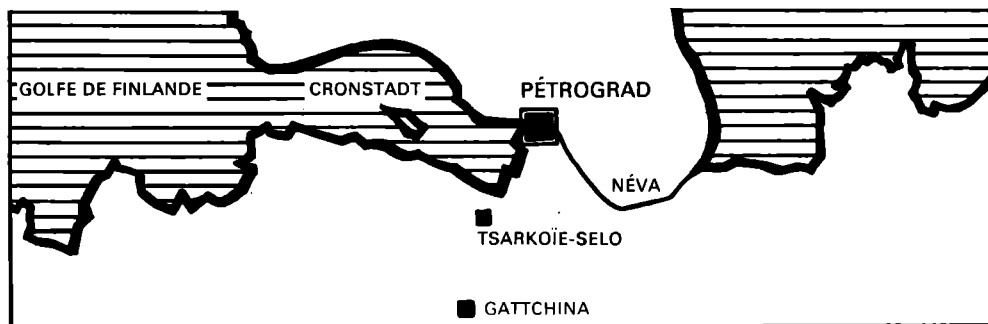

Schéma montrant le situation géographique de Pétrograd.

Fig. 33. Geografisk position af Sct. Petersburg og Zarskoe Selo. I Gattchina boede også medlemmer af den kejserslige russiske familie. Fra: *Histoire de la médecine* 1972, 22: juin/juillet, pag. 9.

Thurebyeholm d. 28de April [18]29¹⁶⁵⁷⁾

K. V.

At det kan opvække Forundring hos Dig at jeg ikke opfyldte Din Bøn sidste Efteraar, og sendte Dig de Bøger, Du ønskede, det finder jeg meget rimeligt; men at det tillige skulde have opvakt Vrede hos Dig, saa at jeg skulde have en Mis-kjendelse at befrygte, det ere Ting jeg ikke troe, og i det Haab at Du ikke vil dømme mig uhørt, sætter jeg mig gandske trøstig til at forklare Dig Aarsagen til min Uefterrettelighed.

For det første er jeg nu ikke længere paa Kbhvns Amt, jeg har faaet den Plads¹⁶⁶⁾ hvorom jeg, da jeg sidst skrev Dig til, tillige med Borchsenius¹⁶⁷⁾ og flere Andre ansøgte. Som Følge heraf boer jeg nu 7 Mile fra Kjøbenhavn, kommer kun sjelden dertil, og da jeg under disse Omstændigheder modtog Dit Brev, var det mig uagtet den bedste Villie, ikke mueligt, selv at komme til Byen for at udføre det mig paalagde Hverv.

For det andet var det, da jeg modtog Dit Brev, allerede saa sildigt paa Efteraaret, at jeg selv tvivlede om at kunne faae nogen Leilighed til Petersborg. — At denne Tvivl ikke var ugrundet erfarede jeg snart; thi da jeg sendte Bøgerne til en Person i Kbhvn der udfører slige Commissioner for mig erholdt jeg det Svar at det, uagtet alle hans Efterforskninger, ikke havde været ham mueligt at finde en eneste Skibsleilighed til Petersborg. — Han skrev mig imidlertid til, at han havde hørt et Dampskib, som fra Norge gik til Petersborg undertiden ankrede paa Kbhvn Rhed, og han lovede mig derfor, da jeg havde sagt ham at det var mig særdeles magtpaaliggende at faae Bøgerne sendte bort, at gjøre Alt hvad der stod i hans Magt, for om mueligt endnu paa denne Maade at faae dem bragt til deres Bestemmelse. — Da dette imidlertid ogsaa slog feil, saa blev mig intet Andet tilbage, eftersom jeg af Frygt for den muelige uhyre høie Fragt ikke vilde sende dem med Posten, end at oppebie Foraaret, da min Commissionair forsikkrede mig at Hr. Ludvigs¹⁶⁸⁾, som han kjender lidet til, vilde afgaae til Petersborg tidlig i dette Foraar, og at han var en meget sikker Leilighed, da han kjender Dig per-

sonlig. — Dog synes det som om Skjæb-
nen havde Fornøielse i at lægge mig Hin-
dringer i Veien; thi det Brev hvori jeg
erholder Efterretning om at Hr. Ludvigs
med allerførste Leilighed agter at afreise
fra Kbhvn, er formedelst den usikre Lei-
lighed hvorved jeg erholder mine Breve
blevne forsinket flere Dage, saa at jeg
næsten frygter at Hr. Ludvigs allerede er
afreist. — Under disse Omstændigheder
faaer jeg sendt dem med en anden Skip-
per, da en saadan paa denne Aarstid vel
maa være at finde. — Skulde efter alle
disse Forhindringer, Bøgerne først ind-
træffe saa sildigt hos dig, at du allerede
paa andre Maader var kommet til Kund-
skab om deres Indhold, saa troer jeg dog
at kunne haabe, at Du kjender mig nøie
nok for at være overbeviist om, at ikke
Ligegyldighed fra min Side har været
Aarsag i at denne Kundskab ikke aller-
først er bleven Dig tildeelt ved mig. —

Hvad Striden hvorom disse Bøger
handle angaaer, da er Du ikke den Eneste
som lader N.¹⁶⁹⁾ vederfares Ret; thi Sa-
gen har ved den Offentlighed hvormed
den førtes, gjort Opsigt, og den største
Deel af det Kjøbenhavnske Publicum tog
forholdsvis (?) passiv Deel deri. —

Enhver vilde tale med, vilde dømme
og fordømme, og det var ikke sjældent at
høre Mennesker, der vel næppe engang
kjendte Betydningen af Ordene: „Hest og
Hoppe“ ogsaa at afigve deres Dom i den-
ne Sag. — Imidlertid er det vist at Alle
heldede til N: Partie og jeg troer man kan
sige at Ingen, eller vist i det mindste me-
get faae vare imod ham uden netop de,
der af deres egen Inter[r]esse blevede
opfordrede dertil. —

Vel har man bedreidat N. at han i
Iver for Sandheden har ladet sig henrive
til at blande en Bitterhed i sine Beskyld-
ninger, der vistnok maa saare Vedkom-
mende, men jeg troer man med Billighed
kan ansee dette som et Beviis paa at han
ikke har sagt mere end, han var overbe-
viist om at kunne vedstaae, da det neppe
er troeligt at Stutteri-Directionen, der be-
staaer af saa mægtige Mænd¹⁷⁰⁾ vilde have
ladet N. slippe saa let derfra, dersom
dens Medlemmer ikke havde føelt dem
trufne.

For Øieblikket hører man intet til N.,
han tier formodentlig fordi han har føelt
hvor misligt det er at tale Sandhedens

¹⁶⁵⁾ sidste brevudkast?

¹⁶⁶⁾ hos grev A. W. Moltke.

¹⁶⁷⁾ det var måske derfor Borchsenius
udvandrede til Rusland.

¹⁶⁸⁾ nærmere oplysninger savnes.

¹⁶⁹⁾ Jens Veibel Neergaard (1775—
1864).

¹⁷⁰⁾ A. W. Hauch (1755—1838) m. fl.

Hochwohlgeborener Herr!
Hochzuverehrender Herr General. Kriegs Rath!

Die Veterinair. Schule hat die Fest-
feier ihres zehnjährigen Bestehens nicht
dadurch erhöhen und bezeichnen wollen,
dass sie Ew. Hochwohlgeboren, in Betracht
der grossen Verdienste, welche Sie um
die Wissenschaft überhaupt und um die
Veterinairmedizin insbesondere sich
erworben, zu ihrem Ehrenmitgliede
ernannt hat.

Indem ich Ihnen das darauf
Bezug habende Diplom beifolgend

H. Hochwohlgeboren
dem Herrn General. Kriegs Rath
D. Neergaard.

Fig. 34. I 1858 fejrede Veterinærskolen i Dorpat sit 10 års jubilæum, og i den anledning blev Dr. med. Jens Veibel Neergaard udnævnt til Veterinærskolens æresmedlem. (Orig. på Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek).

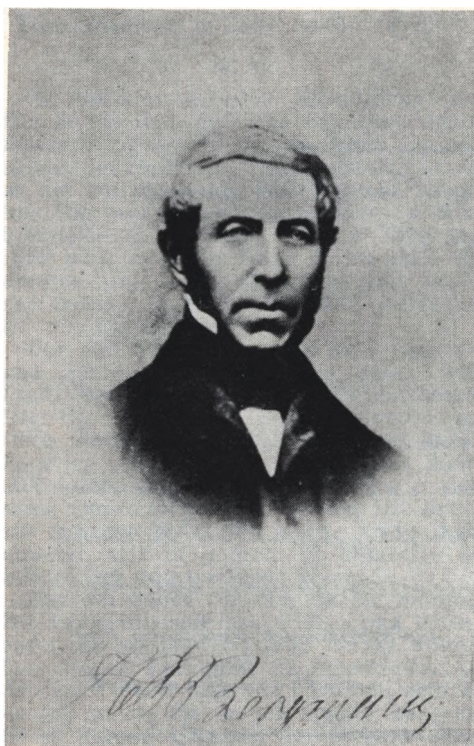

Fig. 35. Hans Peter Bergmann (1805—1871). Foto: Chr. Nissen (Det kgl. Bibliotek).

Sag mod saa mange mægtige Modstandere, uden selv at have nogen Støtte, og da det tillige sees at være uden synderlig Nytte. —

Enhver i vores Fag maa i Sandhed beklage, at N. ei staaer paa et Point hvor han kan virke noget for Veterinairfaget, medens de Mænd der ere satte i Stillinger hvor de skønneste Leiligheder til paa denne Maade at gavne, tilbydes dem, lade disse gaae ubenyttede forbi¹⁷¹⁾. —

De Beviser jeg for denne min Mening vist kunde fremføre ere Dig jo ikke ubekjendte, og jeg troer derfor heller ikke at Du vil falde paa at beskyldte mig for Partiskhed. —

Her har Du min simple Mening om denne Sag; og jeg behøver vel ikke at sige Dig at jeg vilde tage stærkt i Betænkning, at betroe den saa aabent til En-

¹⁷¹⁾ tænkes her måske på Veterinærskolens lærere?

hver, og Du kan derfor med Rette være stolt af /: nota bene dersom Du sætter nogen Priis paa at eie min Fortroelighed :/ den Tiltroe jeg viser Dig. —

Jeg har allerede fortalt Dig at jeg har faaet en nye Plads; men ikke sagt Dig mine Vilkaar og disse ere følgende: Grev Moltke, af hvem jeg er antaget eier i denne Egn 6 Herregaarde; paa den ene af disse, som er den største i sin Slags her i Sjæll. og som Du af Overskrivten seer hedder Thureb[yeholm] har jeg, saalænge jeg er ugivt /: dersom jeg vil give mig faaer jeg Huus og Have :/ frit Logis og Kost, Foder til en Hest og desuden 100 Rdr. i Løn. Og derfor skal jeg paa disse 6 Gaarde foretage alle forefaldende Dyr lægeforretninger; hvorimod jeg faaer særskildt Betaling for den Medicin jeg anvender. — Desuden skal jeg et Par Gange om Aaret syne Bøndernes Hingster, Hopper og Tyre her paa Grevskabet, da Grevnen, for at forbedre Heste- og Qvægavlen hos sine Bønder udsteder Præmier for de bedste Hingster o. s. v. — At jeg ikke anseer den sidste Post for en Byrde, men meget mere udfører den med Fornøjelse, det indseer Du let. Disse Vilkaar ere vistnok ikke brillante; men eftersom Dyr lægepladserne findes her i Sjælland¹⁷¹⁾, troer jeg at have Grund til at være fornøiet dermed, da jeg med Tiden kan haabe at faae en Deel privat Praxis.

Da de Nyheder der komme for Dagen fra den danske Skole ere saa faa, at man naar man ønsker at læse noget mere i sit Fag, langt fra ikke kan være fornøiet derved, saa har jeg saavidt min pecuniaire Omstændighed tillade det, begyndt at forøge mit Bibliothek med tydske Veterinærskriver; jeg har faaet Dieterichs Chirurgie¹⁷²⁾ og venter hver Dag at faae hans „Gestüt- und Züchtungskunde“¹⁷³⁾ hvori findes en Lære om Fødselshjælpen, hvorover vi jo i det dan-

¹⁷¹⁾ ca. 40 stillinger i slutningen af 1830erne.

¹⁷²⁾ J. F. C. Dieterichs: Handbuch der Veterinair-Chirurgie... Berlin 1822, 616 pp. (2. udgave udkom i Berlin i 1825, 635 pp.).

¹⁷³⁾ J. F. C. Dieterichs: Ueber Gestüt- und Züchtungskunde. Nebst einer Anleitung die Gestüts-Krankheiten vorzubeugen, sie zu erkennen und zu heilen, desgleichen die Geburtshilfe bei den Pferden auszuüben. Berlin 1824, 414 pp. (Nyere, forbedret udg. udkom Berlin 1827, 414 pp.).

ske Sprog ikke har det mindste beskrevet¹⁷⁴⁾. —

Det eneste jeg endnu for Øieblikket kunde ønske mig, var en Therapie; men jeg kjender ingen som jeg med Vished veed ere god, og jeg vil derfor bede Dig, dersom Du kjender en saadan, som Du kan ansee for at være mig tjenlig, at Du, naar Du skriver mig til engang vil opgive mig Titelen paa den, da jeg saa hos min Boghandler kan faae den forskreven.

Det eneste Nye /: som nu allerede er noget Gammelt :/ jeg veed i den senere Tid at være udkommen fra den danske Skole, er den ene af de Bøger, jeg her sender Dig betitlet: „Veterinair-Samlinger“¹⁷⁵⁾. —

Hvor let det faldt mig at dele Dine Anskuelser i Henseende til Aareladningen indseer Du let da jeg kort i Forveien havde læst den i ovennævnte Bog anførte Mening af Dr. Hausmann¹⁷⁵⁾ om Aareladning, og som jeg allerede førend jeg fik Dit Brev tildels havde antaget. — Jeg vilde gjerne skrive mere; men Vognen som jeg sender Brevet til Byen med, er snart færdig til at afgaae, hvorfor Du for denne Gang maa lade Dig nøie. Jeg slutter med det Ønske, om at ma[a]tte glædes ved at faa et Brev fra Dig; da vi alle længes hjertelig efter at høre hvorledes det fremdeles gaaer Dig. — Fra min Familie har jeg tusinde Hilsener til Dig; men tillige er det paalagt mig at sige Dig, at dersom Du for Alvor kunde tvivle paa,

P. Jessen

Fig. 36. Jens Peter Boye Jessen (1801—1875). Træsnit fra G. W. Schrader & Ed. Hering: *Biographisch-literarisches Lexicon der Thierärzte aller Zeiten und Länder*... Stuttgart 1863, 490 pp.

at Din Broder¹⁷⁵⁾) skulde af min Familie blive modtaget med alt det Venskab det stod i deres Magt at vise ham, da udsatte Du Dig baade for Deres og min alvorlige Vrede. —

Da jeg ikke i min Praxis har gjort nogle Erfaringer der kunde fortjene Meddelelse, saa bliver det jeg endnu har at skrive kun at sende Dig et hjerteligt lev vel. — Glød mig snart med et Brev, det er af stor Værdie for

Din Ven.

¹⁷⁵⁾) navnet Jessen findes ikke blandt veterinærstuderende i Kbh. indskrevet 1826—1856.

¹⁷⁴⁾ bortset fra Carl Viborgs Kort Veiledning til ... Følhoppens ... Behandling ... Kjøbenhavn 1824, 51 pp.

¹⁷⁵⁾ udg. af Carl Viborg, Kbh. 1827.

¹⁷⁵⁾ U. F. Hausmann (1776—1847), direktør for Veterinærskolen i Hannover.

Brev nr. 8.

St. Petersborg¹⁷⁶⁾
den 25de¹⁷⁷⁾ September 1829.

Min kiære Ven!

Strax i Overskrivten vil Du lægge Mærke til, at jeg er en trofast Skolar af vores afdøde Lærer Etatsraaden¹⁷⁸⁾, da jeg, som han, saa meget som mueligt frygter for at bruge j istedet for i. — Men jeg skulde ei begynde et Brev der nødsager mig til at omtale saa mange alvorlige Ting med et Spøg. Dit Brev fra 28de April¹⁷⁹⁾ og 5te Sept.¹⁸⁰⁾ har jeg nyelig erholdt, og saaledes er min Ihukommelse forstyrret, at jeg næppe kan huske paa den Skrivelse, som gav Anledning dertil. Endnu mindre veed jeg at besinde mig paa, om jeg har meddeelt Dig de bedrøvelige Hændelser, jeg har erfaret i de 2 sidste hendirte Aar. Ak! min kiære Ven! glemte har jeg hverken Dig eller andre gode Venner i Særdeleshed i en saadan Tid, hvor jeg savnede Alt. Men en kold Ligegyldighed havde bemægtiget sig af mit Hierte og det behøvede derfor en Mindelse, som den, Dit Brev gav mig, for at bevæge mig til at skrive. Men jeg seer, at det ei heller vil gaae med det Danske og da du læser tydsk,

so vil jeg i mit Modersmaal¹⁸¹⁾ skrive Dig det, som jeg ønskede aldrig at maatte opfriske i min Ihukommelse, og hvorom jeg, som sagt, ikke engang veed, skrev jeg Dig det eller ikke.

Ich habe Dir meine Verheyrathung gemeldet und Dich mit meinen Hoffnungen für die Zukunft bekannt gemacht. Wie schnell und wie schrecklich bin ich um diese Hoffnungen betrogen! Mit wenigen Worten ist Dir mein Unglück kund gethan, aber der Zeitraum den diese wenigen Worte umfassen hat mit unnennbaren Quaalen mein Herz zerdrückt und von dem Baume meines Lebens alle freundlichen Blüthen hinabgestürmt. Am 27sten April 1828 gebar mir meine geliebte Frau einen Knaben¹⁸²⁾. Seit der Zeit hat sie keine gesunde Stunde gehabt. Ihre Krankheit ging zuletzt aller angewandten Mittel ungeachtet in Schwindsucht über und am 27sten November desselben Jahres habe ich sie begraben. Mein holdes Kind lebt zwar, kränkelt aber seit seiner Entwöhnung immer und ich fürchte immer mehr, dass er die traurige Krankheit seiner verewigten Mutter erbte¹⁸³⁾.

Doch ich will einen Vorhang ziehen vor dieser Schreckenszeit, dann alle Erinnerungen daran und alle Klagen darüber bringen ja doch von dem Verlorren nichts zurück. Erwarte aber auch, lieber Freund, nichts Interes-

¹⁷⁶⁾ ca. 400.000 indb. (1840).
¹⁷⁷⁾ gl/ny stil? brev besvaret d. 29. marts 1830.

¹⁷⁸⁾ Erik Nissen Viborg (1759—1822).

¹⁷⁹⁾ se note 165').

¹⁸⁰⁾ brevudkast ikke fundet.

¹⁸¹⁾ hjemme hos Jessens i præstegården taltes tysk.

¹⁸²⁾ Ludwig (født 27. april 1828).

¹⁸³⁾ barnet overlevede og levede endnu i 1898 i Sydrusland.

santes über mein gegenwärtiges Treiben.

Alles ist so ganz anders geworden. Meine Stelle, die sonst recht gut ist, scheint mir oft einen drückenden Zwang mit sich zu führen, da ich Alles aus einem andren Gesichtspuncte betrachte als früher und seit meine Louise nicht mehr ist, hat sich mir Russland überhaupt verleidet. Gern möchte ich zurückkehren ins Vaterland, aber ich kann meine Verhältnisse nicht zerbrechen und doch tröstet mich die ferne Hoffnung eines Wiedersehens¹⁸⁴⁾ aller derer, die mir sonst so lieb waren und worunter Du und die Deinigen nicht den letzten Platz einnehmen. — Bedaure mich Freund, aber zweifle nicht an meiner Freundschaft.

Ich habe mit der grössten Theilnahme die Schilderung Deiner traurigen Lage während dieses Sommers gelesen. Ich weiss es ja zu würdigen was es heisst: an dem Krankenlager unserer Geliebten zu stehen. Aber Dir ward doch die Freude, keinen derselben zu verlieren und die muss Dir alles reichlich ersetzen. Ich wünsche von ganzem Herzen dass der Allgütige noch lange von Dir und den Deinigen

¹⁸⁴⁾ Jessen kom til Danmark i 1843 (studietur) og derefter i 1858 (studietur) og 1873 (Veterinærskolens 100 års jubilæum), hvor han holdt en tale på dansk og mindedes Erik Viborg og den gamle Veterinærskole på Christianshavn, se Tidsskrift for Veterinærer 1873, p. 174 og 184—195.

Om festlighederne på Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole er der mere at finde i Berlingske Tidende dat. 14. juli 1873 (s. 1) og Tidsskrift for Veterinærer 1873, 161—184.

Oplysninger

om

S. T. Stutteridirectionens

ved Trykken bekjendtgjorte

Allerunderdanigste Indberetning

om mine Skrifter

angaende

Hesteavlen i Danmark.

af

Generalrigscommissairet

Dr. Med. J. W. Neergaard,

correspondende Medlem af det Kongelige Siorbritanniske
Widenskabsnæstet i Göttingen.

Ma trykkes.

3 Kjøbenhavns Postliterer, d. 3die Juli 1828.

P. Berlin.

Hjædehavn, 1828.

I den Wahlfte Boghandling.

Trykt i Oraves Sticet.

Fig. 37. Et af de ni skrifter om hesteavlen i Danmark, som Neergaard udgav i perioden 1827—1841.

solche Unfälle abwenden möge, als mich in so kurzer Zeit deren mehrere getroffen haben.

Durch meinen Schwiegervater habe ich die Schriften von Neergaard¹⁸⁵⁾ bekommen, aber nicht die Verantwortungsschrift dagegen, die ja wohl von Viborg ist. Auch die „Samlinger“¹⁸⁵⁾ besitze ich nicht. Sende mir also diese Bücher zum Frühjahr durch Lud-

¹⁸⁵⁾ se fig. 26 og 37.

Fig. 38. Kunstig slædebakke i Sct. Petersborg.
(Det kgl. Bibliotek).

wigs¹⁸⁶) und was sonst Neues ist und lass sie Dir von ihm bezahlen. Ich habe noch nichts geschrieben¹⁸⁷), es fehlte immer an Lust und Muth. Doch diesen Winter will ich mich daran machen. Auch wollen Schütt und ich die Anatomie einmal wieder practisch durchmachen, wenn es nur nicht damit so geht, wie mit so vielen anderen guten Vorsätzen. O! der schwachen Menschennatur! besonders in der Residenz. Gegen Euch müssen wir wahre Empiriker seyn, und nur vielleicht hinsichtlich der Erfahrung etwas Voraus haben. Du hast lateinisch und deutsch gelernt und ich bin noch nicht einmal mit dem Russi-

schen so weit gekommen, dass ich es richtig schreibe und spreche^{187')}. Man schiebt auf von einem Tage zum andern, wird alt darüber und ehe man es sich versieht, klopft der Tod an — und man hat umsonst gelebt¹⁸⁸). — Schütt und ich haben in diesem Frühjahr ein Privatlazareth angelegt. Es geht aber damit auch nicht recht vorwärts und wir sind wohl selbst am meisten Schuld daran. Doch verdienen wir immer etwas dabey. — Du fragst mich um Rath wegen einer Therapie. Hier ist der Ankauf der Bücher mit zu vielen Schwierigkeiten verbunden, als

¹⁸⁶) uopklaret.

¹⁸⁷) menes til publicering.

^{187')} dette var heller ikke nødvendig før engang i 1880erne, da en stærk russificering begyndte.

¹⁸⁸) kun få udlændinge i Rusland har opnået og udrettet så meget som Jessen!

dass ich deren sollte viele besitzen. Das beste und gründlichste Werk bleibt wohl immer noch Veiths Handbuch¹⁸⁹⁾, besonders für den Landthierarzt. Diedrich's Pathologie¹⁹⁰⁾ haben wir neulich bekommen; es ist manches Gute darinn, aber auch viel Sladder. Merkwürdiges aus der Praxis, kann ich Dir wenig sagen. —

Schütt hat 2 Mal den Vorfall gehabt, dass bey castrirten Hengste eine Stunde oder später die Gedärme herauskamen, dadurch dass dieselben nicht gut angebunden waren und mit den Vorderfüssen in die Krippe kamen. Beyde krepirten. Auch haben wir von unseren Frühjahrskastraten 3 mit Saamenstrangsverhärtungen u. Fisteln gehabt, was uns früher nie passirte. Wir schreiben es dem Mangel an gehöriger Bewegung zu, durch Nachlässigkeit, nachdem dieselben schon aus dem Lazarethe entlassen waren. Zwei davon sind durch die Operation gut geworden; bey dem 3te aber hat sich eine ungeheure Verhärtung im Hinterleibe gebildet, die durch den Mastdarm deutlich gefühlt wird. Äusserlich ist keine Geschwulst zu bemerken, bloss ein Fistelgang, und der verhärtete Saamenstrang hat sich, nachden er bey der Operation gelöst und abgeschnitten wurde, ganz in die

Fig. 39. Joh. Emmanuel Veith
(1788—18?).

Bauchhöhle zurück gezogen. Der wird also crepiren. Bey dem Englisiren haben wir mit einem Knopf bistourie¹⁹¹⁾ von dieser Form die Muskeln von unten auf durchschnitten. Wir haben es indessen auch schon wieder verworfen, und schneiden jetzt immer mit dem gewöhnlichen Messer *alles* über, auch die Mittelpulsader u[nd] immer 4 Schnitte, denn mit 3 Schnitte lassen sie oft die Spitze des Schweifes nachher wieder fallen.

Ich habe diesen Sommer in Zarskoe Selo¹⁹²⁾, einer Stadt, 22 werst^{192')} von Petersburg gelebt, wo der Hof residirte. Ich glaube, dass ich Dir schon früher darüber schrieb. Dort ist wenig zu thun. Jetzt bin ich eine

¹⁸⁹⁾ E. Veith: Grundriss der allgemeine Pathologie und Therapie, sammt den nothwendigsten Erläuterungen für angehende Thierärzte. Bd. I. Wien 1814, 431 pp.

¹⁹⁰⁾ J. F. C. Dieterichs: Handbuch der speziellen Pathologie und Therapie für Thierärzte und Landwirthe... Berlin 1828, 675 pp.

¹⁹¹⁾ en speciel operationskniv.

¹⁹²⁾ i dag Puškino.

^{192')} 1 verst = 1067 m.

Zeitlang für meinen Schwiegervater¹⁹³ beschäftigt gewesen, der nach Moscau 10 holländische Träberstuten und 200 Hengste schickt. Diese Pferde werden hier jetzt recht gesucht für die Gestüte, denn Alles will Träber ziehen. Früher hat man hier durch die Paarung dieser Stuten mit morgländischen Hengsten, eine sehr schöne Träberrace gebildet, doch seit 20 Jahren sind deren wenige eingeführt, und mein Schwiegervater hat sie erst wieder in Mode gebracht. Sie werden mit 2000 bis 3000 Rubel (4 bis 600 Thaler Cour.) pr. Stute bezahlt. Alle haben hübsche, grade Köpfe, ein schönes Auge, sind gut aufgesetzt und das Vordertheil lässt überhaupt nichts zu wünschen übrig. Die Beine sind flach, mit ausgezeichneten Muskeln und Sehnen und starkem Fesselbeuge. Besonders ist der *Vorarm* bey allen sehr kraftvoll und lang, was besonders ihren starken Trab begünstigt. Die Hufe sind flach. Die Kruppe abschüssig. Fast alle von schwarzem Haar. Ich möchte gerne etwas gründliches über den Ursprung dieser Race wissen. Schreibe doch an den Professor¹⁹⁴) deswegen. Vielleicht weiss er die Quellen. Wahrscheinlich stammen sie noch aus jenen reichen Zeiten der Herzöge von Burgund her, wo in Flandern alles blühte. Diese Stuten müssten in den Marschgegenden unseres Vaterlandes, mit *vorzüglichen* Hengsten gepaart, eine schöne Race geben.

¹⁹³) Ludwig Berghofer.

¹⁹⁴) Carl Viborg (1783—1844).

Hier wird nicht viel darnach kommen, denn man versteht nicht zu paaren. —

Der Thierarzt Kersting¹⁹⁵) ist nach England geschickt um dort Hengste für die russischen Militairgestüte einzukaufen. Er ist ein Sohn des berühmten Kerstings¹⁹⁶) und ein in Russland sehr geachteter Mann, der auch schon mehrere Reisen nach Persien und Arabien gemacht hat. Ich habe ihn diesen Sommer kennen gelernt. Wir dürfen nächstens von ihm eine Reisebeschreibung erwarten, die gewiss sehr gehaltvoll wird¹⁹⁷). — Als ich in Zarsko [Selo] war, herrschte dort unter den Kühen die Lungenseuche, welche aber von dem Professor Janowski¹⁹⁸) für die *Löserdürre* erklärt wurde, der denn auch ein gewaltige Belobung für die schnelle Tilgung dieser gefährlichen Seuche erhielt. Die Kühe sterben aber dort noch immer fort an der Lungenseuche. So geht es in Russland, und wenn auch ein Neergaard¹⁹⁹) hier wäre, so würde es wenig helfen, denn er dürfte nicht schreiben. Die Veterinairschule in Petersburg ist überhaupt unter aller Kritik²⁰⁰).

¹⁹⁵) Georg Wilhelm Kersting.

¹⁹⁶) Adam Kersting, prof. ved Veterinærskolen i Hannover.

¹⁹⁷) rejseberetningen udkom senere i bogform.

¹⁹⁸) Andrej Petrovič Janovski (17..—1830).

¹⁹⁹) J. V. Neergaard ønskede engang selv at virke i Rusland, men blev af P. Chr. Abildgaard frarådet at tage dertil; mere om dette findes i Neergaards selvbiografiske værk: Mit Livs vigtigere Tildragelser . . . Kjøbenhavn 1844, 533 pp.

²⁰⁰) der manglede klinisk materiale og dermed erfaring til senere praktisk virksomhed.

Til Slutningen, min kiære Ven, atter et Par Ord paa Dansk. Lad mig snart faae et langt Brev fra Dig, og om Du vil, saa deel af mit Brev Professo-
ren²⁰¹) med, hvad Du synes for godt. Mange Hilsener til Din Familie, som

jeg ønsker al muelig Lykke og Tilfredshed. Husk paa, at et Brev fra Din Haand, altid vil skaffe nogle glade Øieblikker i mit taagefulde Liv.

Din Ven Jessen.

Påført med Bergmanns hånd:
besvaret d. 29. Marts 1830.

²⁰¹) prof. Carl Viborg (1783—1844).

*Fig. 40. Veterinærskolen, St. Petersborg (1873).
Fra V. M. Koropov: Veterinarnoe obrazovanie v SSSR. Moskva, 1949.*

Fig. 41. Den kgl. Veterinærskole i København ca. 1821.

Udkast til besvarelse af ovenstående brev.

d. 15de Marts [1830]

Endskjønt jeg ikke strax ved et øieblikkeligt Svar paa Dit Brev, har lagt min Medfølelse ved Dine Lidelser for Dagen, saa vær imidlertid forvisset om, at jeg desuagtet ikke mindre har følt hvor haarde de Slag have været der, saa hurtigt paa hinanden have ramt Dig. Du siger at en kold Ligegyldighed har bemægtiget sig Dig, og dette er vel ikke underligt; thi naar Alt hvad der er os kjært bliver os berøvet, hvad have vi da videre at befrygte. — En Trøst /: men Fortvivlelsens Trøst :/ er det at man Intet mere har at tabe. — Vel har Skjæbnens Jernhaand aldrig trykket mig saa haardt men alligevel falder det mig ikke vanskeligt at begribe hvorledes man efter saadanne Tab for en Tid, kan ansee Alt med en kold Ligegyldighed, hvilket Du jo fortæller at være Tilfældet hos Dig; thi naar Alt hvad der er os kjært bliver berøvet os, hvad have vi da videre at befrygte? Dog vil Du vist give mig Ret, naar jeg bruger det Udtryk: „for en Tid“, thi efter kortere eller længere Tid maa dog Hverdagslivets gjøren og laden, hvor ligegyldigt det i Sor-

gens Øieblikke end forekommer os, efterhaanden begynde at interr[ø: r]essere os. — Og kjære Ven! har Du ikke en Søn, for hvis Skyld allene Livet jo maae have uendelig megen Værd for Dig. Dog nu nok herom.

Ifølge Dit Ønske sender jeg Dig herved de Skrifter der i Anledning af Striden mellem Neergaard og Stutteriedirecteuren ere komne for Dagen. — Da jeg ikke veed hvilke det er Du har faaet ved Din Svigerfader, saa sender jeg Dig alt²⁰²⁾ hvad der henhører til denne Sag; men skulde Du allerede være i Besiddelse af nogle af disse Bøger, saa at Du ved de jeg sender Dig faaer Doubletter deraf, saa tjen mig i, hvis Ludwigs i Sommer kommer hertil igjen, da at sende mig disse tilbage med ham. — Bogen betitlet „Hesteavlen i Danmark etc.“²⁰³⁾ er det første Neergaard skrev, og som gav Anledning til Striden; i Weterinair-Samlingen²⁰⁴⁾ finder Du Stutterie-Directionens Retfærdiggjørelse, og den 3die Pjese in-

²⁰²⁾ uopklaret hvor meget.

²⁰³⁾ Hesteavlen i Danmark. Kbh. 1827, 144 pp.

²⁰⁴⁾ for 1827.

deholder yderligere Oplysninger fra Neergaards Side. — Noget videre Nytt er jeg ikke i Besiddelse af, og naar jeg undtager et lidet Skrift, som Professoren har udgivet „Om Hoppens Behandling under Drægtigheden og efterat den har follet“²⁰⁵), hvilket jeg ikke endnu har læst, saa veed jeg heller ikke at der fra Skolen er udkommet noget i den senere Tid. — Beslaglæren²⁰⁶) som Du veed Professoren allerede arbejdede paa mens vi vare ved Skolen, er endnu ikke udkommet og kommer vel heller ikke; thi efter hvad jeg har hørt af Lorentzen²⁰⁷), føler Hr. Professoren sig nok ikke oplagt til at udgive den, og skal have lagt Manuskriftet²⁰⁸) paa Hylden. —

Du misunder os Landdyrlæger vores Stilling; men det er sandelig uden Grund; thi al vores Stræben maa allene gaae ud paa at fortjene noget, og de Tanker, man kan henvende paa Udvidelsen af sine Kundskaber ere kun faae. — Hvem af os bliver altsaa Empirikeren; Du eller jeg? Yderligere har Du beskjemmet mig ved at omtale den Fremgang jeg efter Din Formeening har gjort i Sprogene; thi Latin læste jeg kun et Aar, og under meget uheldige Omstændigheder hvor man havde Vanskelighed med at faae den *tørre Gramatik* bragt i Hovedet; og hvad det Tydske angaaer da blev det ved Ønsket; saa at Du vist næppe nogensinde faaer et tydsk Brev fra mig. —

Med Professoren²⁰⁹) talte jeg angaaende de Heste Du skrev om og han paastod at de fra allerførst stammede fra England²¹⁰), men dog ikke fra Veddeløber-racen. —

Nyheder i Faget har jeg egentlig ikke at berette Dig, da de Curer jeg har hørt i den senere Tid, næsten blot have indskrænket sig til det Almindelige. — Imidlertid kan jeg dog ikke undlade at om-

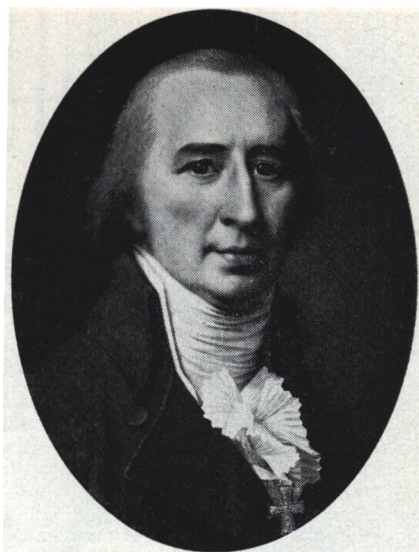

Fig. 42. A. W. Hauch (1755—1838).

tale 3die Tilfælde, hvor jeg ved besværlige Fødseler, let havde kunnet gjøre Skade dersom jeg for hurtigt havde grebet til Kniven. — Jeg blev nemlig medens jeg endnu boede paa Kjøbenhavns Amt, engang hentet til en Koe, som den hele Nat og følgende Dags Formiddag havde havt temmelig stærke Fødselsveer, uden at den mindste Tegn til nogen Kalv var at see. — Ved Undersøgelsen fandt jeg Børmunden gandske tilsluttet; jeg gjorde Manden bekendt med Maaden hvorpaa Kalven skulde hentes frem og tillige den Fare der var forbunden dermed, og da jeg af Koen Udvortes formodede at den egentlige Kalvetid endnu ikke var der, raadede jeg ham til endnu at see det lidt an. Da jeg kom igjen, havde han draget Koen til Kbhvn og solgt den /: Fødselsveerne vare nemlig hørte op /: og da han just havde solgt den til en Mand fra Amager som jeg kjendte, lod jeg forhøre hvorledes det gik med Koen og hørte til min Forundring at den hos ham havde kælvnet meget ordentlig, et par Dage efter at han havde kjøbt den. — I den senere Tid har jeg havt 2de Køer med lignende Tilfælde, hvoraf den ene kælvede 6 og den anden 8 Timer efter at jeg første Gang havde undersøgt den, og ved denne Undersøgelse fundet Børmunden aldeles lukket hos Begge.

²⁰⁵) Kort Veiledning til Hingstens, Følhoppens, samt Føllets og Folens rigtige Behandling... Kjøbenhavn 1824, 51 pp.

²⁰⁶) C. Viborg: Beslaglæren eller Kunsten at beslaae Hesten, Eslet, Muuleslet og Oxen tilligemed en Beskrivelse af de i Hestens Fod forekommende vigtigste Sygdomme, theoretisk og practisk behandlet.

²⁰⁷) Hans Mølgaard Lorentzen, vet. eksam. 1822, beslagmester 1827—1838.

²⁰⁸) den udkom først i 1837, 238 pp.

²⁰⁹) Carl Viborg (1783—1844).

²¹⁰) en liste over disse heste blev udarbejdet og findes på Rigsarkivet.

Fig. 42. H. Chr. Tscherning med veterinærkandidater i begyndelsen af 1860-erne. Stående (bageste række) nr. 1 fra venstre H. V. Stockfleth, nr. 3 H. Chr. Tscherning. (Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek).

At uddrage noget bestemt Resultat af disse faae Exempler vilde vel være for dristigt, men imidlertid har det dog frembragt den Overbeviisning hos mig, at det langt fra ikke er rigtigt øieblikkeligen at aabne Børmunden med Kniven som Nogle have tilraadet, og det saa meget mere som der dog altid er nogen Fære forbunden med denne Operation, og man efter min Formening ikke vover meget ved at lade Koen henstaae nogle Timer, naar Hinderne der omgive Kalven ere hele, og altsaa endnu indeslutter Børvandet. —

Af Nyheder fra Skolen kan jeg fortælle Dig at Assessoren²¹¹), der jo allerede mens vi vare ved Skolen, undertiden tog sig en Taar over Tørsten skal i den senere Tid have gjort dette saa grovt at

²¹¹) Erik Rasmus Viborg (1792—1839), broder til Carl Viborg.

han er bleven afskediget og hans Plads indtaget af en vis Scherning²¹²), der ogsaa er af Professorens Familie²¹³). —

Angaaende Englisering^{en}, som Du sidst omtaler, har jeg tænkt paa om det ikke er en Feil, saaledes som ved den danske Skole ogsaa at overskjære Halebundet. Diedrich²¹⁴) bruger det vist ikke, idetmindste taler han ved Beskrivelsen af denne Operation i sin Chirurgie slet ikke om at overskjære dette og kunde det ikke tænkes mueligt, at de slemme Tilfælde foer Kraeft i Knoglerne som undertiden opstaae efter Engl.[isering] kunne være en Følge af at man ved at overskjære

²¹²) Hans Chr. Tscherning (1804—1886).

²¹³) Søstersøn af Carl og Erik Rasmus Viborg.

²¹⁴) korrekt: Dieterichs.

Halebundet, blotter Knoglerne saa meget? Du leer maaske af denne min Anmerkning, men det maa Du gjerne, naar Du blot ved Leilighed vil sige mig om Du anseer det for en absolut nødvendig Betingelse for et lykkeligt Udfald af Engliseringen at Halebundet bliver overskaaret. Du har heri Erfaring, hvilket aldeles ikke er Tilfældet med mig. Du har i Dit Brev anbefalet mig en Therapie af Veith²¹⁵), hvilken jeg gjerne ønskede at anskaffe mig, saa snart jeg saae mig istand dertil uden at skade min snotfattige Mester, men da jeg maaske bliver nødt til at forskrive den, saa gjør Du mig en Tjeneste, ved i dit næste Brev at opgive mig Titelen saa fuldstændig at jeg derefter kan erholde den.

En Bog betitlet: „Gestüts und Züchtungskunde“ udgivne af Diedrich, og som jeg vist nok allerede i mit forrige Brev har omtalt²¹⁶), ønskede jeg gjerne at eie, da den skal indholde Fødselshjælpen; men det er maaske et vidtløftigt og kostbart Værk, og jeg ønskede derfor gjerne at vide om det var værdt at eie inden jeg gav Pengene ud derfor. — Jeg er faldet paa den Tanke, at det let kunde være muligt Du havde det, og hvis dette er Tilfældet da hin mig endelig i at underrette om hvorvidt det er værdt at kjøbe. —

Hvad mine oekonomiske Omstændigheder angaaer da gaaer det kun saa, saa. Jeg fortalte Dig hvist i mit sidste Brev²¹⁷) at jeg forrige Sommer havde lidt af en ondartet Koldfeber, der gjorde mig, som ny Begynder i denne Egn, betydeligt Afbræk i Henseende til min Praxis; men

²¹⁵) se note 189.

²¹⁶) se note 173.

²¹⁷) brevudkast ikke fundet.

Fig. 43. Den kgl. Veterinærskoles segl; opbevares på Veterinærmedicinsk Museum i København.

jeg ahnede dengang ikke at jeg endnu havde den haardeste Døst tilbage.

Ved den første Kastration jeg foretog sidste Efteraar paadrog jeg mig en let Forkjølelse, der atter opvakte den kun neddæmpede, men langt fra ikke uddrevne Feber, og ved dette 3die Anfald af denne fatale Sygdom, blev jeg tillige angreben af en Gigtfeber og Gud veed hvilke flere Tilfælde, der saaledes medtog mig, at Lægen i længere Tid havde opgivet Haabet om nogensinde at see mig paa Benene igjen. — Imidlertid beholdt jeg dog Livet; men Følgerne af dette Anfald har gjort mig til en Skrantning den hele Vinter, og endnu er jeg saa lidet frie for Koldfeberen at jeg efter enhver anstrængende Forretning med Bedrøvelse føler dens Tilstedeværelse og maa sædvanlig af Kraftesløshed tye til Sengen for at restituere mig lidt. At dette maa have haft en skadelig Indflydelse paa mine pecuniære Omstændigheder indseer Du let, og dersom jeg nu i Foraaret atter skal trækkes med den, frygter jeg næsten for at jeg taber Taalmodigheden, skjønt dette vel ikke vil hjælpe mig stort. —

Hermed slutter brat dette brevudkast.

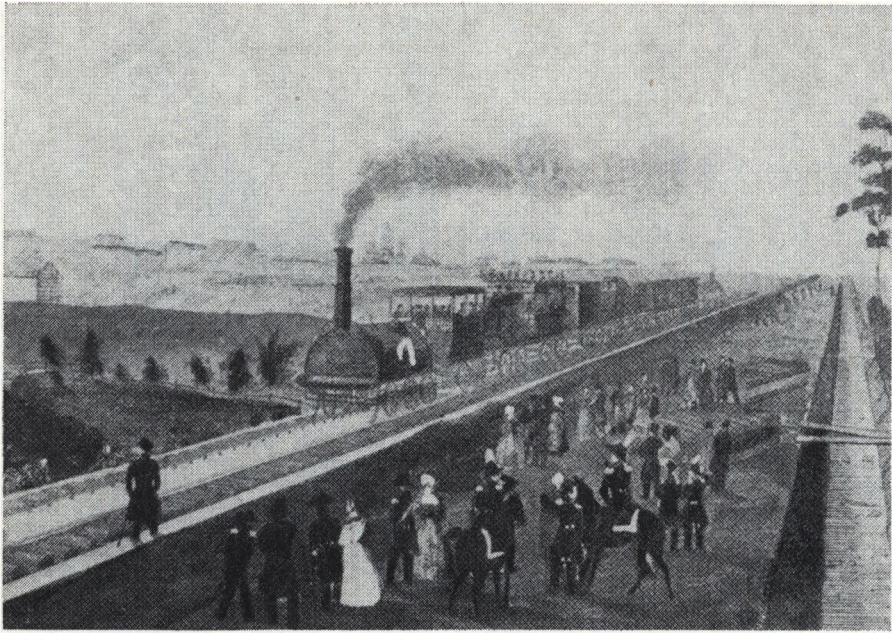

Fig. 44. Carskoe Selo. Togets ankomst. I baggrunden selve byen (ca. 1837). Fra S. Wiltschewski: Carskoe Selo, Berlin [1911].

Brev nr. 9.

Velbaarne

Herr Dyrfølge P. Bergmann i Thurebyeholm, Kiøge.

Zarskoe Selo
den 4/16²¹⁸⁾ October 1830²¹⁹⁾

Kjære Ven!

At besvare et Brev som erholdtes 29de Marts 1830 under nærværende Datum, er noget saa Usædvanligt, at jeg ei frygter for: Du vilde betragte det som Norm og lade mig bie paa et

Svar indtil den Tid, naar Ludwigs²²⁰⁾ kommer igjen hertil. — Saa havde jeg da lykkeligen begyndt et — Dansk Brev. Guderne allene maae vide, hvorledes jeg skal ende det. —

Naar Du faaer denne Skrivelse, saa bild Dig ind, at Du har drukket af Lethes²²¹⁾ Vand og glemt den liden Tidsrum, som ligger mellem vores Breve. Da jeg i Aften læste Dit Brev kunde jeg selv ikke begribe, hvorledes det har været mig muelig at opsætte Besvarelsen saa længe. Men min kiære Ven: Den Prosit som kom seent — er bedre end aldeles ingen. —

²¹⁸⁾ gl/ny stil.

²¹⁹⁾ ophørte med dette brev korrespondancen mellem de to ungdomsvenner?

²²⁰⁾ uopklaret.

²²¹⁾ en flod fra mytologiens verden.

For det Første min oprigtigste Taknæmmelighed for Din venskabelige Deeltagelse i min Skjæbne. Mine Omstændigheder have siden den Tid ikke saa meget forandret sig, at jeg skulde være aldeles fornøiet med dem, skjøndt jeg ikke skal nægte, at jeg jo har havt mangt et fornøiet Øieblik. Dog gives der endnu Perioder, hvor jeg ønskede de henrundne Timer tilbage (ikke Lykkens Timer — hvem ønskede ikke dem), nei! Timer hvor jeg endnu følte min Smerte i sin høieste Størrelse. Det vil forekomme Dig noget underligt og jeg skal ikke ønske Dig, at gjøre slige Erfaringer — men alligevel er det sandt — at der ligger en egen Poesie selv i Smerten. —

Denne hele Sommer har jeg vandret med en Deel af den Kaiserlige Marstald²²²⁾ fra det ene Sted til det andet. Nu ere vi indesluttet her i Zarskoe og omgivne af Militair-Cordonner til alle Sider. Maaskee har Du læst det i Aviserne, at den anstikkende epidemiske Cholera morbus²²³⁾ meget stærkt

²²²⁾ hestestald.

²²³⁾ Dagen nr. 266 (8. nov. 1830) skrev: St. Petersborg, den 23de October [gl. stil].

Saasnart den af Gouverneuren i Moskau indsendte Beretning var ankommen, at de første Symptomer af Cholera morbus havde yttret sig i bemeldte By, gav Kejseren ham uindskrænket Fuldmagt til at handle, som Omstændighederne maatte kræve det. Den 11te October rejste Hans Majestæt til Moskau. En Militaircordon er slaaet rundt omkring Byen, som ingen maa komme ind i eller forlade, de Individuer undtagne, der bringe Levnetsmidler. Indtil den 17de October have 1091 været angrebne af denne Smitsot; 14 af disse ere helbredede og 467 døde.

St. Petersborg, den 27de October.

Efterat Hs. Majestæt Kejseren personligen havde overbeviist sig om, at der i

Fig. 45. Jens Veibel Neergaard (1775—1864). Orig. på Veterinærmedicinsk Museum, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

hersker i Rusland, og omendskiønt der ere iværksatte saa mange og saa strænge Forholdsregler, saa er det dog ingenlunde sagt, at den ikke ogsaa udbreder sig hertil. Jeg kan ikke sige at jeg frygter den synderligt, skjøndt jeg hellere vilde døe af nogensomhelst an-

Moskau ere grebne alle Midler for at standse Cholera, forlod Hs. Majestæt i bedste Velgaaende den gamle Hovedstad den 20de og ankom til Twer, hvor Hans Majestæt maa udholde den for Purificationen i Qvarantainen lovligen bestemte Termin.

Man gjør Alt for at sikkre St. Petersborg.

Den 22de October havde i Moskau ialt 1614 Personer været angrebne af Sygdommen; 814 vare døde. Den 20de vare 680 syge. I Løbet af den 21de bleve 145 angrebne; 15 bleve friske, og 87 døde. Til den 22de bleve syge: I Privathuse 456, i Hospitalerne 567; kun 165 gave Haab om Helbredelse.

den Sygdom. Hidindtil befinder jeg mig vel og min Ludwig, der nu snart bliver tree Aar og gjør mig megen Glæde, ligeledes. Givt er jeg ikke igien og har heller, ikke at sige Lyst — men ingen Udsigter dertil, endskiønt det i Særdeleshed for Ludwig var meget ønskelig²²⁴). Naar Gud frister mig Livet saa haaber jeg tilkommende Aar at besøge Fædrelandet. — Der har Du med faae Ord alt hvad der er at sige om min egen Personage. Og nu til Besvarelsen af Dit Brev.

Jeg siger Dig mange Tak for Oversendelsen af Bøgerne. Skiøndt jeg derved har faaet nogle Doubletter²²⁵), saa har jeg dog beholdt dem, og beder Dig om: at lade Ludwigs betale dem og fremdeles at forsyne mig med alt Nyt. Naar Neergaards Regnskab over sin Embedsførelse er udkommen²²⁶), saa gad jeg nok ejet den, ligesom ogsaa Danske Benævnelser²²⁷) og Faareavlen²²⁸). Med Interesse har jeg læst Skriverterne og det synes mig, naar han ogsaa i mange Ting gaaer for vidt, saa er dog den største Ret paa Neergaards Side. Jeg er en Hader af alle Ordfor-

dreininger og Spidsfindigheder. Ogsaa gefalder det mig ingenlunde at han gjør det Udfald imod den gamle Viborg²²⁹). Naar han er sand Patriot, hvorfor taug [o: tav] han da, medens den gamle Løve (jeg tænker paa Løven i Fablen) levede? Og — al Agtelse for hans Kundskaber — so tvivler jeg dog om at han vilde have stiftet saa megen Nytte som Viborg. Allene Standsningen af Quægsygen i Aaret 1814 vilde gjøre dennes Navn udødelig om han end ikke havde gjort noget videre²³⁰).

Din Anmerkning om Engliseringen, har jeg slet ikke leet af. Vi overskiære altid Halebaandet og Pulsaaren uden skadelige Tilfælde — men Heste som have ingen Anlæg til at bære Halen — bære alligevel ikke. Fistler og Brand i Halen forebygges let naar Operationen gøres forsigtig og i Fald Feberen vorder for stærk dygtig aarelades. Hvor jeg har havt Brand i Halen, (i 2de Tilfælde) da var det naar Bandagerne ikke tidlig nog løstes og den sattes strax. Grændser ved Skarificering, Forbindning med Digestivsalve og et Pulver af Spanskfluer — Myr-

²²⁴) Jessen blev senere gift igen.

²²⁵) hvor mange vides ikke.

²²⁶) Hesteavlen i Danmark; dens forudms Ypperlighed, Aarsagerne til dens Aftagelse, og Midlerne til dens Opkomst. Resultater af en Indenlandsreise... i Sommeren 1826. København 1827, 144 pp.

²²⁷) Danske Benævnelser, der betegne samtlige enkelte Dele af Hestens ydre Bygning, dens Fuldkommenheder og Lyder, udkom ca. 1827.

²²⁸) P. Chr. Abildgaard & E. Viborg: Veiledning til en forbedret Faareavl og de spanske Faars Behandling i Danmark og Norge. Kbh. 1800, 128 pp. Tillæg og Bemærkninger af S. A. Fjelstrup udkom i 1827, 60 pp.

²²⁹) Erik Nissen Viborg (1759—1822), lektor, senere professor og Veterinærskolens forstander. Har deltaget i kvægpestens bekæmpelse i Slesvig-Holsten 1814.

²³⁰) se E. Viborg: Aufruf an die Schleswig-Holsteinischen Einwohner wegen der im Jahre 1814 in den Herzogthümern Schleswig og Holstein ausgebrochenen Viehseuche. Schleswig 1814 og E. Viborg: Nachricht von der im Jahre 1814 in den Herzogthümern Schleswig og Holstein ausgebrochenen Viehseuche. Glückstadt 1814.

En oversigt over Viborgs litterære produktion findes i Erik Viborgs samtlige Veterinair-Afhandlinger. Første Bind. Kjøbenhavn 1820, 436 pp.

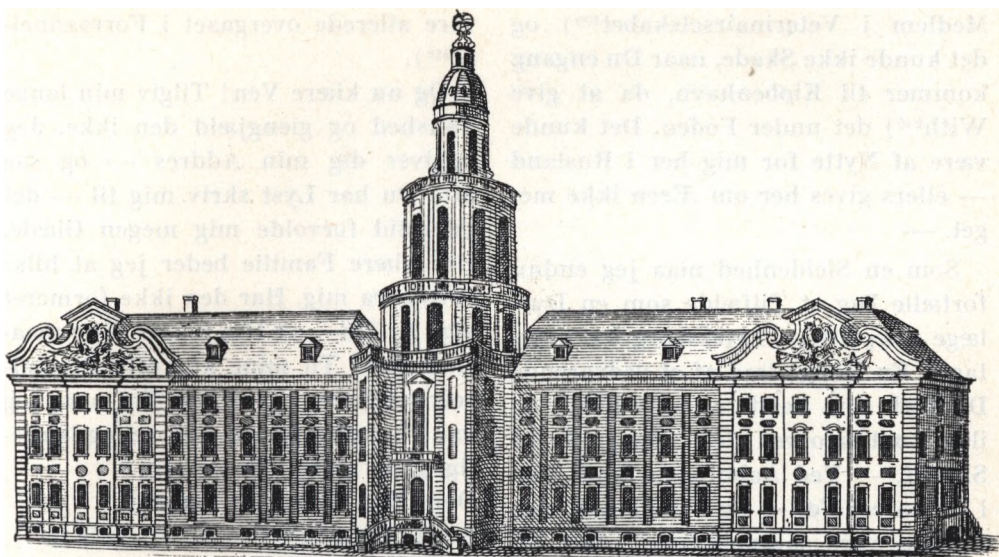

Fig. 46. Jessens indsats i Rusland var så stor, at han havde fortjent at blive ud-nævn til medlem af det kejserslige Videnskabelige Akademi i Sct. Petersborg, men denne ære fik han ikke. Fra J. Weitbrecht: *Syndesmologia sive historia ligamentorum corporis humani* . . . Petropoli (Sct. Petersborg) 1742.

rhæ Salmiak og Kul samt gientagne vedholdende Badninger med varmt Vand. — Veiths Bog fører Titelen: Emanuel Veiths Handbuch über die Seuchen der Hausthiere²³¹). Dietrichs Züchtungskunde²³²) er praktisk.

Endelig haaber jeg at Du nyder for nærværende Tid en bedre Sundhed²³³) og derfor ogsaa Dine pecuniaire Omstændigheder have forandret sig til det Bedre.

Nyheder har jeg ikke mange at fortælle Dig. Borchsenius²³⁴) har jeg ikke

hørt noget om, siden han gik til Armeen. Helpers Søn²³⁵) er kommet her til og lever hos Dreier²³⁶). Der kan ikke blive noget godt af og jeg haaber at Schütt vil tage ham i Protection og naar jeg kommer til Byen, saa skal jeg ogsaa fra min Side gjøre det som mueligt er. Det lader til at være et godt Menneske.

Til Professor Viborg²³⁷) har jeg sendt en liden Afhandling²³⁸) som han nok vil meddele Dig, dersom Du ønsker at læse den. Jeg ønskede nok at blive optaget som corresponderende

²³¹) J. Em. Veith: Handbuch der Veterinärkunde besond. Beziehung auf die Seuchen d. nutzbarsten Haussäugetiere. 2 Bd. Wien 1817—1818; 3. udg. udkom sst. 1831 og 4. i 1840.

²³²) note 173.

²³³) se note 217.

²³⁴) se note 143').

²³⁵) Carl Ludvig Helper (1805—18?), vet. eksam. 1829.

²³⁶) som hans andre landsmænd, se note 144').

²³⁷) Carl Viborg.

²³⁸) ikke fundet i Selskabets arkiv.

Medlem i Veterinairselskabet²³⁹) og det kunde ikke Skade, naar Du engang kommer til Kiøbenhavn, da at give With²⁴⁰) det under Foden. Det kunde være af Nytte for mig her i Rusland — ellers gives her om Æren ikke meget. —

Som en Sieldenhed maa jeg endnu fortælle Dig et Tilfælde som en Dyr-læge Goepel²⁴¹) i Petersborg har iagttaget. En Hoppe leed af et vedvarende Durkløb som havde en sort Farve og ilde Lugt hvorved den afmagrede til Skelett. — Ved Aabningen fandt han i Børen eet Føl — og i Bughuulheden to som vare sammenvoxne. Alle tre

²³⁹) Societas fautorum rei veterinariae. (Selskabet for Veterinairkyndighedens Fremme), se ogsaa: J. Philip Hansen: Societas fautorum rei veterinariae. Dansk veterinærhistorisk årbog 1956, 19, 5—38.

²⁴⁰) Georg Chr. With, lektor, senere professor.

²⁴¹) F. Goepel.

vare allerede overgaaet i Forraadnelse²⁴²).

Og nu kiære Ven! Tilgiv min lange Taushed og giengjæld den ikke. Jeg opgiver dig min Addres — og saa ofte Du har Lyst skriv mig til — det vil altid forvolde mig megen Glæde. Din kiære Familie beder jeg at hilse flittig fra mig. Har den ikke formeret sig? Er Du — er Din Søster ikke maa-see givt? Til mine kiæreste Reminiscenzer hører ogsaa den Tid naar jeg var i Sundbyvester. Lev vel og lykkelig, glem aldrig Din Jessen. Dem Hof-Veterinair Jessen. Addr. Dyrssin²⁴³) et Kompagnir in St. Petersborg.

Med Bergmanns påtegning: (1796—1861)
Besv. 20. Marts 1831

²⁴²) et lignende tilfælde har Goepel observeret i 1835 og beskrevet i 1855 (Beobachtung einer Bauchschwangerschaft bei einem Pferde...) Memorabilien der Veterinair-Medizin in Rusland... für das Jahr 1853, 1. Jahreslieferung, 4—7.

²⁴³) konsul?

Tillæg 1

Sr

Hoch und Wohlgebohrnen Ew: Etatsrath, Professor, Dr. Med: und Vorsteher der Veterinair-Schule E. N. Viborg Ritter zu Kopenhagen.

frei.

43 FK²⁴⁴) 1819

Hoch und Wohlgebohrner
Herr Etatsrath, Professor, Ritter!
Hoch zuverehrender Herr!

Habe ich freilich nur auf einen kurzen Augenblick das grosse Glück gehabt Ew: Hoch und Wohlgebohrnen in meinem Hause zu sehen und zu sprechen²⁴⁵), so war dieser kurze Augenblick schon hinreichend mich zu überzeugen, wie Ew: Hoch und Wohlgebohrnen so gerne dazu beitragen glückliche Menschen zu sehen und zu machen. Eben dieses macht denn auch mir Muth mich Ew: Hoch und Wohlgebohrnen mit einer Bitte zu nahen.

Mein ältester Sohn, ein Knabe von etwas über 18 Jahr hat den Wunsch seit einem Jahre geäussert, dass er die Vieh Arzneykunde lernen möchte, um auf diese Art für die Zukunft sein Fortkommen zu finden. Gerade da es sein ernstlicher Wille ist, gebe ich auch dazu meine Stimme.

Nur unbekannt mit den Forderungen, welche die Direction²⁴⁶) an die Lehrlinge macht, die in dieser Anstalt wünschen aufgenommen zu werden, nehme ich zu-trauensvoll zu Ihnen meine Zuflucht und bitte um Dero gütigen Rath. Von frühesten Jugend an unter der Leitung geschulter Lehrer gebildet, schreibt er nicht allein eine sehr gute Hand, sondern weiss auch seine Gedanken in schriftlichen Aufsätzen zu ordnen und

niederzuschreiben. Nicht weniger hat er sich im Rechnen einige Fertigkeit erworben und auch in allem Gemeinnützigem nicht geringe Kenntnisse. Die dänische Sprache, die auch ihm notwendig ist, wenn er in Kopenhagen Theil an diesem Institute nehmen will, übt er seit einem Jahre und bemüht sich erstlich in derselben Fortschritte zu machen.

Leider höre ich aber auch, dass diejenigen, welche in der Veterinair-Schule als Lehrlinge aufgenommen zu werden wünschen, das Schmiede-Handwerk²⁴⁷) gelernt haben müssen. Ich habe ihm dieses alles vorgehalten und gerne will er sich allem unterwerfen, was in dieser Rücksicht von ihm gefordert wird. Und welch ein Glück für mich als Vater, wenn Ew: Hoch und Wohlgebohrnen sich dieses Jünglings annehmen und ihn leiten und führen würden! Ich darf gewiss ihn Ew: Hoch und Wohlgebohrnen Aufsicht empfehlen und schon im voraus die Versicherung geben, dass er mit der grössten Bereitwilligkeit die villigste Folge leisten werde. Darum habe ich noch einmal recht herzlich und dringend bitten wollen, Ew: Hoch und Wohlgebohrnen wollen geruhen mir Nachricht zu geben, was mein Sohn zu thun und zu leisten habe, um als Lehrling in diesem Institute zu Michaelis²⁴⁸) d. J. aufgenommen werden zu können, und ich zweifle keinen Augenblick daran, dass Ew: Hoch und Wohlgebohrnen nicht mit Freuden dafür wirken werde dass er mit unter die Zahl der Lehrlinge aufgenommen werde. Ich getröste mich der Erhöhung meiner Bitte und ersterbe in tiefster Unterthänigkeit.

Eichede im Amte Trittau²⁴⁹)
den 5te Februar 1819

Ew: Hoch und Wohlgebohrnen
ergebenster Diener
Jessen²⁵⁰) Prediger.

²⁴⁴) FK = Forstander Korrespondance. Den kgl. Veterinærskole, Rigsarkivet, København.

²⁴⁵) sandsynligvis i 1814.

²⁴⁶) Veterinærskolens Direktion.

²⁴⁷) beslaglære var vigtig fag!

²⁴⁸) 29. sept.

²⁴⁹) Holsten.

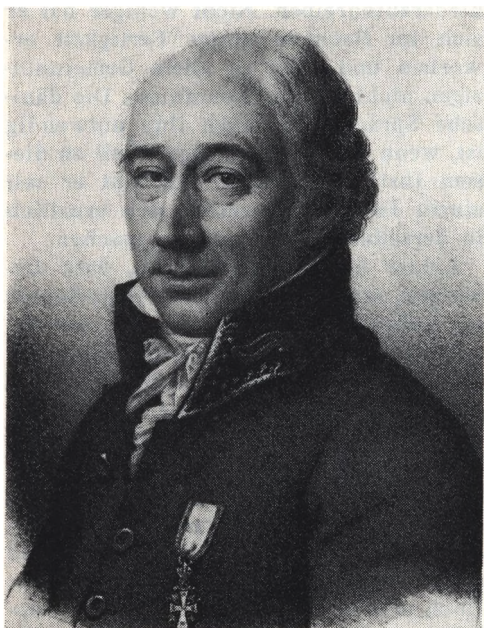

Fig. 47. Erik Viborg (1759—1822).

Tillæg 2

43. FK²⁵¹ 1819

Mein ältester Sohn, ein Knabe etwas über 18 Jahr alt, hat den Entschluss gefasst, sich in der Königl. Veterinair-Schule zu Kopenhagen als Thierarzt zu bilden, und da dieser Entschluss so feste bei ihm steht, so habe auch ich als Vater ihm darinne nicht hinderlich sein wollen. Er hat sich in seiner Jugend und

²⁵¹⁾ = Forstander Korrespondance. Den kgl. Veterinærskole. Rigsarkivet, København.

auch noch jetzt viele Mühe gegeben, um sich dazu vorzubereiten, manche gemeinnützige Kenntnisse gesammelt und im Schreiben, Rechnen und Zeichnen es zu einer ziemlichen Fertigkeit gebracht. Seit einem Jahr gemüht er sich auch die dänische Sprache zu erlernen. Da es nun sein Wunsch ist zu Michaelis d. J. als Lehrling in die Veterinair-Schule aufgenommen zu werden, so habe ich es nicht unterlassen wollen, mich ernstlich zu bemühen, dass ihm sein Wunsch gewährt werde.

Unbekannt aber an wen ich mich in dieser Hinsicht zu wenden habe, ich mir allerunterthänigst die Freiheit genommen, mich an die Königl. Allerhöchste Gesellschaft zur Beförderung der Veterinair-Wissenschaften²⁵²⁾ zu wenden in der Hoffnung, diese Königl. Allerhöchste Gesellschaft werde gnädigst geruhen, mir theils nähere Auskunft über die Erfordernisse eines Lehrlings in der Veterinairschule zu geben, theils aber auch geruhen meinen Sohn zu Michaelis d. J. mit aufzunehmen²⁵³⁾. Ich getröste mich der Erhörung meiner Bitte und einer geneigten gnädigen Antwort und ersterbe in tiefster Unterthänigkeit.

Eichede im Amte Trittau
d. 5te Februar 1819

Dieser Königl. Allerhöchsten
Gesellschaft
ganz ergebenster Diener
Jessen. Prediger.

²⁵²⁾ Societas Fautorum Rei Veterinariae.

²⁵³⁾ Jessen kom til Veterinærskolen d. 1. Nov. 1819.

Fig. 48. Erik og Carl Viborg ankommer til Veterinærskolens avlsbygning på Christianshavn. Akvarel af C. D. Gebauer. Har tilhørt prof. Chr. Thomsen Barfod, er nu i Det veterinære Sundhedsråds lokale, Bülowsvej 15, København.

Tillæg 3

Nr. 43 FK 1819

Sein Hochwohlehrwurden
Herrn Pastor Jessen
zu Eichede im Amte Trittau

Auf das gefälliges Schreiben Ew. Hochwohlehrwurden vom 5ten d. M. die Aufnahme Ihres Sohnes in die Veterinair-schoolen betreffend verfehle ich nicht ganz ergebnst zu erwiedern, dass der Unterricht bey der Schule öffentlich und unentgeldlich gegeben wird aber dagegen muss Ihr Sohn für alles übrige selbst sorgen. — Er wird jährlich, wenn er haushälterisch ist, mit 80 Specien jährlich auskommen und gebraucht 4 Jahre um sein Examen nehmen zu können. Sagen Sie Ihrem Sohne, dass er eine mühsame Laufbahn gewählt hat und dass es

ihm schwer fallen wird, alle Klassen der Schule durch zu gehen — Er muss schmieden [,] Pferde warten, Nachwachen halten [,] todte Thiere abledern, anatomiren, im Garten arbeiten m. m.²⁵⁴). Hierzu kommt noch, dass Holstein ein Ueberfluss an Thierärzten hat, aber dagegen muss ich auch bemerken, dass es ihm allenthalben zur Empfehlung dienen wird, wenn er sein Examen mit dem ersten Character bey der Danischen Veterinair-schoolen genommen hat — Er kann zu jeder Zeit bey der Schule insentirt werden.

[E. Viborg]

Kopenhagen den 16ten Febr. 1819

²⁵⁴) mange protesterede mod disse fornedrelser, bl. a. J. V. Neergaard, der i sin selvbiografi bestemt ikke skjuler sit had til det fysiske arbejde, han og kammeraterne blev sat til.

Sr.

Hoch und Wohlgebohrnen Hr. Etatsrath
und Professor Viborg
Ritter zu *Kopenhagen*.

frei.

Hoch und Wohlgebohrner Herr Etatsrath,
Professor und Ritter²⁵⁵).

Hochzuverehrender Herr!

Zuförderst den herzlichsten und wärmsten Dank für Dero gütige Nachricht in Rücksicht meines Sohnes. Ich habe ihm alles ernstlich vorgehalten, wie Ew. Hoch und Wohlgebohrnen sich äuserten, dass er ein Jahr schweres und lästiges Gestütze übernehmen wollte, wozu Muth und Ausdauer erforderlich wäre; aber sein Entschluss ist fest und unabänderlich. Ich hofe auch eben nicht, dass die Arbeit ihm beschwerlich fallen wird, da er nicht als Weichling erzogen, sondern stets auch bei mir zur Arbeit mit angehalten ist. Eben daher und weil er vorzügliche Lust zu diesem Berufe hat, darf und will ich ihn auch nicht stören. Ich werde ihn daher gleich nach Ostern²⁵⁶) nach *Kopenhagen* übersenden, damit er dann als Lehrling in die Veterinairschule aufgenommen werden könne. Gewis werden Ev: Hoch und Wohlgebohrnen es mir aber als Vater verzeihen, wenn ich unterthänigst mit einer Bitte be-

²⁵⁵) Professor Erik Viborg (1759—1822).

²⁵⁶) Jessen blev optaget først d. 1. nov. 1819.

schwerlich falle. Mein Sohn ist noch jung und geht zum erstenmale von Hause unter ganz fremde und unbekannte Menschen. Geziemt es freilich dem Vater nicht seinem Kinde Lobsprüche zu ertheilen, so werden Sie es mir gütigt verzeihen, wenn ich von meinem Sohne die Hofnung sage, dass er auch in seinem Berufe treu und fleissig sein werde. Aber da er so ganz fremd dorten ist, so wünschte ich doch, dass er einen hätte, der freundschaftlich und liebevoll sich seiner annähme, zu dem er sich wenden könne, wenn er Rath bedarf, und der väterlich ihn zurecht weiset. Ew: Hoch und Wohlgebohrnen, hat er mir daher aufgetragen, dringendst zu bitten, höchst-dieselben wollen geruhen als künftiger Lehrer und Vorgesetzter zugleich auch Rath und Stütze zu sein, um unter Ihrer weisen Leitung und Aufsicht sich gehörig bilden zu können. Und ich sagte, Sie werden Ihre Gewogenheit auch an keinen Unwürdigen verschwenden. Willig folgsam Ihrem Befehle wird er stets mit warmer und dankbarer Erkenntlichkeit Dero Wohlwollen zu schätzen wissen. Logiet wird er hoffentlich wohl dorten vorfinden, sollte es aber durchaus notwendig sein, vorher dieses Logies zu bestellen, dürfte ich, da ich durchaus keinen Bekannten in *Kopenhagen* habe, Sie damit beschweren, auch dafür zu sorgen und sich also in ganzer Hinsicht meines Sohnes anzunehmen. Hochachtungsvoll habe ich die Ehre mich zu nennen

Eichede den 8ten Marz 1819.

Ew: Hoch und Wohlgebohrnen
ganz ergebenster

Jessen.

Tillæg 5 a

Extrait d'une lettre du Ministre du Roi [Dan.] à St. Petersbourg en date du 15/27 Novembre 1822. —

La grande réputation, acquise par l'école vétérinaire de Copenhague, et les nombreux élèves, qu'elle a formés, fait désirer au Gouvernement de Russie d'engager pour son service deux ou trois médecins vétérinaires instruits, et six ou huit vétérinaires maréchaux²⁵⁷).

Les premiers seroient chargés d'une espèce d'inspection dans la province, ou pourroient être employés comme professeurs de leur art. Les derniers recevraient des places subalternes. —

Dans le cas, où il fut possible d'engager des sujets capables, il seroit à désirer, que l'on pût apprendre préalablement, quelles sont les conditions, auxquelles ces individus consentiroient à venir en Russie. Une des conditions, qui ne doit pas être perdue de vue, c'est qu'ils aient la connaissance de la langue allemande.

D. u. A. Rusl. VIII 1812—1829 = Dep. udenl. Anlig. Rusland. Rigsarkivet, København.

²⁵⁷) Rusland har flere gange forgæves prøvet at uddanne egne folk, som skulle virke som veterinærer, derfor denne henvendelse til Den kgl. Danske Veterinærskole.

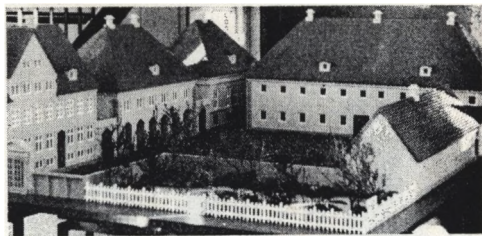

Fig. 49. Den kgl. Danske Veterinærskole (model). Foto I. Katić 1973.

Tillæg 5 b

La reputation, dont jouit à juste titre notre école vétérinaire a engagé l'Empereur à ordonner au Comte de Kotschubey de s'entendre avec moi pour fixer à son service des individus, qui y ont fait de bonnes études, et qui, après en être sortis, ont déjà trouvé occasion de mettre leurs connaissances en pratique. —

Je me suis fait donner une petite note par le Cte de Kotschubey, qui en exprime l'objet, et je Vous en adresse ci-joint une copie, en Vous priant, Monsieur, de venir dans cette circonstance à mon secours avec Votre obligeance ordinaire. —

À mon dernier séjour dans le pays il y avoit un grand nombre de vétérinaires, qui cherchoient de l'emploi. —

Je viens d'en écrire aussi chez moi, parcequ'une des conditions à remplir étant de savoir l'allemand, et il sera peut-être plus facile d'en trouver somme on les il desire dans la Duchés. —

1414/23. Dcbr. 1822.

[Nte par le Cte de Kotschubey :]

FK²⁵⁸) No 65 (1824)

Hoch und Wohlgeborner
Hochgeehrteter Herr Professor²⁵⁹)

Ew. Hoch und wohlgeborene gütige Zuschrift vom 16 v. M. habe ich am gestrigen Tage erhalten, und beeile mich Ihnen darauf zu antworten. Ich statte zuvörderst meinen innigen Dank ab, dafür dass Sie noch immer für mich sorgen, und bin bereit Ihrem Rathe gemäss das Anerbieten anzunehmen. Nur müsste ich noch bitten dass Ew. Hoch und Wohlgeborenen mir bei dem Russischen Minister²⁵⁹) noch einige Frist auswirkten, um meine Angelegenheiten hier zu ordnen — Seit Nov. 1823 bin ich hier Thierarzt und habe recht gute Praxis gehabt, und da dies eine Stelle ist die ihren Mann nährt, so wünschte ich auch gerne, dass vor meiner Abreise noch ein Thierarzt wieder hier kommen möchte, denn es würde sowohl für ihn selbst als für die Leute in dieser Gegend sehr angenehm seyn, wenn ich ihn einführen könnte. Ich habe an Bergmann²⁶⁰) des wegen geschrieben und ersuche daher Ew. Hoch und wohlgeborenen mit ihm darüber zu sprechen. —

Ich muss Ew. Hoch und Wohlgeborene

²⁵⁸) Forstander Korrespondance. Kgl. Vet. Skole, Rigsarkivet, København.

²⁵⁹) Carl Viborg (1783—1844).

^{259¹)} Basilius Lisakevič.

²⁶⁰) Dylæge Hans Peter Bergmann (1805—1871).

noch mit einigen Bitten beschweren, und mache. —

bitte daher recht sehr um Verzeihung, dass ich Ihnen so viel Mühe damit

Erstlich: Da es mir an Vermögen fehlt, so wünschte ich gerne dass mir von dem Minister 100 Rubel von meiner Gage vorgestreckt wurden, theils um damit die Reisekosten nach Kopenhagen zu und theils um mir dafür Bücher, Instrumente und sonstige Bedürfnisse anzuschaffen. —

2tens. Wünschte ich gerne wenn es möglich wäre, zu wissen, ob ich beim Regimente²⁶¹) oder sonst wo angesetzt werde. — 3tens. Bitte ich Ew. Hoch und wohlgeborenen mir zu schreiben welche thierarzneyliche Werke für mich nützlich seyn werden, damit ich mir dieselben anschaffen könnte.

4tens. Ersuche ich mich gefälligst zu benachrichtigen wann ich spätestens die Reise antreten muss, und ich werde als dann zur bestimmten Zeit in Kopenhagen seyn²⁶²).

In der Hoffnung, dass Sie mir diese Bitten nicht übel nehmen und mich bald mit einer Antwort erfreuen werden habe ich die Ehre mich zu nennen.

Oldesloe d. 15ten März 1824.

Ew. Hoch und Wohlgeborene
ganz ergebenster
Jessen.

²⁶¹) hos grev A. A. Arakcejev.

²⁶²) Jessen kom til København fra Holsten i april 1824 (se fig. 12 s. 33).

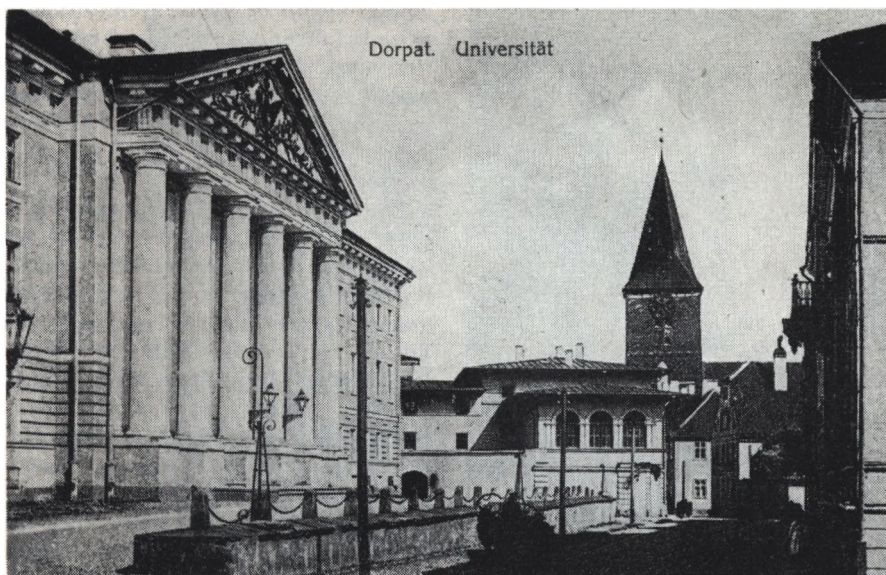

Fig. 50. Dorpat Universitet (Det kgl. Bibliotek).

Tillæg 7

FK 1834-196

Nowaja Derewna²⁶³), unweit
St. Petersburg,
den 19ten Juni a. St.^{263'}) 1834

Hochwohlgeborner
Hochgeehrtester Herr Professor!

Da der Veterinair Helpert²⁶⁴) mir das
Anerbieten gemacht hat, einen Brief nach
Copenhagen mitzunehmen, so wollte ich
diese schöne Gelegenheit nicht unbenutzt

²⁶³) ligger nordl. f. Sct. Petersburg.

^{263')} gl. stil.

²⁶⁴) Carl L. Helper (1805—18 ?), vet.
eksamen 1829. I Maanedsskrift for Dyr-
læger 1926/1927, bd. 38 p. 539 skriver
den danske dyrlæge Carl Mæhl følgende:
Der var endvidere, da jeg kom til St. Pe-
tersborg [1874] en dansk dyrlæge her . . .
hans navn tror jeg var Helper. Han levede
i Nærheden af Oraniebaum, ikke langt
fra Hovedstaden, af sin Pension; han
havde nemlig ogsaa været Militærdyr-
læge. (Set og oplevet under min Virksom-
hed i Rusland).

vorübergehen lassen, ohne einige Zeilen
an Sie zu schreiben; dann obgleich ich auf
mehrere Briefe keine Antwort erhalten
habe, so schmeichle ich mir doch, das
Sie sich noch dann und wann Ihres
ehemaligen Schülers erinnern und An-
theil an seinen Schicksalen nehmen,
ebenso wie auch ich mich für Alles, was
Sie oder die von Ihnen dirigirte An-
stalt²⁶⁵) betrifft, auf das Lebhafteste in-
teressire. Lange aber schon habe ich mich
vergebens bemüht, zuverlässige Nachrich-
ten aus Copenhagen zu erhalten, was
dann nun hoffentlich durch Helpert ge-
schehen wird, der Ihnen auch vieles über
den Zustand unserer Wissenschaft hier
in Russland mittheilen wird.

Wenn mein Gedächtnis mich nicht
trügt, so habe ich Ihnen schon in einem
früheren Briefe²⁶⁶) gesagt, das ich nicht
länger am Kaiserlichen Marstalle diene.

²⁶⁵) Den kgl. (Danske) Veterinærskole.

²⁶⁶) brev ikke fundet.

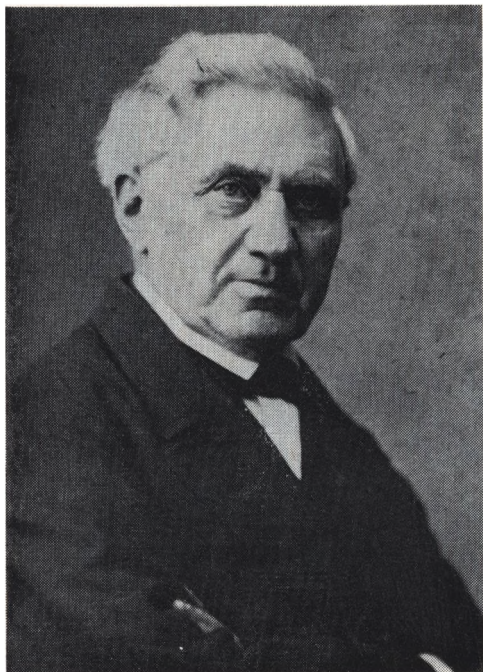

Fig. 51. Jens Peter Boye Jessen.
(Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek).

Beinahe $1\frac{1}{2}$ Jahr habe ich mich von der freien Praxis hier in Petersburg erhalten müssen, da meine häuslichen Verhältnisse mir nicht erlaubten eine, mir angefragene vortheilhafte Stelle auf einem Gestüte, anzunehmen; Sie können sich leicht vorstellen, wie schwer dies hielt, da ich mir erst eine ganz neue Praxis bilden musste! Seit 7 Monaten bin ich nun wieder bei der Chevalier — Garde angestellt und habe also für den Augenblick doch *etwas* Sicheres. Ob übrigens dabei in pecuniärer Hinsicht etwas gewonnen oder verloren ist, vermag ich selbst noch nicht zu beurtheilen; so viel ist gewiss, das sich mir hier Gelegenheit

genug darbietet, meine Kenntnisse durch neue Erfahrungen zu bereichern, die freilich meistens gleichsam nur im Fluge gemacht wurden und nur zu oft negativer Art sind, dannach aber doch früher oder später vielleicht für mich von grossem Nutzen sein können.

Bei der Universität Dorpat²⁶⁷) wird jetzt auch ein Lehrstuhl für die Veterinärwissenschaft errichtet; mehre der dortigen Professoren haben mir Hoffnung gemacht, dass ich dort angestellt werden könnte, leider aber fühle ich nur zu gut, dass meine Kenntnisse dazu nicht ausreichen und zweifle, ob ich mir das Fehlende noch anzueignen vermag, da mir der Mangel einer früheren classischen Bildung überall störend in den Weg tritt.

Jedoch ich muss fürchten Ihre Geduld zu ermüden, indem ich Sie so lange nur von meinen eigenen Angelegenheiten unterhalte; die Zeit erlaubt mir diesmal nicht, Ihnen Mittheilungen aus dem Gebiete der Wissenschaft zu machen. Ich füge daher nur noch schliesslich die Bitte hinzu: mich recht bald durch einige Zeilen von Ihrer Hand zu erfreuen und empfehle mich Ihnen, Ihrer verehrten Frau Gemahlin²⁶⁸), Herrn With²⁶⁹), Ihrem Herrn Bruder²⁷⁰) und allen ehemaligen Bekannten bestens.

Mit der grössten Hochachtung
Ihr ergebener
Jessen.

²⁶⁷) grunden til, at det blev netop Dorpat var bl. a., at der siden 1804 undervistes i faget „Thierheilkunde“.

²⁶⁸) Anne Charlotte Amalie Nielsen (1778—1852).

²⁶⁹) Chr. G. With (1796—1861), lektor senere professor.

²⁷⁰) Erik Rasmus Viborg (1792—1839).

Fig. 52. Dorpat Veterinærskolen. Festsal.
(Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek).

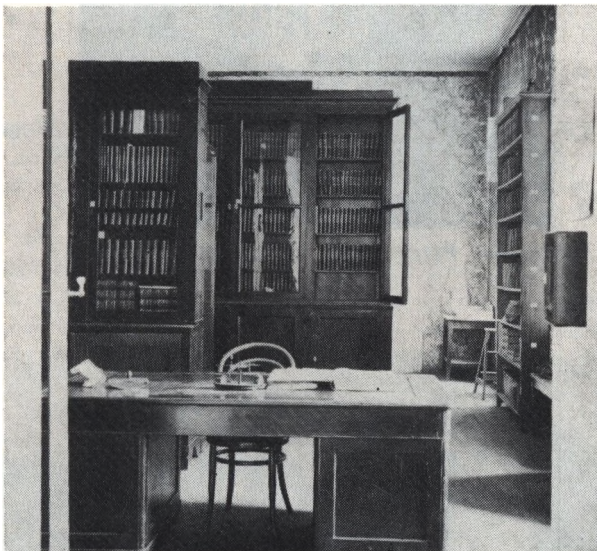

Fig. 53. Dorpat Veterinærskolen. Biblioteket.
(Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek).

Fig. 54. Peter Jessen er ikke glemt i dag.

Fig. 55 og 56. . . . selv om hans livsværk, grundlagt 1848, i 1941 blev meget stærkt beskadiget eller totalt ødelagt.

Im Frühjahr 1836 machten mir Sr. Excellence der Herr Zeremonienmeister Alexander Vsevoljsky²⁷²⁾ des Anerbieten Dero Gestüt zur Leitung und Verbesserung zu übernehmen. Alle Bedenklichkeiten schienen mir gehoben, nachdem Sr. Excellence der Herr Graf von Blome²⁷³⁾ vorher die Gnade gehabt Sr. Erlaucht des Fürsten und Oberstallmeisters Dolgorukof^{273')} Meinung, dies Engagement betreffend, mir mitzuthemen: „dass die Herren Vsevoljskys Ehrenmänner seyen, deren Vermögensumstände sich in kurzem verbessern würden“. — Mein Contract war den 10ten Juli unterzeichnet — ich reiste Anfang September aus Petersburg.

Das Gestüt und alle Branchen der hiesigen Wirtschaft fand ich unter aller Beschreibung verwahrloset, und die armen Unterthanen in der allerelendsten Lage; gedrückt von schlechten leibeigenen Beamten. Stoff genug für meinen Wirkungstrieb und Eifer zu Verbesserungen.

Ueber meine Berichte, Vorschläge und möglichst eingeleiteten Verbesserungen erhielt ich mehrfachen Dank vom Haupt-Comptoir im Namen der Herrn. — Im Mai 1837 wurde ich beordert so bald als möglich nach Petersburg zu kommen, weil die Herren für nöthig erachteten mit mir mündlich Bestimmungen zu den nöthigen Verbesserungen des Gestüts zu treffen. — Ausgang Juli traf ich da ein. Nach langem Hin und Herfahren und warten, erhielt ich Order zu schriftlichen Darstellungen. Hierauf hiess es, mein

²⁷¹⁾ Brev fundet i Rigsarkivet, Dept. f. udenl. Anlig. 1834—47, LXXIII—CVIII; brevskrivener var Jessens svigerfader.

²⁷²⁾ ikke identificeret.

²⁷³⁾ Otto Blome (1770—1849), lensgreve, diplomat, gesandt i Sct. Petersburg 1804—1841 (med enkelte afrydelsere).

^{273')} ? Peter Vladimirovič Dolgorukov (1816—1868).

Vorslag werde genehmigt: 50000 R. zum Ankauf von Stuten und Hengsten anzulegen — sobald Geld eingegangen seyn würde. Vorläufig wurde mir bewilligt, billige, gebrauchte Stuten in Petersburg anzukaufen. Der Sommer verging — Kein Geld zu der nöthigen Hauptremonte. Für 5 bis 6000 R. habe ich 16 Stuten und 1 engl., 14jährigen Vollbluthengst angekauft. Diese Pferde wurden erst im März(?) abgefertiget; zu welcher Zeit ich endlich auch abgefertiget werden sollte. Wegen der unpassenden Jahreszeit zu so langer Reise bat ich, mich nun noch ein[en] Monat warten zu lassen. Als ich Ausgang Aprills um Abfertigung anhielt, war kein Geld in Casse. Von der Summe meiner eingegebenen Rechnungen hatte mir das Comptoir über 1100 R. gestrichen, für Logis, Holz, Equipage etc. Als ich dagegen einkam war der jüngere Herr sehr ungehalten „über meine grossen Rechnungen und meinen langen Aufenthalt“, wie Sr. Excellence sich auszudrücken beliebten. Später jedoch wurde meine Rechnung für voll von dem älteren Herren genehmiget — Geld aber würde sicherlich vor Endigung des Marktes für mich zu haben seyn. So wenig ich an dem langen Aufenthalte bis dahin Schuld hatte, hätte ich einen Vorwurf verdient für derartiges längeres Verweilen. Mich längst nach meinen Geschäften sehnd und der Herbstzeit zuvorkommen, bemühte ich mich fürs Comptoir die nöthige Summe geliehen zu bekommen: 1300 für einen engagirten Veterinair²⁷⁴⁾ und über 4000 R. für mich. Niemand wollte Geld leihen. Endlich nahm ich 4000 R. vom Wagenbauer, Hr. Adam ^{274')}, und 1500 R. von Hr. Dr. I. Warth^{274'')} — Gelder meiner Kinder —; das Comptoir stellte unter Zustimmung Sdr. Excellence, Hr. Alex. Vsevoljsky — dagegen Verschreibungen auf 2 und 3 Mo-

²⁷⁴⁾ können var passende.

^{274')} ikke identificeret.

^{274'')} ikke identificeret.

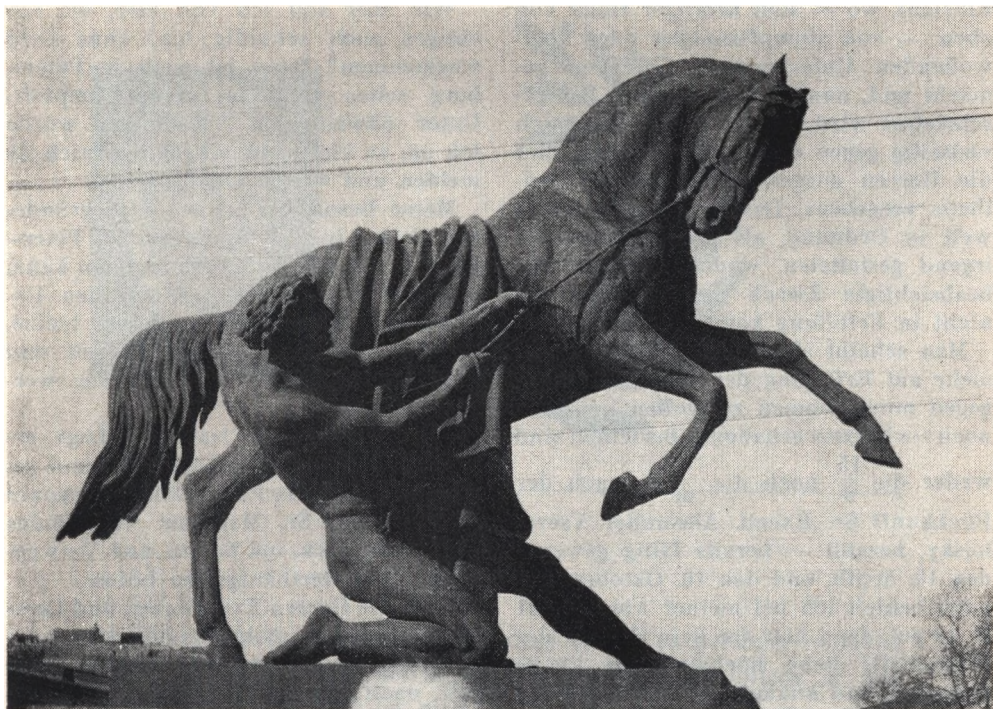

Fig. 57. Sct. Petersburg. En af de fire hestestatuer ved Aniçkov's bro.

nate Zeit aus; und so kams zum Abreisen, d. 15. Juli vorigen Jahres.

Statt aber zur Verfallzeit die Schuldverschreibungen zu bezahlen, wurden die Inhaber derselben hin und hergefoppt; bis Sr. Excellence, Nikita Vsevolj-sky äusserten, dass dies meine persönliche Schuld wäre — Hochdenselben sey nichts davon bekannt — es müsse damit hinstehen, bis Dero Herr Cruder²⁷⁶⁾ eintreffen würden, ausserdem aber in Schmähunger gegen mich und meine Verwaltung ausbrauch.

Nach langem vergeblichen Warten auf Resolution gegen diverse Rapporte kommt ans hiesige Comptoir die Anzeige

²⁷⁶⁾ sandsynligvis hoffunktionær Kru-derer.

des von den Herren an die Oberverwaltung eingegangenen Befehls: ich solle das Gestüt mit Zubehör abgeben. — Die Uebergabe geschah den 26. December.

Nach meinem Contract ist für beide Theile 6monatliche Kündigung zu beobachten. Ich habe weder von Petersburg noch von der hiesigen Oberverwaltung eine Zeile erhalten, und muss mir solch ein Verfahren um so mehr unerklärbar seyn, als ich in jeder Hinsicht nicht nur meine Verbindlichkeit treu erfüllt, sondern auch ausser meines Geschäftskreises — dem Gestüte — nach dem Verlangen der Herrschaft und meinem besonders gegebenen Versprechen gemäss — mich nützlich zu machen unermüdet strebte.

Leider aber hilft keine Mühe und keine

Einsicht, wo — statt kräftiger Hülfe von oben — von stumpfsinnigen oder übelwollenden Unterbeamten Chicanen gemacht und, unnütz, viel hin und her geschrieben wird. Darüber habe ich mich vielseitig gegen das Haupt-Comptoir und die Herren ausgesprochen — grösstentheils vergebens. Das Gestüt ist jetzt so weit in Ordnung, als die Umstände es irgend gestatteten, wodurch jedoch der beabsichtigte Zweck meines Hierseyns nicht in Erfüllung kommen kann.

Man scheint aber gar keine Rücksicht mehr auf Erfüllung der Verpflichtungen gegen mich nehmen zu wollen. — Nach noch vor kurzem erhaltenen Berichten sind

weder die $\frac{15}{0}$ noch die $\frac{4}{m}$ R. nach der Rückkunft Sr. Excell. Alexander Vsevoljsky, bezahlt — bereits fällig gewesen den 10. Septb. und den 10. Oktober. Annoch behielt ich bei meiner Abreise 131 R. zu gut; fand hier gar kein Geld in der Wirtschaft; habe höchstnöthige kleine Ausgaben und Ankäufe [z. B. Salz für die Leute] bestritten; den 10. November war mein Gage-Tertial abgelaufen. Ich bin ohne Geld und Lebensmittel. Von letzteren habe ich in $2\frac{1}{2}$ Jahren noch nicht so viel erhalten, als mir in einem Jahre geliefert werden soll. Mehrere Male schrieb ich an den neuen Oberverwalter, Hr. Grigorief, deshalb und um Geld. Vor Kurzem lässt er mir sagen: er habe nichts für mich, auch keinen Auftrag „mir Geld zu geben; ich solle alles in Petersburg abmachen“.

Wie aber soll ich von hier, wo ich einiges auch schuldig bin, ohne Geld wegkommen? Dann ist auch in Petersburg selten Geld im Haupt-Comptoir. Unter obwaltenden Umständen würde ich um so viel mehr vergeblich mich da melden und wiederholt hingehen.

Meine Besorgniss ist um so begründeter, als ich hier — so entfernt von Petersburg — auf keinen Schutz rechnen kann, und den Chicanen von leibeigenen Unterbeamten um so mehr ausgesetzt bleibe, als ich über deren Nachlässigkeit und Betrügereien häufig habe klagbar werden müssen.

In dieser meiner traurigen Lage erlaube ich mir die höchstgnädige und gerechte Gesandtschaftsbehörde meines Landesherrn, Sr. Majestaet des Königs von Daenemark, um Schutz und Verwendung allerunterthänigst zu bitten:

Dass die Herren Excellenzen und Ceremonienmeister, Nikita und Alexander Wsevoljsky, angehalten werden, alles mir, nach meinem Contract und meinen Rechnungen bis dato, und schliesslich bis zum Tage meiner gänzlichen Abreise — rechtlich zukommende ungesäumt auszahlen lassen.

Allergehorsamst

Johann Ludwig Berghofer

Sivenski Chozjajstva

im Gouvernement Perm²⁷⁷⁾

den 1. Febr. 1839

²⁷⁷⁾ i nærheden af Ural.

Denne korrespondance mellem den unge Jessen og personer omkring ham, belyser ham kun delvis. Et mere fuldstændig billede af den modige lærer og forsker får man ved gennemgang af de mange publikationer, han nåede at udgive fra 1834—1875. Der ser vi med hvilke mangfoldige emner han har været beskæftiget og med hvilke store forhåbninger han gik til værks med henblik på udryddelse af kvægstopen i Rusland.

At vi kender næsten hele hans litterære produktion skyldes prof. Dr. Julius Tehver, som gennem mere end 50 år har været tilknyttet den læreanstalt, som Jessen grundlagde i 1848: Dr. Tehver offentliggjorde allerede i 1931 en fortegnelse over Jessens litterære produktion, ca. 150 titler i *Eesti loomaarstlik Ringvaade* 4/5, pp. 132—139. I 1973 udgav han (sammen med J. Parre) *Dorpæt Veterinærskolens historie* (på estnisk), 123 pp. og i 1976: *One the history of the higher veterinary education at Tartu 1848—1973. Historia medicinae veterinariae* 1:2, 33—41.

Vi anerkender hans indsats og takker ham hjerteligt!

An den Leser!

Der Bibliotheksmithilfer *C. C. Nielsen* schenkte zu Beginn dieses Jahrhunderts der Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole in Kopenhagen eine Reihe wertvoller Handschriften, u. a. auch Briefe von *J. P. J. Jessen*, die — zusammen mit dem Entwurf zu *H. P. Bergmanns* Antworten — eine dritte (und vermutlich letzte) Briefsammlung dänischer Tierärzte in Russland darstellen.

Der Holsteiner *Jens Peter Boye Jessen* (1801—1875) studierte Veterinärmedizin in Kopenhagen und kam 1824 nach Russland, wo damals die meisten der dreihundert Veterinäre Ausländer waren. Nachdem er dort drei Jahre als vertraglich angestellter Militärtierarzt in Nowgorod bei dem berühmten Grafen A. A. Arakotsejev verbracht hatte, kam er nach St. Petersburg, wo er praktisch arbeitete. 1839 bestand er das russische Staatsexamen und wurde Obertierarzt; er beschäftigte sich nun vor allem mit der Rinderpest und der Pferdezücht. Seine Tüchtigkeit, seine guten menschlichen Eigenschaften und seine literarische Tätigkeit bewirkten, dass er 1848 zum Direktor der ersten russischen Veterinärschule in Dorpat (Tartu, Jurjev), Estland, ernannt wurde, und diese Stellung bekleidete er 10 Jahre lang.

Er wirkte dort als Professor in mehreren Fächern bis zu seinem Tode im Jahre 1875. Die von ihm aufgebaute Veterinärschule war die erste in Russland und sie galt lange als die beste des Landes. Dänische Tierärzte haben Grund, auf Jessen stolz zu sein. Für seine Verdienste wurde er mehrfach ausgezeichnet.

Wenn auch die Briefe nur eine relativ kurze Periode seines Lebens beleuchten — die letzten Jahre vor der Abreise aus Holstein und die ersten Jahre in Russland — so sind sie doch nicht ohne Interesse, da sie ein gutes Bild von dem jungen, ehrlichen, rechtschaffenen und nach Aufgaben hungernden Menschen Jessen geben; sie sind auf Dänisch und Deutsch abgefasst.

Durch *Hans Peter Bergmanns* (1805—1871) Beantwortung der brieflichen Anfragen bekommt man Einblick in das Leben eines jungen seeländischen Tierarztes um 1820.

Für einen Briefwechsel zwischen Jessen und Bergmann nach 1830 lässt sich kein Beweis erbringen; vielleicht liegt das daran, dass Bergmann den Wohnort wechselte oder aber, dass es in den unruhigen Jahren von russischer Seite unerwünscht war, Briefe ins Ausland zu schicken.

Die übrigen Briefe, u. a. in Anlage 1—8, bringe ich hier einerseits, um ein Bild von den Menschen in Jessens Kreis (Vater und Schwiegervater) zu geben, andererseits auch, um die Zeit und die damaligen äusseren Verhältnisse anschaulich zu machen, die sein Leben prägten.

To the readers!

At the outset of the 20th century, *C. C. Nielsen*, a library assistant, donated several significant manuscripts to the library of The Royal Danish Veterinary and Agricultural University. Among these, were letters from *J. P. B. Jessen* to *H. P. Bergmann*, and rough drafts of *Bergmann's* replies. Together, they constitute the third and presumably final collection of letters from Danish veterinarians in Russia.

Jens Peter Boye Jessen (1801—1875) was born in Holstein. He studied veterinary medicine in Copenhagen from 1819—1823, and shortly thereafter travelled to Russia where the majority of the country's three hundred veterinarians were foreigners. After three years as a contracted military veterinarian in Novgorod, in the company of the famous general, Count *A. A. Arakčeev*, he went to St. Petersburg to practice. He became primarily involved with cattle plague and horse breeding.

Jessen's ability, personable character, and literary efforts secured him an appointment as director of the first Russian veterinary school in Dorpat (Tartu, Jurjev), Estland, in 1848, a post which he occupied for ten years. Until his death in 1875, he was also a professor of several subjects at Tartu. The veterinary school which he established was Russia's first and for a long period, the best in the country. This was a great honor for the veterinary school from which *Jessen* graduated.

Although the letters illustrate only a short period of his life, the months prior to departure from his homeland and the first year in Russia, they are of interest as a portrait of the Russian condition and of the situation of the veterinarians. The letters also provide an image of *Jessen*; a young, sincere and aspiring personality. The replies of *Hans Peter Bergmann* (1805—1871), provide a glimpse of the life of a Danish veterinarian in the 1820's. It is not known whether correspondence between *Jessen* and *Bergmann* was continued after 1830.

The additional letters of supplements 1—8, illuminate acquaintances of *Jessen* (his father and father-in-law), and illustrate the times and circumstances of his life. The letters are written in Danish and German.

Иенс Петр Бюе Иессен (1801-1875) родившийся в Хольштейн получил свое образование на ветеринарного врача в Копенгагене в 1819-1823 г. После своего окончания он уехал в Россию 1824, где из находившихся там трехсот ветеринаров почти большинство были иностранцы.

После того как он в Новгороде отслужил три года у известного генерала, графа А. А. Аракчеева военным ветеринарным врачом, он уехал в Петербург, где открыл практику.

Позднее он стал главным образом заниматься чумой рогатого скота и коноводством.

Его достоинства в работе, прекрасные чисто-человеческие качества и незаурядные способности в литературной деятельности, послужили его назначению директором первого русского ветеринарного факультета в Дорпат (Тарту, Юрьев) в Эстландии, пост, который он занимал в течении десяти лет. Это учреждение было не только первым в России, но и лучшим, что дало Иессену и Копенгагенской школе в которой он учился, много чести. Свое положение директора он одновременно совмещал с деятельностью профессора различных предметов, что продолжалось до самой его смерти в 1875 г.

Несмотря на то, что его письма освещают сравнительно короткий период его жизни - лишь несколько месяцев до его отъезда с родины и первые годы в России - они имеют интерес своим описанием условий его жизни и датско-русских ветеринарных взаимно-отношений. Письма дают также хороший портрет молодого, порядочного и работающего человека - Иессена. Ответные письма Ханса Петра Бергманна (1805-1871) говорят о жизни молодого датского ветеринара 1820ых годов. Продолжалась ли переписка между Иессеном и Бергманном после 1830-ых годов мне неизвестно.

Другие письма и пр. находящиеся в приложении 1-8, дают ясное представление о персонах стоящих близко Иессену (его отец и тесть), а также освещают ту эпоху и жизненные условия в которых он жил. Письма написаны на датском и на немецком языке.

EMNEREGISTER

anatomnavne 82 anatomisering 89 asthenia 60 beslaglære 77 bistouri 73 Chevaliergarden 94 englisering 73, 78, 82 eksamen (vet.) 18, 21, 24 engbrystighed 60 fontanel 59 forelæsninger 20 fødselshjælp 77, 78 gage 100 havearbejde 89 hesteavl (Danmark) 76 hesteavl (Rusland) 98 hestepension 61 hingstbesigtigelser 21 hollænderie 62	kastration 79 kinesisk landsby 62 klassisk uddannelse 94 koldfeber 79 kolera 81 kvaksalvere 50 kvægsyge (kvægpest) 47, 82 lama 62 latin 52, 53, 77 litteraturfortegnelse 18 lungebetændelse 59 lungesyge 47, 61, 74 lungesygdomme 60 markedsbesigtigelser 20 marstald 56, 62, 81 mavekolike 60 militærkordonner 81 miltbrand 47, 60, 61 mukbrandbyld 61 nattevagt 89 operation ad mod. Helper 19, 22, 25 privatlazaret 72 politiforanstaltninger 47	skarificering 82 skæferie 62 smedemestre 57 snive 61 Societas fautorum 84 spat 19 stridsskrifter (hesteavl) 58, 76 sult 47 travehopper (holl.) 74 tuberkulose 56 Universitetet (Dorpat) 94 Veterinair-Samlinger 76 Veterinærskolen (Dorpat) 67, 94 Veterinærskolen (Sct. Petersborg) 73 Veterinærmedicinske Selskab (Sct. Petersborg) 48 Veterinærskolen (København) 87, 88, 89, 90, 91 åreladning 60

PERSONREGISTER

- Abildgaard, P. Chr. 19, 74, 82
 Adam 98
 Alexander 18, 25
 Alexander d. I 34, 61
 Alexandra Feodorovna 56
 Arakčeev, A. A. 44, 92, 102, 103, 104
 Arpe, H. B. 17, 18, 21, 24, 32, 40

 Bang, B. 44
 Barfoed, Chr. T. 89
 Bendixen, H. Chr. 19
 Bauer 43
 Bergmann, Andr. 23, 40
 Bergmann, H. P. 17, 18, 32, 33, 34, 41, 46,
 49, 53, 54, 68, 80, 92, 102, 103, 104
 Bergmann, Marie 19, 40, 41
 Berghofer, Louise 38, 45, 47, 56, 70
 Berghofer, jr. 56, 61
 Berghofer, Ludwig 49, 58, 74, 100
 Blome, Otto 57, 91, 98
 Borchsenius, O. F. 54, 55, 57, 66, 83.
 Brenna 57
 Bruun, C. 30

 Cameron, Ch. 57
 Cruder 99

 Decker, A. 20
 Dieterichs, J. F. C. 68, 73, 78, 83
 Dolgorukov, P. V. 98
 Dreier, J. C. 57, 83
 Dyrbye 18
 Dyrssin 84

 Egge 18, 21, 24
 Eitzen 17, 21, 24, 27
 Engelsen, Chr. G. S. 44
 Erdmann 17

 Find 19, 20
 Fjelstrup, S. A. 82

 Grigoriev 100
 Gebauer, C. D. 89
 Goepel, F. 84

 Hauch, A. W. 66, 77
 Hausmann 69

 Helper, Carl 83, 93
 Helper, J. W. 19, 22
 Heyden 27, 31
 Hillebrandt 17
 Holberg 47

 Janovski, A. P. 74
 Jensen, Jørgen 18, 24, 25
 Jessen, Carl Theod. 39
 Jessen, Fried. Aug. 39
 Jessen, Henr. Cath. 39
 Jessen, Henr. Dorothea (født Schu-
 macher) 39, 44
 Jessen, Heinr. Georg 39
 Jessen, Jens Peter Boye 17, 22, 34, 40, 45,
 48, 64, 65, 69, 71, 75, 82, 88, 92, 94, 96,
 101, 102, 103, 104
 Jessen, Louise (datteren) 9
 Jessen, Louise (født Berghofer) 45, 70, 84
 Jessen, Peter 34, 87, 88, 89, 90
 Jessen, Ludwig 70, 82

 Katharina d. I 62
 Klastrup, K. 58
 Kersting, Adam 74
 Kersting, G. W. 74
 Knoll 27
 Kočubej 91
 Koropov 75
 Krabbe, H. 44

 Lisakevič, B. 92
 Lorentzen 65, 77
 Ludwigs 71/72, 80, 82
 Lund, Chr. Jensen 25
 Lund, Hans Hansen 18, 25
 Maria Feodorovna 56
 Michelsen, Gust. 39, 42, 54, 58
 Mogensen 25
 Mollerup 30
 Moltke 54, 66
 Møller 31
 Møller, Fl. 23
 Mörner 18
 Mæhl, C. 44, 93

 N. N. 45
 Nagel 17

- Neergaard, J. V. 40, 58, 59, 66, 67, 71, 74, 77, 81, 89
 Nikolaj I. 56, 61, 81
 Nielsdatter, Karen 40
 Nielsen, Anne Charl. Am. 94
 Nielsen, C. C. 25, 103
 Nielsen, Fred. Carl Emil 39

 Paul I. 57
 Piening, Carsten 21
 Piening, Jürgen 21
 Prehn 40, 49

 Querfurth 45

 Rasmussen, O. F. C. 55

 Sass, H. 21
 Savin 64
 Schumacher, Balth. 17
 Schütt, Jürgen 44, 48, 72
 Semanov, S. N. 35
 Skobel'cyn 37, 45

 Stensballe Pedersen, 58
 Stender 17
 Stockfleth, H. V. 19

 Timirjazev 46
 Tolstrup, Hans Pedersen 29
 Tscherning, 78

 Veith, J. E. 73, 79, 83
 Venevitinov, D. V. 35
 Viborg, Carl 17, 29, 32, 33, 39, 41, 45, 52, 65, 69, 75, 77, 78, 83, 89, 92
 Viborg, Erik Nissen 40, 70, 71, 82, 83, 87, 88, 89, 90
 Viborg, Erik Rasmus 47, 78, 94
 Vsevoljski 98, 99, 100

 Warth 98
 Weitbrecht, J. 83
 Wiese, Hinrich 52
 Wiltchkowski, S. v. 61, 63, 80
 With, G. Chr. 31, 54, 84, 94
 Wunderlich, J. 22

Привѣтствія частныхъ лицъ.

* Изъ Троицка, Оренбургской губ., отъ господина
Иессена, сына усопшаго директора проф. П. П. Иессена.
 «Памятуя отца, поздравляю съ юбилеемъ ; желаю процвѣтанія.»

Fig. 59. I 1898 fejrede Veterinærskolen i Dorpat sit 50 års jubilæum. Her en hilsen fra J. P. B. Jessens søn. (Mindes faderen, lykønsker med jubilæet; ønsker held og lykke).

STEDREGISTER

- Amager 19, 20, 24, 30, 48, 63, 64
 Amakis 20
 Arabien 74
 Brasilien 17, 18, 22
 Berlin 47, 63, 68, 73, 80
 Bremen 31
 Carskoe Selo 61, 63, 65, 73, 74, 80, 81
 Charlottenlund 47
 Christianshavn 19, 20
 Danmark 20, 21, 32, 45, 46, 57, 61, 64, 71
 Ditmarsken 20
 Dyrehaven 47
 Dorpat 67, 93, 94, 95, 101
 Eichede 17, 20, 87, 88, 90
 Fehmarn 33, 48
 Flandrien 74
 Frederiksberg 63
 Frederikssund 25
 Frelsers Kirke 30
 Fresenborg 20
 Gatčina 65
 Gisselfeld 55
 Glostrup 41
 Haderslev 25
 Hamburg 20, 27
 Hannover 69, 74
 Heide 21
 Helsingør 19
 Holsten 17, 21, 23, 92
 Island 52
 Itzehoe 21, 25
 Jurjev 101
 Kadetskaja Linija 40
 Kalundborg 55, 57
 Kathrineheerd 23
 Kettensstrasse 17
 Kiel 17, 18, 19, 33, 34
 Kongevej 43
 Krønborg 19
 Krim 54
 Kristiania 30
 København, 17, 18, 19, 20, 30, 33, 41, 43,
 50, 64, 66, 69, 74, 77, 82, 83, 87, 90, 92
 Køge 80
 Leningrad 45, 46, 64
 Lübeck 17, 20, 24, 27, 58
 Lykkensgave 41, 43, 54
 Meldorf 21
 Moskva 35, 46, 74
 Mølln 27, 31
 Novgorod 35, 37, 45, 48
 Norge 27, 30
 Næstved 25, 55
 Nyborg 52
 Odense 25
 Odessa 56
 Oldesloe 20, 21, 23, 26, 32, 92
 Pavlovsk 56, 57, 63
 Perm 100
 Persien 74
 Polen 54
 Preetz 17
 Puškino 73
 Randers 25
 Ringkøbing 25
 Roskilde 43
 Rusland 20, 21, 27, 32, 34, 46, 49, 54, 57,
 58, 64, 70, 72, 74, 81, 91, 101
 Ryševa 37
 Saltholm 47
 Schönberg 63
 Sct. Georg Kloster 45
 Sct. Petersborg 40, 45, 46, 47, 48, 49, 52,
 56, 57, 60, 63, 64, 65, 66, 70, 72, 75, 83,
 91, 98, 99, 100
 Sjælland 68
 Slesvig 21, 25
 Sorø 25
 Store Torvegade 19, 20
 Stuttgart 69
 Sundbyvester 19, 20, 24, 30, 32, 33
 Sverige 27, 30
 Sydamerika 62
 Sydslesvig 21
 Sydsverige 27
 Sønderby 18, 24
 Tartu 101 (se også Dorpat)
 Thurebyeholm 66, 68, 80
 Trittau 17, 87, 88
 Tyrkiet 56
 Tyskland 39, 58
 Udesundby 25
 Ungarn 39, 58
 Vasilevskij Ostrov 40, 49
 Vejle 58
 Wien 73
 Wittenburg 27
 Zarskoe Selo, se Carskoe Selo
 Ærøskøbing 25
 Østersø 47

BILLEDFORTEGNELSE

Fig.	Side	Fig.	Side
1. Paketbåden København — Kiel	19	32. Sct. Petersborg	64
2. Kort over Sydslesvig og Holsten	21	33. Geografisk position af Sct. Petersborg m. m.	65
3. Joh. Wilh. Helper	22	34. Æresdiplom til J. V. Neergaard	67
4. Jessens barndomshjem i dag	23	35. Hans Peter Bergmann	68
5. D.V.J. Bibliotek	24	36. Jens Peter Boye Jessen	69
6. Biblioteksass. C. C. Nielsen	25	37. Et af J. V. Neergaards Skrifter	71
7. Oldesloe	26	38. Sct. Petersborg 1866	72
8. Et vet. eksamensbevis fra 1823	28	39. Joh. Em. Veith	73
9. Carl Viborg	29	40. Veterinærskolen Sct. Petersborg (1873)	75
10. Amager, bommen	30	41. Veterinærskolen, København	76
11. Georg Chr. With	31	42. H. Chr. Tscherning m. fl.	78
12. Reisende til Kjøbenhavn	33	43. Veterinærskolens segl	79
13. Novgorod	35	44. Carskoe Selo. Togets ankomst	80
14. Prøve på J. P. B. Jessens håndskrift	36	45. Jens Veibel Neergaard	81
15. Ryševa ved Novgorod	37	46. Videnskabelige Akademi, Sct. Petersborg	83
16. Gustav Michelsen	39	47. Erik Viborg	88
17. Prøve på H. P. Bergmanns håndskrift	42	48. Veterinærskolens avlsbygning	89
18. Roskilde kro 1828	43	49. Veterinærskolens model	91
19. Sct. Georg Kloster (Novgorod)	45	50. Dorpat Universitet	93
20. Universitetet i Sct. Petersborg	46	51. Jens Peter Boye Jessen	94
21. En ko fra steppeområdet	48	52. Dorpat Veterinærskolens festsal	95
22. Die Rinderpest	51	53. — Veterinærskolens bibliotek	95
23. Gisselfeld Godset	55	54. — J. P. B. Jessens gravsted 1975	96
24. Slottet Pavlovsk	57	55. — Veterinærskolen ca. 1898	97
25. Chr. Steensballe Pedersen	58	56. — Veterinærskolen for et par år siden	97
26. J. V. Neergaards Anmærkninger til...	59	57. Aničkov's bro	99
27. Sct. Petersborg	60	58. Julius Tehver	101
28. Carskoe Selo Materialienhof	62	59. Telegram fra Jessens søn	107
29. — — Slottet	62	60. Dorpat Universitetets kantine	110
30. — — Kejserlige stalde	63		
31. — — Den kinesiske landsby	63		

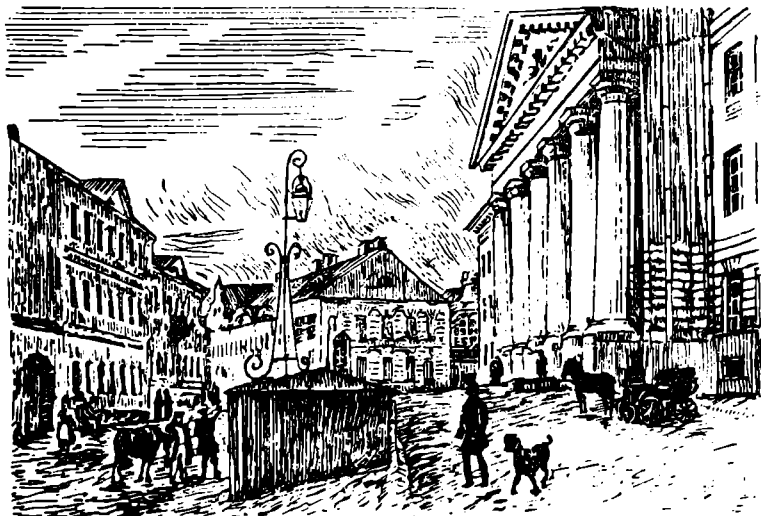

Fig. 60. Dorpat Universitetets hovedbygning (til højre). I midten Universitetets kantine, hvor de veterinærstuderende undervistes fra 1848—1856. (Tegning fra 1854).

Kilder til veterinærhistorisk forskning

Tidligere udkom:

1. *Breve fra Chr. Engelsen til H. Krabbe og B. Bang 1884—1906. Veterinære iagttagelser og kulturhistoriske billeder fra Rusland.*

Nordisk Veterinærmedicin 1974, 26, suppl. II. (Kun antikvarisk).

2. *Breve fra Carl Mæhl til Harald Krabbe 1886—1916. Set og oplevet i Rusland som borger og veterinær.*
(Kan bestilles, 40 kr.). Distribution:

I. K A T I C - Sønderg. 39 - 4130 Viby Sjælland.

